

הישיבה הארבע-מאות-ושלושים-ושבע של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, ט' בסיוון התשמ"ח (25 במאי 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. שאלות בעל-פה

חם וחלילה, סיביר חדשה. ישראל היא ארץ חופשית ליהודים חופשיים בעידן של חופש.

דב בן-מאיר (המערך):

אפשר להגיע לארצות-הברית ישר, בלי לעבור דרך ישראל. יש קו אווירי ישר.

היו"ר ש' הלל:

תודה. סליחה, נא לא להפריע, חבר הכנסת דב בן-מאיר. חבר הכנסת בן-מאיר, ידוע לך שבשאלות אין קריאות ביניים.

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו במסגרת דקה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מתפלג על הצעתו ועל הערתו של חבר הכנסת שריר, אשר מהן משתמע כי הוא מציע לכפות על ישראל שימוש לרעה בשמה כדי לאפשר ליהודים לצאת מגלות אחת על-מנת להגיע לגלות שנייה.

אדוני היושב-ראש, מה שנתן למאבק על עלייה את כל גרולתו בעולם הוא דווקא תוכנו המוסרי והלאומי הנשירה פוגעת בהמיכה הבין-לאומית במאבק, ולכן היא עלולה לפגוע ולהכשיל את המאבק האמיתי לעלייה. ארצה של מי שרוצים באמת לעלות, ואני שואל את כבוד סגן השר: מרדע לא תכריז ממשלת ישראל על שלילת המוסרית הגמורה של הנשיה, תפנה לארגונים יהודיים בחוץ-לארץ למנוע, לשלול, כל עזרה מהנושרים וחפנה לממשלת ארצות-הברית כדי למנוע מעמד של פליט ממי שקיבל אשרת עלייה לישראל? כאשר יש מדינת יהודים, אין עוד פליטים יהודים. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס במסגרת דקה.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן השר, כולנו רוצים שיהודי ברית-המועצות יעלו לישראל ויהודי כל העולם יעלו לישראל. מאחר שכך –

1. האם אינך חושב שמדיניות כזאת, שיש בה סימנים מובהקים של כפייה, אין המשמעות הראלית שלה טויע לסגירת שערי ברית-המועצות, הפעם, בסיוע מאת מדינת ישראל?

2. מה ההבדל בין יהודי מברית-המועצות שאינו עולה לישראל לבין יהודי אמריקני או ארגנטיני שאינו עולה לישראל?

מאיר כהנא (תנועת כך):

ובין יורד ישראלי?

שבח וייס (המערך):

3. האם עלי-יד המעשה הזה אינו פוגעים בעיקרון חשוב

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אנחנו עוברים לשאלות בעל-פה, ואני מבקש מחבר הכנסת יוסי שריר להציג לסגן השר רוני מילוא שאלתא בנושא: מתן ויזות ישראליות ליהודים היוצאים מברית-המועצות.

426. מתן ויזות ישראליות ליהודים היוצאים מברית-המועצות

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, השאלתא במקורה – אין לי התנגדות סגן השר ישיב עליה – הופנתה לראש הממשלה, זה הנוסח שלה: כרצוני לשאול – האם אומנם סוכס כינך לבין ממלא מקומך, שמעתה ואילך לא ייתנו ויזות ישראליות ליהודים היוצאים מברית-המועצות ואין ברעתם לעלות לישראל?

היו"ר ש' הלל:

אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, בתשובה על השאלתא של חבר הכנסת שריר: המדיניות של הממשלה היא, שיהודים שיש להם אישור לצאת לישראל יוכלו לצאת, לבוקרשט ברומניה, ואת האשרה לישראל יקבלו בשגרירות ישראל בבוקרשט.

היו"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת שריר, אתה רוצה לשאול שאלה נוספת?

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן. אני חושב שהצלתתי לרדת לסוף דעתו של סגן השר ולהבין את הרמז הדק שבחשבותו. ואני רוצה לומר, שכל החלטת הכופה על יהודים עלייה לישראל – המלה המודגשת היא "כופה" – היא גם מכוערת וגם פסולה. ליצחק שמיר ולשמעון פרס, בכל הכבוד, לשניהם יחד ולכל אחד מהם לחוד, פשוט אין שום זכות מוסרית ואין להם גם סמכות יהודית לשלול וזה, ישראלית ממי שהחזיקה, הזאת מוציאה אותו לחופשי. אני חושב שדווקא ההיסטוריה האיומה שלנו מחייבת מתן אשרה לכל יהודי כצורה, שתעודת פותחות בפניו שער שמחתי להיווצרה, שאידה נודל ונתן שצירנסקי מביתניס מה ששמיר ופרס אינם מצליחים להבין. מדינת ישראל לא תיבנה מכוח הדחיפה אליה אלא מכוח המשיכה שלה, ומוטב שקאש הממשלה וממלא מקומו לא יהפכו אותה לאבן ריחיים אלא לאבן שואבת. יהודים יבואו לישראל מרצונם החופשי בתוקף חוק השבות, והם לא יבואו לישראל על-כורחם בתוקף חוק השבייה. פרס ושמיר אינם צריכים להפוך את הארץ הזאת לארץ גזירה, שיהודי מברית-המועצות עלול צוד לראות בה,

לישראל עלידי יהודים העוזבים את ברית-המועצות ואינם נוסעים לישראל, אלא לארצות-הברית — שימוש זה יש בו פגם לא רק מבחינה עקרונית ומוסרית, אלא גם מבחינה התוצאה הסופית של יציאת יהודים מברית-המועצות, כי בסופו של דבר יהיה הנזק גדול מן התועלת שתצמח מזה. הרי לא לאורך ימים יאפשרו שלטונות ברית-המועצות שימוש בוויזה לישראל כדי לצאת לארצות-הברית. כל הרעיון של השלטונות הסובייטיים הוא איחוד משפחות, ישיבה של יהודים למולדתם. אם יישוב העניין על כך שיהודים רוצים לעבור מברית-המועצות לארצות-הברית, הרי יש בברית-המועצות מיעוטים נוספים — אוקראינים וגרמנים — הרוצים גם הם לעזוב, וברית-המועצות עלולה אז להציג לגבי היהודים עמדה דומה לזו שהיא מציגה לגבי אחרים. כתוצאה מכך תעמוד בפנינו בעיה קשה בכאנו לחלץ את יהודי ברית-המועצות משם ולהביאם לישראל.

בנושא הזה ראוי גם לציין, שעמדת ממשלת ישראל היא, שמדינת ישראל היא מדינה יהודית וציונית. ממשלת ישראל אינה מסתירה את העובדה, שאחד מיעדיה המרכזיים — היעד המרכזי ביותר והחשוב ביותר — הוא הבאת היהודים לארץ-ישראל. בנושא זה קיימת הסכמה בין כל ממשלות ישראל, ומגילת העצמאות וכל התפיסה הערכית והרעיונית שלנו מתבססות על כך, שמדינת ישראל חייבת לעשות כל מאמץ אפשרי כדי להשיב יהודים למולדתם.

לכן, כאשר מקבל יהודי ויזה לישראל, מן הראוי שייסע עם הוויזה הזאת למולדתו ויהיה כאן. הרי חבר הכנסת שריר יודע — אני אומר זאת בקשר לשאלתו — הוא הבאת יהודים לברית-המועצות, היא איננה מדינה סגורה. יהודי שיבוא הנה ולא ייקלט כאן, לא ימצא את מקומו, יוכל תמיד לעזוב לכל מקום אחר בעולם, אין פה מצב שאנחנו שוללים מיהודי את חופש הבחירה. יש לו חופש בחירה, אבל אנחנו רוצים לתת לו את האפשרות לבוא למולדתו, לנסות לחיות כאן, להיקלט ולבנות את ביתו. אם, חס וחלילה, לא יעלה ניסיונו יפה, תמיד יש לו האפשרות לעזוב לאן שהוא רוצה. אנחנו, כמדינה יהודית, כיהודים וכמדינת ישראל, מן הראוי שנעשה הכול כדי שהיהודים יגיעו הנה.

גאולה כהן (התחיה):

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
מן הראוי שיבואו הנה, שינסו לבנות כאן את ביתם. אני חושב שהנקודה של טובת יהודי ברית-המועצות — — —
יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
חבר הכנסת שריר, העניין הבסיסי של חופש הבחירה מועלה עלידי רבים. חופש הבחירה נתון גם ליהודי שיבוא לישראל וישחק כאן. יכול להיות שהוא לא יינה מהטבות מסוימות אם יעזוב את ישראל לאחר מכן, אבל אינני חושב שדאגתה של ישראל צריכה להיות נתונה להטבות ליהודים העוזבים אותה. דאגתה של ישראל צריכה להיות נתונה להוצאת יהודים מברית-המועצות ולהבאתם למולדתם. מדיניות הממשלה עונה על הצרכים האלה, היא תואמת את התפיסה הזאת, ואני חושב שמן הראוי שהיא תזכה גם לחמיכת הכנסת.

הוירר ש' הלל:

תודה לאדוני סגן השר. אנחנו עוברים עתה לשאלת

נוסף — הרי הטענה שלנו היא, שיהודים בברית-המועצות אינם יכולים לקיים שם חיים יהודיים. האם אנחנו רוצים שהם יבואו לארצות-הברית ויקיימו בה חיים לאומיים. בתקווה שנוכל להשפיע עליהם בארצות-הברית, באופן חופשי, שיבואו לארץ, או שמה אנחנו מעדיפים שהם יישארו שם ולא יקיימו חיים לאומיים? ואני אומר ומדגיש: כולנו יחד בעד עלייתם לארץ. בזאת אל יהיה למישהו ספק.

הוירר ש' הלל:

תודה. אדוני, סגן השר, בבקשה.

דב בן-מאיר (המערך):

גם את התורה לא היו מקבלים אם לא היו כופים אותה. זה אותו דבר.

הוירר ש' הלל:

חבר הכנסת בן-מאיר, לך ידוע שאין קריאות ביניים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, בנושא של הוויזות של יהודי ברית-המועצות והשימוש בהן, יש פה מערכת של שאלות, שהן במהותן אולי שאלות ערכיות, אך אינני רוצה להיכנס אליהן עכשיו. הן נוגעות גם לשאלה ששאל חבר הכנסת שבח וייס, גם לשאלה של חבר הכנסת עוזי לנדאו וגם לדבריו של חבר הכנסת שריר. לגבי הנושא של חיים לאומיים, שאליו התייחס חבר הכנסת שבח וייס, יש התייחסות האומרת, שבארצות-הברית יש ליהודים אפשרות גדולה יותר לחיות חיים לאומיים, ולעומת זאת, יש טענה האומרת, שבברית-המועצות יהדותם נשמרת ואילו בארצות-הברית ההתבוללות גדולה, והעם היהודי מאבד רבים מהיהודים היוצאים לשם.

דב שילנסקי (הליכוד):

לכו לניו-יורק ותראו כיצד מתנצרים. אני הייתי בטקס של התנצרות והיו שם הרבה יהודים.

הוירר ש' הלל:

חבר הכנסת שילנסקי, חברי הכנסת, מה אתכם? סליחה, רגע אחד, אדוני סגן השר. אני רוצה להזכיר: אם תהיינה קריאות ביניים בשאלות בעל-פה, נפסיק את השאלות בעל-פה, או שאוציא את מי שיקרא קריאות ביניים. יש כללים מקובלים, וכולכם מכירים אותם. ההתפרעות הזאת איננה מוצאת חן בעיני.

קריאה:

— — —

הוירר ש' הלל:

לא, לא, אני מבקש. אמרנו וסיכמנו על דעת כולם, שבשאלות בעל-פה אין מקום לקריאות ביניים, ובוודאי לא למין דו-שיח כזה, כשקולו של השר או של סגן השר אינו נשמע כלל.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל זאת לא היתה קנטרנות, אדוני. זו היתה תגובה טבעית.

הוירר ש' הלל:

הבנתי. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אינני מתכוון להיכנס לוויכוח העקרוני הזה על כל היבטיו, אבל יש נקודה אחת שראוי שתובא בחשבון עלידי כל השואלים והמתחייסים לנושא. השימוש שנעשה ברוחות

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
מצטבר עם 1986, היינו מ-1986 ואילך. אמרתי
"המצטבר".

הגידול הנומינלי בארנונה בשנת 1988 הוא 19 מיליון שקלים, תהיה ירידה ריאלית בארנונה ב-7.5 מיליון שקלים, כלומר, יישאר עדיין גידול ריאלי בארנונה בשיעור של 40.4%.

על בסיס ממצאים אלה, ניתן לראות שהכנסותיה של עיריית תל-אביב חרגו באופן ניכר משיעור ההתייקרויות במשק, וגררו מצב שבו: 1. הורחבה פעילותה השוטפת של עיריית תל-אביב; 2. נחתמו הסכמי שכר חריגים, שמומנו בעזרת העלייה הריאלית בהכנסות; 3. ההוצאות בסעיפי הפיתוח גדלו באופן משמעותי.

על רקע הנאמר, הוחלט על מיתון העלאות ההכנסות העצמיות הנובעות מהארנונה בעיריית תל-אביב, וזאת מן הנימוקים הבאים: 1. עיריית תל-אביב שימשה "סמן ימני" לשאר הרשויות המקומיות, ככך שהגדילה את הוצאותיה המוניציפליות וחרגה באופן ניכר מעבר להתייקרויות במשק בתחומי התקציב השוטף, ההוצאות לפיתוח והסכמי שכר חריגים; 2. מדיניות הממשלה, המבוססת על מיתון העלייה במחירים המשק וצמצום ההוצאה הציבורית, חייבה בשנת 1988 את ההקטנה בשיעורי ההעלאות בארנונה כרשויות שאינן נמצאות בגירעון תקציבי.

כאמור, יש לעיריית תל-אביב יתרה גדולה מאוד של הכנסות, והיא יכולה לעמוד כמה שמתחייב מהצרכים של העיר. תודה.

היו"ר ש' הלל:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחר הכנסת דב בן-מאיר.

דב בן-מאיר (המערך):
אדוני סגן השר, כתשובתך יש משום אי-דיוק לגבי תפקידה המונטרי של עירייה, לעומת זה של הממשלה. כאשר אנתנו דורשים תקציב מאוחר של הממשלה, פירוש הדבר שאנחנו דורשים מהממשלה שלא להדפיס כסף, אבל כאשר עירייה מוציאה יותר כסף, היא מוציאה את זה ממסים שנכחה, לא מכסף שהדפיסה. משום כך, כל הדאגה לכאורה של האוצר למנוע גידול בהוצאה הציבורית איננה תופסת במקרה הזה, כיוון שמדובר פה בסך-הכול במסים שהעירייה גובה ומוציאה כהוצאה ציבורית, כאשר הציבור מוציא פחות. זה דבר אחד.

השר י' הורביץ:
היא חופשית להטיל מסים כשהיא רוצה בכך?

דב בן-מאיר (המערך):
לא, אבל כשאתה מחייב את העירייה להטיל מסים בשיעור נמוך מההתייקרויות האינפלציוניות, פירוש של דבר שאתה כופה עליה להקטין ריאלית את התקציב שלה, זאת הנקודה.

דן תיכון (הליכוד):
זו היתה הכוונה.

דב בן-מאיר (המערך):
ב-1984, כאשר ניצבה עיריית תל-אביב על עברי פי פחת וכאשר עשרות ראשי ערים הלכו והפיגו בכנסת, ענה האוצר: הרשויות המקומיות אינן מחלקה של האוצר. הן צברו גירעונות — שיעמדו בהם. מכאן זהו א-אפשר להחזיק את החבל הזה בשני קצותיו — אם הרשויות המקומיות הן מחלקה של האוצר, שיהיו מחלקה על כל צדדיה; ולא — בבקשה לאפשר לרשויות המקומיות לעשות את הדבר הזה.

בעל-פה הכאה, ואני מבקש מחבר הכנסת דב בן-מאיר להציג את השאלות לסגן שר האוצר, שעניינה הגבלת העלאות המסים העירוניים.

425. הגבלת העלאות המסים העירוניים

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני סגן שר האוצר, כיוזמתך ובהתערבותך הוגבלה העלאות המסים העירוניים למקסימום של 16%. בעיר תל-אביב היא הוגבלה ל-6% ול-10%. לעומת זאת, מכיל החוזר המיוחד של משרד הפנים מ-3 במאי, העוסק בהכנת תקציב 1988/89, הנחיות המצוות על הגדלת התקציב העירוני בשיעורים של 16% ועד 21%.

רצוני לשאול:

1. כיצד מתיישבות הנחיות אלה עם הגבלת שיעור העלאות המסים העירוניים?

2. האם אין בהנחיות אלה משום עידוד לגירעונות חריגים?

3. מה בדעת השר לעשות בעניין הנחיות סותרות אלה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן השר, בבכור.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את סבלנותכם. אנסה ליישב את מה שנראה לכאורה כסתירה.

בפברואר 1988 מונתה ועדה על-ידי ראש הממשלה — ממלא-מקום שר הפנים — ועל-ידי שר האוצר, במטרה לברוק את הטענות על העלאות חריגות בארנונה למגור העסקי ברשויות מקומיות. הוסכם, שתוצאות הבריקה והמלצותיה יובאו בחשבון בנוגע לשיעורי הארנונות לשנת 1988.

להלן עיקרי המלצות הוועדה, שבהתאם למסקנותיה נקבעו שיעורי הארנונה לשנת 1988: 1. הצורך בשמירה על הרמה הריאלית של מקורות ההכנסה של הרשויות המקומיות לשם שמירה על איזון תקציבי; 2. הצורך של רשויות מקומיות בהסדר קונסולידציה להעלאות שיעורי הארנונה לשם יציאת מקורות הכנסה נוספים לאיזון פעילותן המאושרת; 3. מניעת עודף מקורות הכנסה, המשפיע על הרחבת ההוצאות, ברשויות מקומיות שבהן היה בשנים האחרונות גידול ריאלי בפעילות שחרג מסדרי העדיפויות בראייה ממלכתית; 4. ערכון חלקי של הארנונה במקומות ובמגורים שבהם היו חריגות מעבר למקסימום.

על בסיס עקרונות אלו, ובעיקר על בסיס סעיף 3, נבחנו הכנסותיה של עיריית תל-אביב במהלך ארבע השנים האחרונות, ונתקבלו הממצאים הבאים — ואני מתכבד להביאם לידיעת הבית: ב-1986 היה הגידול הנומינלי בארנונה בעיריית תל-אביב 102 מיליון שקלים. הגידול הריאלי בארנונה — כלומר, בניכוי האינפלציה — היה 50 מיליון שקל. שיעור הגידול הריאלי בארנונה היה 41%. בשנת 1987 היה הגידול הנומינלי בארנונה 47 מיליון שקלים, והגידול הריאלי — 7 מיליון שקלים. שיעור הגידול המצטבר בארנונה — מצטבר עם 1986 — היה 47%.

יאר צבן (מפ"ם):

האם אנחנו עושים די כרי שהחוק יישמר, חבר הכנסת דן חייב? — אני מקווה שכן. אבל אילו שאלת את השאלה הזאת קודם, הייתי מתכוון ומוסר דיווח. אני מבקש שבפעם הבאה תשאל שאלה נוספת, אולי רגילה, ואני אכין נתונים ואביא אותם — מי מקיים, אם יש כאלה שלא מקיימים ואם היו חרגות.

לחבר הכנסת וירשובסקי: אני חושב כי מה שהושג בסופו של דבר היא פשרה בין כל הכוחות שפעלו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על חשבון הציבור.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אם אתה שואל אותי, הייתי רוצה שכל הסקטור הציבורי יצומצם והסקטור היצרני-העסקי יגדל. שכן, מה שפיגרנו בו בשנים האחרונות זה לא באמצעים שהיו לרשות הסקטור הציבורי למתן שירותים חברתיים ואזרחיים אחרים; מה שפיגרנו בו הוא בהשקעות במפעלים, ביצירת מקומות תעסוקה, באינטנסיפיקציה שלהם ובחשתי. אבל, יש לחצים מכל הצדדים, והכנסת מבטאה את הסך-הכול. נדמה לנו שהלכנו בין רצון משרד האוצר לבין רצונם של משרדים אחרים, במיוחד משרד הפנים, והתפשרנו על מה שיכולנו. תודה.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עכשיו לשאלתא בעל-פה האחרונה. אבקש מחברת הכנסת מרים גלור-תעסה להגיש שאלתא לשר הביטחון בעניין: ספרות חובה כע"ל.

427. ספרות חובה כע"ל

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

כבוד שר הביטחון, ככתבה שפורסמה בעיתון "הארץ" מיום ז' כסיון התשמ"ח נמסר, כי צועד בקורס קצינים נשפט על-ידי מפקדו, כיוון שסירב לקרוא את ספרו של דוד גרוסמן "הזמן הצהוב" — במסגרת אחת המטלות בקורס הנקראת: "יקרא". הצוער ננזף.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הידיעה נכונה?

2. האם היה קצין חינוך ראשי מעורב בעניין?

3. אם כן — מה הוא המניע המחייב צוערים לקרוא דווקא ספר מגמתי ובעל גוון פוליטי מובהק?

4. כיצד ימנע השר החדרת תומר קריאה פוליטי ומגמתי לשורות צה"ל להבא?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה היא כן. אכן, התיאור שנתנה חברת הכנסת גלור-תעסה למה שהיה הוא נכון. אין מדובר בבית-הספר לקצינים, הידוע בשמו "בה"ד 1", אלא בהשלמה חילית, הניתנת למסיימי חילות אחרים שאינם ח"י"ר הממשיכים ב"בה"ד 1", ומדובר פה בהשתלמות חילית של כוגר "בה"ד 1" בחיל האוויר.

2. האם קצין חינוך ראשי היה מעורב בעניין — התשובה שלילית. הוא לא היה מעורב כהוא זה.

כמו כן, ברור כי כשיש התייקרות מייד אומרים: השכר של עובדי המשרדים היעודיים יעלה ב-18% — 21%, אין בעיה; עובדי הוראה, אין בעיה; הבעיה היא רק ברשויות המקומיות. מרדכי? כי כך האוצר רוצה להפוך אותן לסניף שלו, וזה לא בא בחשבון.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת דב כן-מאיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן חייב, במסגרת של דקה.

דן חייב (הליכוד):

חבר הכנסת דב כן-מאיר, הכנסת אישרה בחקיקה ראשית חוק המגביל את שיעור העלאת הארנונות לשנה הזו. אני הייתי האיש שעמד מאחורי החקיקה שאישרה העלאת עד 15% לעיריות, ובמיוחד לעיריית תל-אביב, יש עודף עצום של כסף. שכן החל ב-1985 כעצם הוקפאו כל המחירים במשק, אבל העיריות, הרשויות המקומיות, עשו שבת לעצמן והעלו את שיעורי הארנונות במאות אחוזים מדי שנה. כך נוצר העודף, בעת שכל המחירים במשק הוקפאו על-פי חוקי-חירום.

אדוני סגן השר, הכנסת קבעה שתהיה חקרה שלא תעלה על 15%. חלק מן העיריות ומן הרשויות עוקפות את החקיקה הראשית ומפירות את החוק בידיעתכם. מה אתם עושים כדי שהחוק יישמר?

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת וירשובסקי, במסגרת של דקה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני סגן שר האוצר, האם ידוע לך שוועדת הפנים של הכנסת המליצה שלא להעלות את הארנונה לרשויות המקומיות בכלל בשנת הכספים הנוכחית, בעקבות ההעלאות המרחיקות לכת, גם בתל-אביב, בשנתיים הקודמות?

האם ידוע שלמעשה עודף ההכנסות, שנוצר על-ידי העלאת המסים, הוא רציני ביותר, והאם היו כל הנחונים לפני הוועדה שבדקה את הדברים? שהרי היא היתה צריכה להגיע למסקנה, שעיריית תל-אביב, שכין השאר גם יודעת לבזבז כספים, למעשה לא זקוקה לשום העלאה. האם יעשה כעתיד דבר כדי שיעיריית תל-אביב לא-תוכל להכביד את ידה על האזרח מעבר למה שצריך, באמצעות לחצים פוליטיים והסדרים עם נציגי רשויות מקומיות אחרות?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההבדלים בין השאלות של שלושת השואלים בסיבוב הנוסף מבטאים את הגישות השונות שישנן בציבור בישראל. אבל המוסד הקובע בעניין הזה, מקור הסמכות, וגם מי שיכול להעניק את הזיכיון לגבות מסים לממשלה, לעירייה או לכל גוף אחר, הוא הכנסת.

שאלת הקונצפציה, האם עירייה חופשית לגבות מסים ולקיים חקציב בכל היקף כלא מעורבות השלטון המרכזי, ובלבד שהיא לא תושיט יד לבקש כסף לכיסוי גירעונות, או שמנהגה של עירייה צריך להיות במסגרת המדיניות הכלכלית והחברתית הכוללת של המדינה — עניין זה הוכרע בכנסת, מפני שהוא נמצא בתחום סמכותה. היא נתנה את דעתה עליו, והממשלה צריכה ללכת בעקבות מה שהכנסת אוותה לה או הנחתה אותה ולבצע. לכן, מה שעשינו לגבי עיריית תל-אביב הוא ביטוי לרצונה של הכנסת.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אדוני השר, אני רוצה לומר, כי דבר ידוע הוא, כי ספרו של העיתונאי גרוסמן אינו יכול להיחשב יצירה ספרותית גרידא, אם בכלל. הספר הוא מסמך בעל אופי פוליטי מובהק, ומוצג בו באהרה דיוקן של הפלשתינים ומטרותיהם, זאת למרות השנאה הלוהטת, השנאה הטוטלית של הערבים לישראל, שמתחילה בגיל הרך. השנאה ליהודים עולה מכל דף, מכל תמונת מצב ומכל רעיון. העובדה שזה לא מפחיד את העיתונאי — זה עניין שלו. אהדתו נחונה לפלשתינים, השנאה שלו נחונה למתנחלים. לשתי השנאות, של הערבים ושל, הוא מוצא, כמובן, צידוק בכך שאנחנו הכובשים, המושלים וכו' וכו'.

מעניין ש"הזמן הצהוב" התחיל אצלו רק משנת 1967, ולא משנת 1948. אולי יש כאן עניין של ליקוי בחשיבה או בראייה של צבעים.

אני רוצה להזכיר לשר, שפניתי אליו, והוא השיב לי תשובה מספקת בעניין חלוקת הספר "אלטלנה", של אורי ברנר, למסיימי קורס קצינים של "גולני". אדוני השר, אתה שבת לך, שהעניין נבדק, ושאלך להבא הדבר לא יישנה. יש גם ספר של שלמה נקדימון על "אלטלנה". זו פרשה שנודה במחלוקת.

שר הביטחון י" רבין:

לא תהיה "אלטלנה" מהצד הזה, ולא תהיה "אלטלנה" מהצד השני.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

בסדר גמור, או שיהיו שני הספרים ביחד.

השאלה שלי היא: מה היה פשעו של אותו צוער שנשפט וגנף? האם הוא נשפט על שהעז להביע את דעתו? האם אין לו חופש ואפשרות להביע את דעתו בענייני תרבות?

שאלה נוספת: האם קיבל המפקד של אותו צוער הערה, או נזיפה?

אני חולקת ומוחה על כך, שבקורס קצינים או בקורס ההשלמה מאפשרים, כפי ששמעתי משר הביטחון, שטיפת מוח וכפייה פוליטית שמאלנית בשורות צה"ל.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שפט, כמסגרת דקה אחת.

גרשון שפט (התחיה):

אני מודע לקושי, כפי שאמר שר הביטחון, בהגדרה של ספר פוליטי. אבל הייתי רוצה לשאול אותו: אחרי שחמצא ההגדרה המתאימה על-ידי האנשים בצה"ל שתפקידם לעשות זאת, כיצד חושב השר למצוא איוון כלשהו בין הדעות השונות הרווחות בציבור, אם אומנם ידובר בספרים פוליטיים במסגרת הקורסים?

שאלה שנייה: כיצד חושב השר לפתור את הבעיה של כפיית הצעורים או החיילים, החייבים לקרוא את הספרים האלה במסגרת הקורס? אני מבין שלא כל אחד יכול להחליט פתאום מה, הוא רוצה ומה לא רוצה ללמוד במסגרת הקורס. איך השר חושב לפתור כביה זו באופן מעשי?

היו"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה. דקה אחת לרשותך.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני שר הביטחון, ספרו של גרוסמן —

3. מקובל גם בקורס, גם ב"כה"ד" וגם בקורסי הקצינים, שהמדריכים מטילים על כל חניך לקרוא ספר ולהציג את עיקרו בהתאם למגבלות הזמן. רשימת הספרים נקבעת, בדרך כלל, בכל כ"ס, על-ידי המדריכים, המפקד, אין בעניין זה הנחיה מרכזית.

4. לגבי שאלה זו ביקשתי לערוך בדיקה, יהיה מאוד קשה להגדיר מה זה ספר עם גוון פוליטי. האם כתבי בן-גוריון וכתבי ז'בוטינסקי הם ספרים עם גוון פוליטי?

גאולה כהן (התחיה):

שר הביטחון י" רבין:
דאי, כן.

גאולה כהן (התחיה):

שר הביטחון י" רבין:

לא אעבור כאן על כל רשימת הספרים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רק "שמשון" הוא ספר חובה.

שר הביטחון י" רבין:

ביקשתי לבדוק את כל רשימת הספרים, ואצטרך לשכת ולדון מה יכלל בקריטריון זה ומה לא, כשהמגמה המנחה שהיתה עד היום היא לעסוק יותר בהיסטוריה צבאית, במנהיגות צבאית ובנושאים צבאיים. זה עלול, כמובן, להביא לידי פסילת ספרים, כי לא אוכל ללכת אלא לפי קריטריונים כרויים בשאלה מה זה ספר פוליטי ומה זה ספר לא פוליטי.

מכל מקום, מי מאשר ואיזו רשימת ספרי קריאה היא חובה — נושא זה נתון היום בבדיקה.

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה, בבקשה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אני מתפלאת על חלק מקריאות הביניים, אבל זה לא ענייני של השר אם משווים את הספר "שמשון" לספר "הזמן הצהוב". זה נעשה פשוט מחוסר ידיעה, ואולי לא קראתם את "שמשון" כפי שצריך לקרוא אותו.

קריאות:

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אני מבקשת לאפשר לי לומר את דברי.

קריאות:

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

רק האגף השמאלי יכול למצוא דמיון בין הספרים.

קריאות:

היו"ר ש' הלל:

י" רבותי, בבקשה מכם, חבר הכנסת צוקר, חבר הכנסת ירשובסקי, חבר הכנסת ירשובסקי, אל תגיד לי אתה לא שמעת. בשאלות אין קריאות ביניים. אל תהפכו את הישיבה הזאת לשיעור בספרות.

ששאלה על מה נשפט החייל — הצוער נשפט על שלא מילא מטלה שהוטלה עליו. היתה לו הזכות לבוא ולומר כל אשר הוא חושב על הספר, אף המחשבות השליליות ביותר. לא מנעו ולא מונעים מחייל, או מצוער במקרה דנן, לבוא ולומר כל מה שבלבו על מה שהוא קרא. הבעיה היא בכך, שכאשר בתוכנית בית-הספר יש חובה לקרוא ספר, הרי זו מטלה, ואיש לא יכול להיות משוחרר מלקרוא את הספר שהוטל עליו לקרוא.

אשר להערה השנייה, חברת הכנסת גאולה כהן, כאשר בתוכנית מטרימת בכית-ספר צבאי הוחלט שאדם צריך לקרוא ספר מסוים, כל עוד כלול הדבר בתוכנית הלימודים, הוא חייב לקרוא אותו. אין חוכמות בעניין הזה.

גאולה כהן (התחיה):
חלור איזה ספר.

שר הביטחון י' רבין:
אני רוצה למחות בכל תוקף על דבריך, חברת הכנסת גלור-תעסה, כאילו יש שטיפת מוח שמאלנית בצבא. להד"ס, לא היו דברים מעולם.

לחבר הכנסת שפט, כמשך שנים רבות נהוג בצה"ל להביא עמדות של זרמים פוליטיים שונים, תוך שמירה על איזון ביניהם, במסגרות שונות ובתוכניות שונות. והנה דוגמה, חבר הכנסת צבן וחברת הכנסת גאולה כהן הופיעו יחד.

גאולה כהן (התחיה):
אני תמיד מוכנה להופיע יחד ולומר את דעתי — — —

שר הביטחון י' רבין:
מאה אחת. אנחנו לא אומרים לחברי הכנסת מה לומר. אנחנו סבורים שבקורסים, ובעיקר בקורסים למפקדים, יש מקום להופעת אישים, חברי כנסת ושרים.

נשאלתי על-ידי חבר הכנסת צבן מה אני מתכוון לעשות. אני מניח שנבדוק את הדבר במיוחד על לבחירות. אני יודע שזו תקופה רגישה, ואני אשתדל לצמצם את כל מה שצריך לקרוא במסגרת התוכנית בצבא, במיוחד כל החומר שיש לו משמעות פוליטית. אשתדל לצמצם זאת לפחות לפרק הזמן הזה, אולי אצמצם גם הופעות של אישים פוליטיים.

היו"ר ש' הלל:
אני מודה לאדוני שר הביטחון.

ב. שאילחות ותשובות

מהכפר הוא פגש כמה תושבים שעמדו על הכביש וביקשו הסעה עד היציאה מכביש הכפר. הוא עשה כן, ולאחר דקות חסמה את דרכו חוליית חיילים. אלה עלו על האוטובוס והחלו להאשים את הנהג על שהסיע אנשים שאסור לו להסיעם. החיילים הנחיתו מכות על הנהג באלות וברובים עד התעלפותו ושכירת ידו השמאלית, ועזבו את הנהג ואת האוטובוס לאחר שירו בגלגלי האוטובוס. כעבור זמן הגיעה חוליית צבאית אחרת עם שני קצינים, ואלה לקחו את הנהג למחנה קרוב. הם התנצלו בפני הנהג על שהיתה כאן טעות, נתנו לו עזרה ראשונה, שאפשרה לו לחזור לאוטובוס, ובעזרת תושבי המקום הוא תיקן את גלגלי האוטובוס וחזר לכפר. הנהג היה זקוק לטיפול בבית-החולים בעפולה, כי הוא סבל משני שברים בידו השמאלית ומפצעים בגופו.

הנהג הגיש במשטרת ג'נין חלטה על מה שנעשה לו.

מרם גלור-תעסה (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גלור-תעסה, את כבר דיברת פעמיים. יש לו דקה אחת, למסכן הזה.

יאי צבן (מפ"ם):

אני מבקש למחוק מהפרוטוקול את ההתייחסות הרחמנית הזאת.

אדוני שר הביטחון, ספרו של גרוסמן אינו זקוק להגנה, ודאי לא בפני חברת הכנסת גלור-תעסה. אני רק רוצה לומר כאן, שחברת הכנסת גאולה כהן ואנוכי השתתפנו בדיון בכסיס צה"ל, שהתייחס לספר הזה, ואני חושב ששנינו לא ראינו בכך בעיה.

אדוני השר, שנים רבות הייתי ביחידה של קצין חינוך ראשי יחד עם מרצים מכל גוני הקשת הפוליטית — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

אני ואבוי לחינוך.

יאי צבן (מפ"ם):

— — — והנהג שם היה, לבוא אל היחידות שהוטל עליהן לקרוא ספרים, מקורות, קטעי חומר ממקורות שונים ומגוונים, מן הימין עד השמאל — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

בוודאי, גם של כהנא. נכון?

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהנא, אתה אמור עוד לדבר היום, לא כדאי לך להפריע בינתיים.

יאי צבן (מפ"ם):

יש חריקות מחורות באולם, אני לא יודע מה זה.

אדוני השר, אמרת שאתה מתכוון לבדוק את הנושא, האם יש בכך מקור לחשש שמא הנהג החיובי מאוד, לדעתי, שהונהג בצה"ל, ישונה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלות המשלימות של חברת הכנסת גלור-תעסה,

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוזרים עתה לשאילחות רגילות. אני מתכבד להזמין את שר הביטחון לעלות לדוכן ולהשיב כיאה על שאילחות רגילות.

4230. התנהגות חיילים כלפי נהג אוטובוס

חבר הכנסת ת' יאד שאל את שר הביטחון ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

עא"ח: (שמו המלא מופיע במקור) מהכפר אל-מוקיבלה, ליד עפולה, מוביל באוטובוס יום יום פועלים מהכפר מסליה שבאזור ג'נין לעבודה במפעל בקרבת חדרה.

ב-26 בינואר הוא הסיע כמנהגו את פועלי הכפר. ביציאה

4326. הרבנות הצבאית

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר הביטחון ביום כ"ה באייר התשמ"ח (12 במאי 1988):

מאחר שבמפגן צה"ל ובמסכת האור-קולית, שנתנה ביטוי לפעילות צה"ל על חיילותיו, לא הוזכר חיל הרבנות הצבאית — ברצוני לשאול:

1. מי הכין את הטקסט ומי היה אחראי לאותו אירוע?
2. מדוע לא ניתן ביטוי לפעילות הרבנות הצבאית על אלפי חייליה ומפקדיה?

שר הביטחון י' רבין:

מטרת המפגן לא הייתה מתן ביטוי לפעילות צה"ל על כל חיילותיו, אלא הבלטת ההישגים הביטחוניים של צה"ל מהקמת המדינה ועד היום.

לא כל חילות צה"ל הוזכרו במפגן, והרבנות הצבאית אף לא ביקשה את אזכורה בטקס.

4327. הפיכת "תעש" לחברה ממשלתית

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר הביטחון ביום כ"ה באייר התשמ"ח (12 במאי 1988):

באחד הדיונים על תקציב משרד הביטחון הוזכר, שמחנהלים דיונים ונעשות הכנות להפיכת "תעש" לחברה ממשלתית רגילה. שינוי זה, אם יבוצע, יפתח פתח להשקעות פרטיות וליציאות של "תעש" לבורסה.

ברצוני לשאול:

1. באיזה שלב נמצאים הדיונים?
2. מה הם הקשיים העומדים למכשול בפני מגמה זו?
3. האם אתה תומך בהשקעה פרטית וכמכירת מניות, כדרך לחיזוק הבסיס הפיננסי של "תעש"?
4. בתוך כמה זמן יתקבלו החלטות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2,1. בעקבות החלטת הממשלה לאשר את שינוי מעמדה של "תעש" מיחידת סמך-ממשלתית לחברה ממשלתית, מתבצעת עבודה על-ידי כמה צוותים משותפים של משרד הביטחון ומשרד האוצר, כדי לקבוע את כל הפעולות הנדרשות לשם הסדרת השינויים המתחייבים מן המעבר לחברה, כגון מעמד העובדים וחובותיהם, הסדרי העברת מקרקעין, פתרון בעיות מיסוי, שערך הרכש וקביעת הון החברה. הדיונים הם בעיצומם, וצפוי כי בחודשים הקרובים תסתיים הפעילות המכנה וניתן יהיה לאשר רישום החברה ומינוי הדירקטוריון. הדירקטוריון יהיה אחראי לכל שלבי ההקמה עד למעמד הפעלת החברה. לאחר מכן הוא יפעל במתכונת של מועצת מנהלים רגילה.

3. כל נושא של גיוס הון בדרך של מכירת מניות, או מכירה ישירה של חלקים מן החברה, טעון אישור מוקדם של הממשלה. נראה לי שמקום לרון בעניין זה ויש להשאירו לטיפול לאחר הקמת החברה.

ברצוני לשאול:

1. האם שלטונות הצבא חקרו את התקפת החיילים על נהג האוטובוס עאח"ג, כפי שתואר? אם כן — האם נקטו צעדים משמעותיים נגד החיילים האלה?

2. האם קיימות הוראות המגבילות חיילים, מלנהוג באנשים כאוות נפשם?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עם קבלת תלונתו של עז ארין חכן ג'ראמנה אשר לתקיפתו בידי חיילי צה"ל נפתחה חקירה של המשטרה הצבאית החוקרת. החקירה שנעשתה בעניין זה לא הביאה לאיתור חייל או חיילים אשר ענו לחיזור שמסר המתלונן בחקירתו. לפיכך הורה הפרקליט הצבאי של פיקוד הצפון על סגירת חיק החקירה בלא נקיטת צעדים משפטיים נגד מאן-דהוא.

2. על-פי הדין הכללי ופקודות הצבא חל איסור לעשות שימוש בכוח או באלימות לשם ענישתו של מי שנחשד בביצוע עבירה. חיילי צה"ל מודעים היטב להוראות המחייבות כעניין זה.

4308. שירות חיילות במילואים

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר הביטחון ביום ה' בניסן התשמ"ח (23 במרס 1988):

זה לא כבר הגיעו אלי ידיעות כאילו חלוקת הנטל בין חיילות, יוצאות שירות סדיר, כשירות המילואים אינה הוגנת. על-פי הידוע לי, מרבית החיילות הנ"ל משרתות בתפקידים שאינם קשורים בהכשרתן במהלך השירות הצבאי, ונראה שלא צריכה להיות מניעה לחלוקה שוויונית של נטל שירות המילואים.

ברצוני לשאול:

1. האם יש גיל שחרור אחר לחיילות משירות מילואים?
2. אם לא — האם שחרורים מוקדמים הכרחיים, או שמא ניתן להקל על חיילות אחרות?
3. האם משוחררות חיל-האוויר משחררות מוקדם יותר מחיילות אחרות?

שר הביטחון י' רבין:

1. על-פי חוק שירות ביטחון, אשה יוצאת-צבא חייבת כשירות מילואים עד גיל 38. על-פי הוראות פנימיות בצה"ל נקראות נשים רווקות לשירות מילואים עד גיל 24 בלבד. למעט חיילות במקצועות הרפואה.

כמו כן, במטרה להקל על שירות המילואים הוחלט, כי נשים אשר אינן חיוניות למערך המילואים ישוחררו אף לפני המועדים האמורים לעיל.

2. לקריטריונים לשחרור משירות מילואים לפני המועדים הקבועים בחוק ובהוראות פנימיות הם חיוניות התפקיד והמקצוע שממלאת החיילת הנקראת למילואים.

3. חיילת חיל-האוויר, כמו חיילות אחרות בצה"ל, משוחררת כהתאם לקריטריונים, כאמור בתשובה על שאלה 2.

4344. הפסקת הלימודים בגדה המערבית

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום ג' בסיוון התשמ"ח (19 במאי 1988):

הלימודים בגדה המערבית הופסקו החל מיום 1 בפברואר 1988, בעקבות המאורעות בשטחים. ביום 15 באפריל 1988 הוצאו 8,250 מורים לחופשה ללא תשלום. הופסקו לימודיהם של כ-300,000 תלמידים.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן כבוד השר להורות על פתיחת מוסדות החינוך וחידוש הלימודים לאלתר?
2. אם כן — מתי וכיצד?
3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הלימודים בבתי-הספר ביהודה ובשומרון הופסקו לאחר שהתברר שהם מהווים את אחד המוקדים המרכזיים להסתתרות ולהפרות סדר.

בינתיים הוחלט לחדש באופן הדרגתי את הלימודים באזור יהודה ושומרון.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לשר הביטחון על תשובותיו ומתכבד להזמין את שר החינוך והתרבות וסגן ראש הממשלה להשיב על כמה שאילתות המכוונות אליו.

4330. חידון התנ"ך

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה באייר התשמ"ח (12 במאי 1988):

בעיתון "יום השישי" מיום י"ב באייר התשמ"ח נכתב, כי מארגני חידון התנ"ך, בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות, החליטו לשלש הגמר של החידון לא "ישלחו צוברי רוב הנקודות במחוזות, אלא ישלחו מכל מחוז ארבעה, ששניים מהם יהיו לא-יהודים. עקב כך, לא נשלחו לשלב הגמר ארבעת הזוכים במספרי הנקודות הגבוהים ביותר, אלא רק שניים מהם, והשניים האחרים היו בעלי מספרי הנקודות הגבוהים ביותר מקרב הנבחנים הלא-יהודים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים הנ"ל נכונים?
2. אם כן — האם אין הדבר פוגע כאלה שקיבלו יותר נקודות ולא נשלחו לשלב הגמר?
3. בכל מקרה, מה טעם נקבעו כללים אלו ומי היה אחראי להם?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. התשובה חיובית.
2. התשובה שלילית. התקנון קובע שיש לשלוח שני מועמדים מבתי-ספר דתיים ושניים מבתי-ספר כלליים.
3. הנחיות אלו באו לעודד תלמידים מבתי-ספר ממלכתיים ליטול חלק בלימוד התנ"ך בכלל ובחידון התנ"ך בפרט. ההנחיות נקבעו על-ידי משרדנו, שהוא האחראי לחידון.

4343. מערכת החינוך בגדה המערבית

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הביטחון ביום ג' בסיוון התשמ"ח (19 במאי 1988):

לאחרונה פורסם, כי המינהל האזרחי הפסיק את תשלום המשכורות לכ-9,000 עובדי מערכת החינוך הממשלתית בגדה המערבית והוציא את העובדים לחופשה ללא תשלום, כשל סגירתם הממושכת של מוסדות החינוך בגדה, נמסר כי הצעד ננקט על-מנת להפעיל לחץ על האוכלוסייה המקומית.

ברצוני לשאול:

1. האם מטרת הצעד הזה היא זו שאכן נמסר עליה? אם כן — איך, לדעת השר, אמורה הפעלת הלחץ לשפר את המצב הקיים?
2. מה הם הנימוקים לסגירת מוסדות החינוך?

3. האם שוקל השר לבטל את צו סגירת מוסדות החינוך ואת הוצאתם לחל"ת — חופשה ללא תשלום — של המורים ולאפשר למערכת החינוך בגדה לחזור למסלולה החקין?

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה שלילית.

2. בתי-הספר היו אחד המוקדים להסתתרות ולהפרות סדר.

3. בינתיים הוחלט לחדש את הלימודים, ומכאן שתופסק גם חופשת המורים. גם בתקופת השבתת הלימודים לא הופסק תשלום המשכורות למורים, אלא שהן הוקטנו כ-50%, וגם זאת רק כחודש האחרון.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני שר הביטחון, אם אכן לא היתה המטרה להפעיל לחץ, מדוע בכל זאת הופחתה המשכורת של המורים גם בחודש האחרון כ-50%?

שאלה שנייה — חברת הכנסת אמירה סרטני חשפה והעלתה לדיון ציבורי את פרשת ההשחתה של בתי-הספר שיחידות צה"ל שלטו בהם בגדה בזמן שהלימודים לא התקיימו. התיאורים קשים ומביישים. מדוע לא ניתנה הוראה כללית, שלפיה שום יחידה לא תעזוב את בית-הספר לפני שהוא יהיה ראוי לשימוש מחדש?

שר הביטחון י' רבין:

לגבי המשך השאילתא, הקיצוץ כ-50% במשכורות המורים נעשה כי המורים לא עבדו, משום כך לא ראינו סיבה לשלם. הדבר מעוגן בחוק, ובסמכותנו להחליט על כך.

אשר לשאלה השנייה, שאיננה נוגעת לשאילתא — הלימודים הופסקו משני טעמים. הטעם הראשון — הם היו מוקד של פעילות אלימה; הטעם השני — נדרש להכניס צבא למספר רב של יישובים ערביים, והשתמשו לשם כך בבתי-הספר. אין לי דיווח, ועם כל הכבוד שאני רוחש לאינפורמציה שהועברה לחברת הכנסת אמירה סרטני, עדיין לא קיבלתי דיווח מלא בעקבות הפרסום של המכתב שלה אלי. אבל, כל היחידות שפינו את בתי-הספר ויצאו מהם קיבלו את ההוראה לחקן ולנקות את בתי-הספר שבהם שהו.

3-4. על-פי נסיבות המקרה, אין צורך בתגובה או באמצעים כלשהם. הטיפול החינוכי הפרטני בתלמיד הבודד נעשה בעבר וממשיך להיעשות על-ידי הנהלת בית-הספר.

4333. הופעת חברי כנסת ושרים לפני תלמידים

חבר הכנסת י' בורג שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ה באייר תשס"ח (12 במאי 1988):

מפעם לפעם, אנחנו נזונוס ביריעות הנוגעות להופעות חברי כנסת ושרים לפני תלמידי בתי-הספר.

ברצוני לשאול:

1. האם תופעה זו רצויה היא או לא?

2. מה הן ההנחיות של המשרד בנושא מנקודת המבט של מניעת פוליטיזציה ומניעת חריצויות והשפעה על התלמידים?

3. האם נשמרות ההנחיות, ומי אחראי להן?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הופעת חברי כנסת ושרים בפני תלמידים היא פעולה חשובה: העמולה מפלגתית ישירה הנלווית אליה איננה רצויה, וניתן לצמצמה על-ידי קביעת נושאים ונוהלי דיון מתאימים על-ידי הנהלת בית-הספר המזמין. בשיקול כולל של החיוב והשלילה — הדבר רצוי.

2. חוזר מנכ"ל משרד החינוך מג/8, מאפריל 1983, ממליץ בסעיף 207 על הזמנת "אישים העוסקים בבעיות חברתיות ומדיניות" לבית-הספר, וקובע כי בשיקוליה בעניין זה תתחשב המועצה הפדגוגית של בית-הספר בשני גורמים: א. התאמה למטרות החינוך הממלכתי; ב. מתן ייצוג לדעות השונות הקיימות בחברה הישראלית. על כך נוסף סייג: "המועצה הפדגוגית לא תאשר פעילות כזו אם צפויה בה הסתה, קריאה לפעולה אלימה או הטפה להפליה ולאכיזה כלפי מגזרים מסוימים של אוכלוסיית המדינה".

ועדת החינוך של הכנסת המליצה, בסיכום דיון ב-26 במרס 1984: — — — לאפשר לנציגי המפלגות להיפגש עם התלמידים בבתי-הספר, תוך הבטחת מתן ביטוי למגוון הרב של הדעות וההשקפות".

3. האחריות לקיום ההנחיות מוטלת על הנהלה והמועצה הפדגוגית של בית-הספר, המזמין את נציגי המפלגות.

התלונות בתחום זה הן ספורות, ועל כן ניתן לומר שההנחיות נשמרות.

הי"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לכבוד שר החינוך וסגן ראש הממשלה.

ג. הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה בשל מערכת החינוך

נוכח הסקר על ממדי ירידה מן הארץ בקרב תלמידי תיכון

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מאשימה, אני מערכת החינוך, על מה שיש בה ועל מה שאין בה, בחינוך המעודד ירידה מן הארץ. אני רואה את משרד החינוך לאורך כל השנים האחוריות אחראי למערכת חינוך המולידה ספקנות ציונית, בורות יהודית והידרדרות ערכית.

הי"ר ש' הלל:

אבקש מכבוד השר להשיב על שאלתא מס' 4331 של חבר הכנסת אברהם שפירא. הוא איננו באולם. האם השר רוצה להעביר את השאלתא לפרוטוקול?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

היא לא נמצאת כרשותי.

הי"ר ש' הלל:

על אחת כמה וכמה.

אבקש מכבוד השר להשיב על שאלתא מס' 4332.

4332. הצגת סמל אש"ף בבית-ספר תיכון

חברת הכנסת מ' גלרית-עסה שאלה את שר החינוך והתרבות כיום כ"ה באייר תשס"ח (12 במאי 1988):

ביום כ"ט באדר תשס"ח, 18 במרס 1988, נערכו בחירות בבית-הספר התיכון "מטרני" בחולון, ונציגים של המפלגות השונות הוזמנו להרצות בפני התלמידים.

בין הקישוטים והסמלים השונים שפיארו את אולם ההרצאות היתה על הקיר כרזה אשר מצדה האחד סמל מדינת ישראל ומן הצד השני — סמל של אש"ף.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים ידועים לשר?

2. האם הצגת סמל אש"ף במוסד חינוכי היא על דעת משרד החינוך?

3. אם לא — כיצד בדעת השר להגיב על התופעה ואילו אמצעים ינקוט?

4. אילו צעדים מתכוון השר לנקוט למניעת הישנות המקרה במוסד הנ"ל או במוסדות אחרים?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כידור שנעשה בבית-הספר העלה את העובדות שלהלן: כתום שלושה ימי דיון בשאלות אקטואליות, שנוהלו על-ידי מועצת התלמידים של בית-הספר "מטרני" בחולון, הוזמנו נציגי המפלגות, כבוקר הופעתם הוכנו באולם ההתעמלות כרזות המייצגות מגוון רחב של דעות. דקות מספר לפני כניסת הנציגים והמורים לאולם, תלה תלמיד, על דעת עצמו, כרזה בזכות שתי מדינות בארץ ישראל, כשבצדה האחד דגל ישראל ובצדה האחר — הדגל הפלשטיני. עם כניסת הנציגים והמורים לאולם נתגלה הדבר, ומכיוון שהדבר מנוגד לחוק, הוסר פלקט זה מייד וללא ויכוחים.

2. התשובה שלילית.

הנוער, תראי איך הוא במלחמות. אני לא רוצה שהוא יהיה טוב במלחמות, אני רוצה שהוא יהיה טוב בימי שלום. בימי שלום אנחנו מפסידים את הארץ, בימי מלחמות אנחנו כובשים אותה. משום שיצאו למלחמות בלי הכרה עמוקה אלא בטרנס, לכן מפסידים אותה. מה שבא בטרנס חוזר בטרנס.

בכו ליד הכותל. נכון, כי זה עמוק עמוק. גם חניכי "השומר הצעיר", שלילה או יום לפני כן לא חלמו עליו. אבל מאחר שלילה או יום לפני כן הם לא חלמו עליו, אחרי כמה זמן שכחו אותו. ב"יום ירושלים" ראית שם רק כיפות. ביום ירושלים ושחרור הכותל, ששחרור על-ידי כיפות אדומות של צנחנים — אין, כל הנוער החילוני לא בא לשם עוד. "יום ירושלים" לא שייך לו. הכותל לא שייך לו, שלא לדבר על הרהיבית.

תשאל תלמידי תיכון מה זה הרהיבית, והוא יגיד לך: באמת מה זה, משהו של הווקף? תשאל אותו מה היא מערכת המכפלה, והוא יגיד לך: מה זה? משרד החינוך נסוג מיהודה ומשמרון לפני שהוחלט על כך בכנסת הזאת; ואני מקווה שלעולם לא תזכה כנסת להחליט החלטה אומללה כזאת. אתה שולח תלמידי תיכון להכיר את הארץ הזאת, אתה שולח אותם לטייל, אבל אתה נסוגות משם. הם לא יודעים מה זה.

אם כל שרי החינוך שהיו עד עכשיו אשמים במחדלים ובעיוותים, אתה, אדוני שר החינוך, הוספת חטא על פשע. לדעת, פשע הוא מה שנעשה בחינוך שלנו. כבר אמרתי, שאת כל הקבלות צריך להביא לפני ועדת חקירה. אתה הוספת חטא על פשע, כי אתה הוספת גורם של פוליטיזציה למערכת החינוך. די היה לשמוע אותך אתמול בוועידת המורים, שמעתי את קולך ואי-אפשר לומר לי שלא ציטטתי נכון. אתה אמרת: זכות — כן, יש לנו זכות על ארץ-ישראל, אבל למען שלום אני מוכן לוותר על חלק ארץ-ישראל.

אתה, אדוני שר החינוך, כשם מי אתה מדבר? אתה שר החינוך. לו אני הייתי עומדת כשר החינוך והייתי אומרת: למען שלום אני רוצה את כל ארץ-ישראל השלמה — מה היית אומר? מה הי אומרים, בצדק, בארץ הזאת? אני שר החינוך או אתה שר החינוך, כל שר חינוך הוא שר חינוך של כל עם ישראל. אתה עומד שם כשר החינוך ונותן הצהרה פוליטית חמורה ביותר.

באותו זמן אתה מאשים את מערכת החינוך הממלכתית-דתי שיש בה חינוך פוליטי. איזו עזות מצח — אינני יודעת איך לקרוא לזה, אינני רוצה להשתמש במלים יותר קשות — לבוא להאשים אותם על שהם מלמדים את הכתוב ואתה מתנגד לזה כיוון שזה חינוך פוליטי.

איפה האיוון הקדוש, אם מותר לך להפיץ מכתב של חייל הכותב נגד שירות בשטחים, שאומר בסך-הכול שהוא נגד מדיניות המכות והאלות, ממש מכתב פוליטי, ואתה משאיר דף ריק כדי שיתנו חשובה? תן גם לאלה שחושבים כמוני או כמו בחינוך הממלכתי-הדתי לכתוב ותוסיף דף ריק לחשובה. אם אתה רוצה בכלל איוון.

אבל, מה שהם אומרים לגיטימי בתפיסת היהדות, ודאי יותר לגיטימי ממה שמייצג אותו חייל באותו מכתב שמערכת החינוך כל כך התמוגגה ממנו.

אשר לנושא השוטף, שהוא מחריד את חיינו כל יום, מה שאחם קוראים סכסוך. היו פה שלושה ניסיונות להשמיד את מדינת ישראל, וקוראים לזה סכסוך, דרוקים וסכסוך. ואז הולכים ומשחזרים למכון ון-ליי, כאשר למכון ון-ליי

כשאני אומרת ירידה מן הארץ, אינני מתכוונת רק לירידה ממש מן הארץ אלא גם לירידה בתוך הארץ, לירידה ממדינת ישראל, גם אם נשארים בארץ. ואולי הייתי מרחיקה אפילו לכת ואומרת, שורעי הסרכנות נעוצים במה שיש בחינוך וכמה שהוא מלמד ומעודד, וכן במחדלים שיש במערכת החינוך — כמה שהוא לא מלמד.

אני לא הצטרכתי את הסקר, המעיד ש-27% מתלמידי תיכון אמרו, שאחרי העצב הם ירדו מן הארץ, שהם פוטנציאל לירידה מן הארץ. היו הרבה מאוד אורות אדומים שנדלקו לפני הסקר הזה.

לא צריך סקר בשביל זה, צריך רק לסקור את מערכת הלימודים ומה נעשה בה. צריך רק לשמוע את האחראים, בכלל זה שר החינוך — עוד מעט אחיחם באופן ספציפי אליו — כדי לדעת שיש ניתוק מהשורש. בלי היצמדות אל השורש לא נהיה כאן.

כאשר אני מדברת על ציונות, אני אומרת שיש דה-ציוניזציה של המערכת. אדוני שר החינוך, אינך יכול לבוא — אתה אולי תעשה זאת — ולתת לי רשימה של שיעורים מחייבים ובחינוך בגרות במערכת הלימודים השוטפת, כמה מלמדים בנושאי הציונות, היהדות והסכסוך הישראלי-הערבי.

אנחנו לא מדברים על הכוונות ועל מה אתה עושה, אנחנו מדברים על התוצאות. יש תוצאות בשטח. כל מחנך וכל מורה שהוא ישר עם עצמו יאמר לך, שיש בורות, אי-ידיעה ואי-מודעות גם בנושא הציונות, גם בנושא תולדות ארץ-ישראל, גם בגיאוגרפיה פשוטה של ארץ-ישראל. אלה הן עובדות.

תעשה אתה עצמך סקר אמיתי בין תלמידי תיכון וגם בין מורים. התוצאות יהיו מדהימות. לתוצאות האלה יש השלכות.

הוקמו בארץ הרבה ועדות חקירה. צריך היה להקים ועדת חקירה כדי לחקור את הנעשה בחינוך.

יעקב גיל (המערך):

שתבחן את הסגנון שלך.

גאולה כהן (התחיה):

הוקמו ועדות חקירה כדי לחקור גולות כספים או בזבזי כספים. פה גדלים מהנוער שלנו אוצרות ממש, אוצרות של ידע. בעצם גונבים מהם מוטיבציה, ועל-ידי כך חושפים אותם — הם עומדים חשופים בצריח מול מלחמות שנכפות עלינו, אם תרצה ואם לא. אתה יכול לדבר על שלום מהיום עד מחר, בינתיים אתה צריך להכין אותם גם למלחמות הנכפות עלינו. אתה שולח אותם עם כל הנשק שבעולם חשופים מהנשק האמיתי, הגרעיני והסודי ביותר שלנו, שתמיד בהודמנויות חגיגות מרברים עליו כעל הנשק שלנו — המוטיבציה וההוזהות עם המשימה.

לכן מדובר פה בכינוי נפשות. אין לי זמן למנות כרגע את כל מה שצריך להביא בפני ועדת חקירה כזאת, גם כאשר קוצצה מכסת הזמן לעשר דקות. אבל בפני ועדת חקירה כזאת אפשר להביא עדויות ועדים לאין ספור. ועדה כזאת יכולה להרים אצבע מאשימה כלפי משרד החינוך. הוא יצא אשם מפני ועדת חקירה כזאת.

האשמה היא לא אקדמית. בשבילנו היסטוריה היא חיים, ומה שלא נלמד חסר.

אני יודעת שמשרד החינוך מתגונן תמיד ואומר: עובדה היא — הנוער נפלא; תמיד את משמיצה את הנוער, תראי את

שייך רק לתפיסה היונית של חלק מהמדינה הזאת. אתה מדבר על חינוך פוליטי. אתה כעז חינוך פוליטי — בעז חינוך פוליטי לצד אחד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יעקב גיל (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

אני רוצה לגעת עוד בשתי נקודות. מכאן אני עוברת לסכסוד של תיאטרון חיפה עליידי מערכת החינוך.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב ראש, כמה זמן היא מדברת?

יעקב גיל (המערך):

כלי סוף.

גאולה כהן (התחיה):

תיאטרון זה מערער לא רק את יסודות הקיום של ארץ-ישראל השלמה, הוא מערער גם את יסודות הקיום של תל-אביב. הרי אתה ואחרים — כך אני מקווה — עדיין חושכים שבשתי גזרות היוקון צריכה להיות מדינה כלשהי.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב ראש, כמה זמן נותנים להצעת הצעת אי-אמון?

היור' מ' כהן אבידב:

עשר דקות.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

היא מדברת כבר חצי שעה.

גאולה כהן (התחיה):

באותם תיאטראות, באותו מחזה פלשתיני, מותר לומר — בשם מה? בשם חופש הדיבור — שמדינת ישראל גרה ברחוב אושכין פינת נירנברג. זאת בכספי משרד החינוך, בסכסוד במחזה עונה השחקנית על השאלה, איפה גרה מדינת ישראל: מדינת ישראל גרה ברחוב אושכין פינת נירנברג. אבל שר החינוך אומר: חופש.

מר נתן וך רוצה לעלות על ספינת המגורשים — שר החינוך לא מתערב בזה. חופש. זה חופש? זה חופש להסתה. זה חופש הנותן לאויבים שלנו חופש להשמיד. זה חופש?

ומכאן לדמוקרטיזציה ולדמוקרטיה המשתוללת. אתה, אדוני שר החינוך, שיגעת את המערכת — גם את המורים, גם את התלמידים, גם את ההורים — בדמוקרטיה הזאת, שאיש אינו יודע איך לאכול אותה. נרמח לסחירה בינה לבין הציונות. יש סחירה. פתאום, דמוקרטיה, דמוקרטיה.

אתה יכול לצטט מה שאתה רוצה. תראה את הנוער, הוא מבלבל. אני הולכת לבתי-הספר בגלל החינוך הפוליטי שבאמצעותו אתה פותח את שערי בתי-הספר לפני כל המפלגות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה את רוצה, שגם את זה יסגור?

גאולה כהן (התחיה):

אני מברכת את הנוער שלנו, שיכול להגיד: מכל מלמד השכלתי, יש שם חלקים בריאים, למרות משרד החינוך. יש בריאות עמוק עמוק בעם הזה. אבל אתה הפכת את הדמוקרטיה

יש בפירוש עמדה פוליטית בנושא הזה. כל הכבוד לו, אני לא יוצאת נגד העמדות של ון-ליר, אני יוצאת נגד משרד החינוך. שזה מקור יניקתו. מקור יניקתו של "גוש אמונים" הוא מרכז הרב קוק. אני לא אתן למרכז הרב קוק לכתוב למערכת החינוך חוברות לימוד על דעתו, או איך הוא מפרש את הדריקיום, או את מה שקורה כאן בארץ. נכון, הוא מזוהה עם "גוש אמונים", או עם רובו. אלונף הראבן ואחרים. בכל הכבוד, מזוהים עם "שלום עכשיו", עם התפיסה הזאת. אתה לוקח, אם כן, את מערכת החינוך הממלכתית ומשעבד אותה להם.

אחר-כך אתה בא ואומר שאני משמיצה מפני שהאיש שעליו דיברתי — עובד משרד החינוך, ערבי, המכין שם תוכניות או מפגשים בעניין דריקיום — אחרי שהתראיין ואמר את מה שכתוב לכו, הכחיש זאת. אמר, שהוא לא חושב בדיוק כך. הם מייד מאמינים לו, כי באופן טבעי הם רוצים להאמין לו. משרד החינוך בא אז בצורה דמגוגית, בצורה שלא חיעשה, ומאשים אותי כאמצעות דובר המשרד בכך שאני משמיצה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

זה נכון, את באמת משמיצה.

גאולה כהן (התחיה):

אני דרשתי ממשרד החינוך "קבלות" על כך. דובר משרד החינוך צריך לתת לי הוכחות — ועד היום עוד לא קיבלתי אותן, ולא במקרה, כי הוא לא ימצא "קבלות" לכך שאמרתי אשפיסט על זה ועל זה. זאת דרך ההתגוננות. מי שצריך לתת חשוכה, מייד מחקיף. אתה לא עונה לעניין. אני רוצה לדעת מדוע אתה קשור עם מכון ון-ליר.

יעקב גיל (המערך):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אילו כוונות יש לך?

גאולה כהן (התחיה):

אני יודעת למה, כי זאת התפיסה שלך, גילית זאת אתמול בועדה. לא יכולת — בכל זאת, הבחירות קרבות וצריך לעשות משהו. יצא המרצע מן השק. עומד שר החינוך בישראל ואומר: אני מוותר, אני מוכן לוותר למען שלום.

יעקב גיל (המערך):

תצטטי את הדברים נכון, בלי-דמגוגיה.

גאולה כהן (התחיה):

למען אותו שלום, למען שלום; לא "שלום עכשיו", לא התפיסה העכשוויוסטית —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איך את מדברת על מכון ון-ליר?

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב ראש, אתה צריך להגן עלי.

היור' מ' כהן אבידב:

חברה הכנסת גאולה כהן, אני מגן עליך. הרי גם את קוראת לפעמים קריאות ביניים, מותר להם לקרוא קריאות ביניים. זו זכותם, אינני יכול להשתיק אותם.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני שר החינוך, למען שלום — גם מחוץ ולא רק עכשיו, כל התפיסה העכשוויוסטית שפתאום היללת אותה — אני רוצה את ארץ-ישראל השלמה. אני רוצה שהדברים האלה יבוטאו גם על-ידי שר החינוך. שר החינוך הוא גם שלי, של כלנו, הוא לא

תוכרת כ"ט, ישיבה חל"ז
— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אמרת שהזמן שלה הסתיים.

היו"ר מ' כהן אבידב:

הזמן רשום לפני. יושב-ראש הכנסת רשם מתי היא התחילה לדבר, לא אני רשמתי זאת. מה שהיושב-ראש רשם — בשבילי זה קרוש. אני קיבלתי את רישום הזמן מהיושב-ראש. חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

אני מבינה שכואב לכם, שזה לא נעים לאוזניים שלכם. אני מסיימת.

אדוני היושב-ראש, אני מסיימת בקריאת הצטיטה, ודי בכך כדי לסיים בינתיים את הוויכוח הזה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אבקש ציטטה קצרה.

גאולה כהן (התחיה):

קצרה מאוד. בקונגרס הציוני ה-20, ב-7 באוגוסט 1937, אמר בן-גוריון — והדברים כתובים בעמ' 103 בפרוטוקול: "עלי להעיר הערה פרינציפיונית. אילו הועמדה לפני השאלה: מדינה יהודית בכל מערב ארץ-ישראל תמורת הסתלקות מזכותנו ההיסטורית על ארץ-ישראל כולה — הייתי דוחה את המדינה. אין רשות לשום יהודי לוותר מרצונו על זכות העם היהודי בארץ".

מאיר כהנא (תנועת כך):

— — —

גדי יציב (מפ"ם):

— — — את לא הבנת מה שהוא אמר.

גאולה כהן (התחיה):

עוד לא סיימתי את הצייטוט.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אני מבקש לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

"אין זה מסמכותו של שום יהודי, אין זה מסמכותו של שום גוף יהודי, אין זה אפילו מסמכותו של העם היהודי כולו. התי אתנו היום — לוותר על איזה חלק שהוא בארץ. זאת זכות האומה היהודית לדורותיה, זכות שאינה ניתנת להפקעה בשום תנאי".

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, היא מדברת חצי שעה והיא לא מסיימת. האם היית נותן לי לדבר כך?

גאולה כהן (התחיה):

"ואילו גם היו יהודים כאיזה זמן שהוא מכריזים על הסתלקותם מזכות זאת, אין בכוחם ובסמכותם להפקיע זכות זו מהדורות הבאים. שום יתור ממין זה אינו מחייב ואינו קושר את העם היהודי. זכותנו על הארץ — על הארץ כולה — קיימת ועומדת לעד. ועד ביצוע הגאולה המלאה והשלמה, לא נוזח מזכותנו ההיסטורית, ובכל שעה נעמד עליה בכל האמצעים הכשרים והמוסריים אשר בידנו".

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

משר החינוך אני מבקשת ללמוד וללמד קצת יותר יהדות וציונות — וגם ללמוד קצת יותר את דברי רבו שלו.

לשיא המאויים של העם הזה. אנחנו באנו הגנה למען ארץ-ישראל. ארץ-ישראל צריכה להיות דמוקרטית, אבל קודם כול, כרי שתהיה דמוקרטית, היא צריכה להיות. כלכלת את הנוער, הנוער שריר במבוכה. האם יש פלא בכך שהוא יורד מן הארץ? האם זה פלא שהוא יורד מהמדינה, שהוא מידרדר מבחינה ערכית? זה לא פלא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין כל ערך למה שאתם עושים במדינה הזאת. אתם עצמכם גורמים לחופעות האלה. אתם לא נותנים שום תקווה לחיות.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רן כהן, אתה מאריך לה את הנאום. אם תפריע, אני אתן לה זמן רב יותר. הזמן שלה הסתיים. לכן אני מבקש שלא להפריע.

מאיר כהנא (תנועת כך):

מה עם אסאד? אודי אדיב?

גאולה כהן (התחיה):

אני לא רוצה נוער טוב? באותו סקר, תראה את הכלבול של הנוער: האם הוא ירד מן הארץ? מתי? — אחרי הצבא: כלומר, קודם הוא ילך להילחם על הארץ. לא תמיד, לצערנו הרב, חוזרים שלמים מהמלחמה הזאת, אבל קודם הוא ילך להילחם, כי הוא אוהב את הארץ, ואחר כך הוא ירד מן הארץ. הוא לא ירד לפני הצבא. יכול להיות, חס ושלום, שכבר לא יהיה מי שירד. תראה את הכלבול, תראה את המבוכה, זה הכלבול הקיים במשרד החינוך. איך אתה יודע שיש בלכול? — הסימן לכך הוא הניסויים וניסויי הניסויים ומהדורות הניסוי. בכל הנושאים החשובים ביותר בחינוך, משרד החינוך מנסה ומנסה: מפגשים עם נוער, מפגשים עם נוער חילוני — כאילו היו ילדינו שפני ניסיון. הילדים שלנו אינם שפני ניסיון. יש דברים ברורים וקבועים, ואותם אתה חייב ללמד.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

אני מבקשת לסיים בצייטטה מרברי רבך. בקלות כזאת עמדת לפני מורים בישראל וויתרת על חלקי ארץ-ישראל. נכון. בן-גוריון היה זה שהסכים לחלוקה. הוא הסכים שלא לממש עדיין את זכותנו על כל ארץ-ישראל, ואמר: אולי בעוד 100 שנה. גם לי היו שיחות עם בן-גוריון. אני לא הייתי ראש לשכתו, אבל בכל זאת הכרתי אותו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

כמה זמן נותנים להצגת הצעת אי-אמון? למה אין היושב-ראש שם לב לכך שהיא מדברת כבר חצי שעה?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

האם אין אדוני היושב-ראש שם לב לזמן שלה?

גאולה כהן (התחיה):

הוא לא יתיר על מה שהיה בדינו — רש הבדל גדול בנושא הזה. אם מוותרים על חלקי ארץ שבידינו או שאין מממשים את זכותנו על כל ארץ-ישראל. בן-גוריון כתב ואמר, על מה שאתה ויתרת עליו בקלות כזאת — — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, למה אתה מפקח על אורך הדברים של חברי סיעת המערך, אך כאשר חברת הכנסת גאולה כהן צריכה לדבר 10 דקות, היא מדברת 25 דקות?

היור' מ' כהן אבידב:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. אנו ממשיכים.

יעקב גיל (המערך):

היא דיברה חצי שעה.

היור' מ' כהן אבידב:

מליטה, חבר הכנסת גיל, אני לא חייב לתת לך דין וחשבון.

יעקב גיל (המערך):

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור' מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת גיל, אני לא חייב לתת לך דין וחשבון. יש ועדת פירוש, וכותן לפנות אליה. אני יודע מה שאני עושה. חבר הכנסת גיל, ככל הכבוד, אינני חייב לתת לך דין וחשבון. וכותן לפנות לוועדת הפירוש. אופיע לפניו ואספר מה קרה.

חבר הכנסת צירלי ביטון, גם לחברך תופיק טובי אני נותן ומן ברוח לב. אני מבקש שלא תתערב.

אנו ניגשים לסעיף הבא: הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי אמון לממשלה בשל מניעת חופש ההתבטאות של מר יעקב הדני, ראש אגף החינוך ההתי — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מבקש להשיב על הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן.

היור' מ' כהן אבידב:

זו זכותך. אמרו לי שתשיב על שתי ההצעות יחד.

מאיר כהנא (תנועת כך):

זו הדמוקרטיה שלו, הצבוע הזה.

היור' מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אם תחזור על מלה כזו, אוציא אותך מהאולם. אינני רוצה לשמוע זאת.

מאיר כהנא (תנועת כך):

מה פתאום?

היור' מ' כהן אבידב:

לא מדברים כך אל שרים. אני מצטער מאוד.

מאיר כהנא (תנועת כך):

מה זה כאן?

היור' מ' כהן אבידב:

אני לא מקבל זאת. כשמישהו נמצא על הדוכן, על אחת כמה וכמה אם הוא שר, אתה תיתן לו כבוד.

מאיר כהנא (תנועת כך):

למי?

היור' מ' כהן אבידב:

לי ולו. אתה תכבד את השר, אני אדרוש את הכבוד הזה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

מה פתאום? מה זה כאן?

היור' מ' כהן אבידב:

אתה תכבד את השר. בבקשה, אדוני השר.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

הוא שואל אותך מה פתאום, אולי תסביר לו.

היור' מ' כהן אבידב:

אני מבקש שלא להתערב, נפסיק עם זה. בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב ראש, חבר הכנסת — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אילו קראתי אני קריאות כאלה, הית' זורק אותי מהאולם. אבל לשרץ טמא, לעכבר מגולל המשמץ את הכנסת — לו אתה מוותר.

היור' מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צירלי ביטון.

מאיר כהנא (תנועת כך):

לא יעזור לך.

היור' מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני פונה אליך ומבקש שתפסיק עם קריאות הביניים.

מאיר כהנא (תנועת כך):

היור' מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אל תפריע. חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע לשר. השר רוצה לדבר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, לפני שאשיב, אני מבקש מאוד שלא יפריעו לחברת הכנסת גאולה כהן לשמוע גם חשוכה — ולא רק לעמוד כאן כיושב באתר עליון ולהשמץ מכל צד ועבר, תקשיב.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אתה לא?

היור' מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אני רוצה להזהיר אותך. יש לך הצעה — לא תעלה אותה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

נתחיל מהסוף. קודם כול, לגבי אמש: לגבי הדברים שאת, חברת הכנסת גאולה כהן, שמעת ברדיו.

גאולה כהן (התחיה):

שמעתי אותך.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בקולי, אלא מה? להבא אני מציע לך לשמוע נאומים שלי כדאי, כדאי.

גאולה כהן (התחיה):

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תקשיב, תקשיב.

גאולה כהן (התחיה):

היור' מ' כהן אבידב:

חברת הכנסת גאולה כהן, יש לי בקשה אליך. השר שמע אותך ולא הוציא הגה מפיו. שמע אותי כשקט ובשלווה.

השקפה פוליטית של המשרד. אבל גם לאנשים כמוני, המוכנים לוותר, צריך לכאוב. זה היה הנושא. איך אפשר לסלף אותו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — — שטחים — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תן לי רגע אחד. אמרתי פעם כך ופעם כך. מותר לי גם להגיד שטחים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תסלח לי, זה לגיטימי, ואל תטה אותי עכשיו לנושא אחר.

גאולה כהן (התחיה):

— — — אסור לך — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, לך אסור — — — יש יהודה, שומרון וחבל-עזה — ולא שטחים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מותר לי.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אני רוצה לומר כמה מלים. לא לחינם הגשתי בקשה לקצר את הכנס הנוכחי של הכנסת. עשיתי זאת מתוך ידיעה שהרוחות יתלהטו. אם נשארו כמה שבועות, אני מבקש מכם לשמור על רמה מסוימת ולא להתפרע. יש לאפשר לשרים להשיב ולא להתפרע. אני פונה אליכם בבקשה. אינני רוצה להשתמש בסנקציה של הוצאת חברים מהאולם, אינני מעוניין בזה. אנא מלאו אחר בקשתי זו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לגבי מה שהיה אמר, זו היתה המטרה — שיכאב. אם משהו חושב כפי שאני חושב — שיכאב לו. יש שאינם חושבים כך. מי שמזכיר לוותר למען שלום על חלקים מארץ-ישראל — שידע שיש לו זכות עליהם, ושיכאב לו כמו לאדם הגדוע את ידו כדי להציל את כל הגוף.

צריך לדעת ולהכיר את הזכות ומנן היא באה. לכן ציטטתי אמר את כל הפתיחה של פירוש רש"י, לפני כל המורים.

שנית, לעניינים עובדתיים. כעניין וך, אמרת. השר לא התערב. יש לך שמיעה סלקטיבית. את שומעת, כנראה, מה שנוח לך ומה שמגיע אלייך. יש לי הצעה — את יכולה לקבלה או לא — לפני שאת משמיעה משהו, גלי קצת יותר אחריות.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני הגבתי ודיברתי על נתן וך יותר מפעם אחת.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

קריאה:

אתה לא צריך להצטדק.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אינני מצטדק. זה מראה שיש שמיעה סלקטיבית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, תן לי נסנות להסתדר.

קריאה:

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חברי הכנסת, אני אודה לכם מאוד אם לא תעזרו לי. תנו לי לנהל את הדיאלוג הזה.

הקטע שבו דיברתי על הנושא של ארץ-ישראל ושל הזכות, עיקר מטרתו היתה, שגם אלה המוכנים לויתורים טריטוריאליים למען השלום — שיכאב להם.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ואלה הרוצים במלחמה — שלא יכאב להם? אלה הרוצים מוות ושכול — שלא יכאב להם?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה לא אמרת שאלה המוותרים על השלום, יכאב להם שנפלים בחורים.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, חבר הכנסת ר"ס, אני מבקש שלא תפריע לי.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אומר לכם דבר אחד פשוט: את העבר אי-אפשר לשנות. מה שאמרתי אי-אפשר לשנות, אמרתי. אנחנו מדברים על העבר. אל תתווכחו על העבר, תתווכחו על העתיד. מה שאמרתי אמר — אמרתי. ונאמר ששלושה אינם חזורים: מלה שנאמרה, חץ שנורה, הודמנות שהוחמצה. המלה נאמרה.

עכשיו אני רוצה להגיד מה אמרתי. כשם שאינני מקבל את התפיסה הפוליטית שלך ושל אחרים — מסיבות שאנחנו כבר יודעים, וכבר שמעתם אותן — מפריע לי שלא תמיד אני קולט ומרגיש, בין אנשים התומכים בהשקפה שאני שותף לה, את הכאב הפנימי בשל החלטה כזו, אם וכאשר יהיה צורך לוותר.

פתחתי את דברי בציטוט: לא לחינם פתח רש"י את פירושו לתורה ב"אמר רבי יצחק". ציטטתי את הכול: "אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהתחודש הזה: לכו, שהיא מצווה ראשונה שבתורה. ולמה פתח בבראשית? משום 'כוח מעשי הגדי לעמו לתת להם נחלת גרים'. שאם יבואו ויאמרו ליסטים אתם שגזלתם" וכו', וגמרתי את כל הציטטה. למזלי ידעתי אותה על-פה.

דיברתי על כך, שאנו חייבים לדעת שאת הרגשת הזכות והקשר שלנו לארץ יש לחזק, וגם אם אדם מוכן לוותר. משיקולים של שמירת אופיה היהודי של המדינה, של שמירת אופיה הדמוקרטי, או מסיבות אחרות — שיכאב לו. זאת כשם שאדם מוכן לפעמים לגדע את ידו כדי להציל את כל הגוף. דיברתי על כך שגם אנשים הדוגלים בהשקפה, אסור שיתייחסו לשטחים, ליהודה, לשומרון ולחבל-עזה, כשטחי סלעים או אבנים או משהו אחר. לא, זוהי ארץ-ישראל, ושיכאב להם. אם אתה מוכן לוותר מתוך שיקול כלשהו — שיכאב לך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לגבי דידן, איך שם בני אדם, איך שם אנשים כלל.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חקשיב.

קודם כול, דנתי בהרגשת השייכות והזכות. זה היה הנושא, חו היתה הציטטה. אמרתי, כפי שאני אומר עומד ומדבר לפני מורים: השקפתי ידועה לכם, אינני מחייב אתכם, זו לא

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, לא אהפוך את הדיון הזה לדו-שיח.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

זו ראייה שטחית — לנתק משהו מן המכלול ולייחד אותו. ודאי שצריך לדון על החינוך. אני אשמח מאוד אם הכנסת תקיים פעם אחת דיון בענייני חינוך. אדרבה — על כל המכלול, לא כתוצאה מאיזה סקר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

משמעת הדברים שלך היא — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת לנדאו, לא יהיה פה דו-שיח בינך לבין השר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

השר לא יענה לך, כי אני רוצה להגיד כמה דברים ואתה אינך מאפשר לי. זה איננו זמן פרטי שלי, גם לא שלך.

תופעת הירידה מורכבת מכמה וכמה אספקטים, יכול להיות שאחד מהם הוא החינוך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא העיקרי.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת לנדאו, אני אקרא אותך לסדר.

צירלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הם ידרו כבר מזמן מהארץ — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צירלי ביטון.

רבנות' מי שיפריע, אקרא אותו לסדר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

היה לנו יום דיון עם קצין חינוך ראשי של צה"ל בנושאים של ציונות וקשר לארץ ותופעת הירידה. זה היה יום ארוך ומעניין. בין היתר אמרנו: אלה שיוצאים אינם יורדים כאשר הם צעירים, ההורים לוקחים אותם. אבל לאחר שהם גומרים את בית-הספר, הם נמצאים שלוש שנים במסגרת צה"ל. מה קורה שם? אמרתי: כואו נבדוק יחד. יש סדרות חינוך, אי-אפשר להגיד שלא מכירים את הארץ, שאין מסיירים בה ואין הורדות עם מטרת מדינת ישראל.

מדוע אני מעיר על השטחיות הזאת? מפני שמי שאינו עושה ניווט נכון, גם התרופה שבכפי היא תרופת אליל, תרופת שווא. ודאי שיש להעמיק את החינוך הציוני, ונעשים דברים שאילו עמדתי עכשיו וקראתי אותם לפי הרשימה שבידי, מה שחברת הכנסת גאולה כהן איננה רוצה לשמוע, היית אולי חושבת פעם שנייה. אולי תבקשי פעם אחת סליחה? אולי פעם אחת תבקשי גם את עצמך? שמו בשמים פיהם ולשונם ככלך בארץ — זה מה שאת עושה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה התוכניות — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת לנדאו, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ראש אכ"א אמר — וזה לא ינעם לך, אבל אניד זאת —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

עוד אחד מדבר.

אני רוצה להגיד דבר כללי. את השמעת כאן — — —

קריאות:

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, כמה פעמים אני צריך לחזור על בקשותי? אני מבקש מכם, אל תאלצו אותי להפעיל את סמכות היושב-ראש להוציא חבר הכנסת מן האולם.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

את הוצאת היום עליה על מערכת נהדרת — עשרות אלפי מורים ומיליון ורבע תלמידים. זה מה שאת עשית בקלות-ידעת, בלשון מופקרת. זה מה שאת עשית.

גאולה כהן (התחיה):

מאיר כהנא (תנועת כך):

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אני מזהיר אותך. אני מבקש ממך שלא להפריע.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

את מסיידת בבתי-הספר ומדברת. בבקשה, בקרי פעם אחת ביקור אמיתי, סיור אמיתי שמטרתו הסתכלות והתבוננות ולימוד המערכת הזאת. אין בה ליקרים? ודאי שיש בה. יש משהו שאין בו ליקרי, חוץ ממך? הרי בכול יש ליקור.

יש מערכת חינוך שעושה ופועלת, ואני אתן עוד כמה פרטים על כך. את מקדימה ואומרת: השר ודאי יעלה לדוכן ויקרא את רשימת השיעורים וההוצאות והתוכניות. ודאי, אלא מה? את אינך רוצה לשמוע על תוכניות?

גאולה כהן (התחיה):

ההוצאה היא הקובעת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

איזו תוצאה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אם הכול בסדר, מדוע יש אחוז כל כך גדול של ירידה?

שבח וייס (המערך):

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בשנים שהשלטון היה בידכם ירדו מן הארץ, או לפחות עזבו ולא חזרו: בשנת 1977 — 11,600, ב-1978 — 6,800, ב-1979 — 8,500, ב-1980 — 19,200, ב-1981 — 9,700, ב-1982 — 16,100.

אדוני, אם רוצים לדון, יש לרדן על שני נושאים. אם הנושא העומד על הפרק הוא הירידה, בבקשה — יבוא ראש הממשלה, ויציגו לפניו: איפה החלק של התעסקות, מה עם שיכון, גם מה עם חינוך, מה עם מילואים, מה עם צה"ל, מה עם איכות החיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מפני שהשאלה היא כללית.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מסעות של בחי"ס העליסודיים להכרת הארץ ולקשר עם הארץ — כ-120,000; סמינרים לסיוור וללימוד ירושלים, סמינרים ללימוד הארץ, טבע, התיישבות — כ-10,000; יום ירושלים — 15,000; מכונים לחינוך יהודי-ציוני, כיתות י"א — 18,000; פרויקטים של מחויבות אישית, שירות בקהילה — 36,000. מאות אלפי בני נוער עוברים קורסים, טיולים, סמינריונים, שכל ייעודם הוא הכרת מורשתנו, הכרת הארץ וקשר אליה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מדוע החברה להגנת הטבע מחלונת שיש פחות פעילויות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בשנה שעברה טיילו 750,000 איש.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כמה השנה בהשוואה לשנה הקודמת?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

סלח לי, אם תלמידים אינם יוצאים לטיול, אי אפשר לכפות עליהם. אבל מבחינת המדיניות, המדיניות היא שיש לטייל בכל רחבי הארץ. חזר ההנחיה שהוצאתי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש צמצום של התקציב.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא היה שום צמצום תקציב בחברה להגנת הטבע. אתה מגלה בורות, אתה מדבר בלי לדעת מה שאתה מדבר. לא היה קיצוץ אף של פרוטה אחת לחברה להגנת הטבע.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני יודע מה קורה במשרדים. יש פחות השתתפות של משרד החינוך.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני פונה אליך פעם נוספת. בבקשה, אל תאלץ אותי להוציא אותך מהאולם. אתה תאלץ אותי לעשות זאת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הלוואי שהייתי שומע את קולך במאבק נגד הקיצוצים בתקציב החינוך. אולי היית עושה משהו. למה לא עשית?

עוזי לנדאו (הליכוד):

צריך לקצץ כמה שצריך, לא כמה שכבוד השר מקצץ.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

צריך לקצץ כדיבור הכלכלי-אחראי שלך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

צריך לקצץ במורשה לדמוקרטיה ולשלום על שם אמיל גרינצווייג. צריך לקצץ במכון תל-ליר ובפעילותו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני, אני לא אקצץ בפעילות הזאת. משום שכעניי היא חיונית לקיומנו. אדוני היקר, יש דברים שאפשר לשנותם ויש דברים שלא ניתן לשנותם. אי אפשר לשנות את העובדה שיש פה יהודים ויש פה ערבים, ואם אתה לא תלמד לחיות אתם בשלום — הכול יתפוצץ. איך אינך תופס אמת בסיסית זאת? דווקא אלה שהם בעד ארץ-ישראל השלמה וחיים ביחד עם כל הערבים הם הראשונים שצריכים לנסות ללמוד לחיות ביחד.

שהנוער המגיע צה"ל היום עולה על הנוער שהגיע בשנים קודמות. כך הוא אמר, ואני מקבל את דבריו כתחומים שעליהם הוא מופקד. יש 36,000 מתנדבים בכל מיני תחומים. פשוט, חברת הכנסת גאולה כהן אינה מכירה את המערכת. והיא מזומנת יחד עם חברים אחרים שהנושאים מעניינים אותם לבוא לבקר. אולי יימנעו אז מלהשמיע דברי השמצות ועלילות.

עכשיו אומר כמה דברים שהתכוונתי לומר אותם בלי הפולמוס, אבל אומר אותם גם עתה: התלמיד בישראל חשוף לחינוך יהודי-ציוני-לאומי הן בחינוך הפורמלי והן בחינוך הבלתי-פורמלי. במסגרת החינוך הפורמלי כ-30% מן הזמן מוקדש ללימודים שהם בתחום היהודי-הציוני. מקצועות הלשון והספרות נלמדים בכל דרגות הכיתה של בית-הספר היסודי והעל-יסודי. כמובן לומד התלמיד חניך מכיתה ב' ועד סוף החינוך. לימודי ההיסטוריה מתחילים בכיתה ו'. בכיתות ו'—ט' לומדים התלמידים מחזור כרונולוגי מהעת העתיקה ועד ימינו והלימוד בנוי בהקבלה של תולדות ישראל ותולדות העמים. בחטיבה העליונה חובה על כל תלמיד ללמוד ולהיכחן בתולדות עמנו כדורות האחרונים, ובכלל זה נושא השואה. במסגרת החטיבה העליונה הופעלה בשנים האחרונות תוכנית חדשה של מחשבת ישראל. מקצוע הגיאוגרפיה הוא חובה בבית-הספר היסודי ובחטיבות הביניים ובכיתה י' של החטיבה העליונה. בחטיבות הצעירות לומדים תוכנית מיוחדת של לימודי מולדת ותחבה, שהיא תוכנית הדרגתית להכרת הבית, השכונה, הסביבה הקרובה והמולדת. תורה שבעל-פה הוא מקצוע הנלמד בכיתות היסוד ב'—ו' ובחטיבת הביניים וגם בכיתה י' של החטיבה העליונה.

במסגרת החטיבה העליונה רבים התלמידים המרחיבים את לימודיהם במקצועות ספרות, חנ"ך, היסטוריה, תורה שבעל-פה ולימודי ארץ-ישראל. לימוד ברמה גבוהה פירושו העמקה בחומר והרחבה של ידע ומידע. משרדנו פרסם בשנים האחרונות תוכניות לימודים חדשות בכל אחד מהמקצועות הללו וכן עשרות ספרי לימוד וספרי עזר חדשים, לרבות מדריכים למורים.

נוסף על הלימוד הפורמלי המחייב חיברו למערכת גם תוכניות העשרה: תוכנית "בר-מצווה" לכיתות ז'-ח', תוכנית "היחיד והיחד" לכיתות י"א ו"י"ב, "סידור התפילה".

הותקפת על-ידי חברים שונים על כך שהכנסתי את לימוד "סידור התפילה" לבחי"ס. בשנה שעברה למדו 600 כיתות, וילמדו עוד מאות כיתות, כי לא יעלה על דעתי או על דעתו של מישהו שיהודים לא ידעו מה זה סידור תפילה. הותקפתי על כך, ואני סופג את ההתקפה.

נפתחו בתי-ספר מיוחדים של תגבור לימודי היהדות, שמטפחים תוכניות לתגבור לימודי היהדות בבתי-ספר ממלכתיים. זו רשות, לא חובה.

לגבי החלק הבלתי-פורמלי, אספר רק על כמה מן הפעילות. כי זה ייקח הרבה זמן לספר על הכול. כשירות לאומי ביחידות צה"ל של כיתות י"א השתתפו 24,000 תלמידים; היה גם שירות לאומי בחפירות בית-שאן ובהתיישבות העובדת, כאן המספרים יותר קטנים; סך-הכול השירות הלאומי של כיתות י"א — 27,000 תלמידים; אימון מרוכז בבסיסי צה"ל, כיתות י"א-י"ב — 18,000 תלמידים; מסעות, מחנות לימודיים נודדים להכרת הארץ, כיתות י"א-י"א — 24,000 תלמידים —

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש בזה קיצוץ. זה לא נכון.

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה: הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה —

מה הן הפעולות שנעשו, תולדות המדינה, המאבק, מלחמת העצמאות, בידי חוברת, אבל אני חס על זמנם של חברי הכנסת.

חבר כנסת אשר דואב כאמת את הענין, אבל גם מוכן לשמוע וללמוד — ולמד הרבה דברים, ואולי גם נזכה לימות המשיח, שלאחר דברי ההשמעות האלה, חסרות השחר, אולי גם נשמע פעם אחת מלה של בקשת סליחה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לשר החינוך והתרבות.

איפה השכל שלכם? מה קרה? מה הפחד? צריך ללמוד לחיות בחדר, בלי לאבד את הזהות שלך, חוך הכרה הדדית.

מאיר כהנא (תנועת כך):

מה זה בידור? עם מטענים? עם אבנים? מה זה בידור?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

השנה ביצענו גם פעולות בקשר ל-40 שנות המדינה, למגילת העצמאות, לסמלי המדינה, התקיימו סיורים, וכל התלמידים השתתפו בהם, כדי ללמוד מה הם סמלי המדינה.

ד. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל מניעת חופש ההתבטאות

של מר יעקב הדני, ראש אגף החינוך הדתי במשרד החינוך

כבבמה להעברת דעות פוליטיות. הפרופסור השיבה שזכותה להביע את דעתה בכל פורום.

ג. "נבון נוף ביעקב הדני, סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון וימן היום ללשכתו את מנהל החינוך הדתי במשרד והורה לו שלא להפיץ עוד חזירים מטעם היחידה לחינוך לדמוקרטיה בחינוך הדתי ללא אישורו". מה הנימוק? — "יש בהם משום נקטת עמדות פוליטיות חד-צדדיות".

יום קודם לכן פרץ זעמו של הנבון שבשרים ויחר אפו על איגרת למורים. "איגרת אומללה", זעק השר המחונן. "מצערות ומעצביות", החיילל השר התרבותי, ועל מה יצא קצפו ולמה? מה היה כתוב שם? חס ושלום, לא התקפה על צה"ל, חס וחלילה. היה כתוב: "מצוות הכיבוש עוד לא הסתיימה עם קום המדינה והיא מתעצמת בימים אלה". עוד כתוב שם: "אנשי השמאל הם מלשינים ומומרים". אך הלא זו אמת, אמת לאמתה.

ובכן, קם המחנך התרבותי ונוף כמנהל החינוך הדתי ואסר על הפצת החומר המתועב. כל הכבוד לשר הדמוקרטי, שר החינוך, כי על חטא ופשע זה אסור לעבור לסדר היום. הפצת דעות פוליטיות, חד-צדדיות, על-ידי אנשים וגופים במשרד החינוך — פשע שלא ייעשה, ומי שעובר על איסור זה, אחת דתו — להעביר.

ובכן, כאשר קריאות הברברים בוקע — יוסי שריד, משרדי הערבי, הוא מקרקר על הסתה פרועה, ומי יותר מומחה בעניין זה מהמסית הפרוע? חיים רמון, הרמון שמלא שנאה כרימון, צווח על הסתה לשנאה — על רקע זה הורה שר החינוך להעביר מתפקידה את הממונה על הפרסום של האיגרת הזאת. כל הכבוד לדמוקרטיה הצבועה והמסולפת והמוזיפת של נבון הדור. וכי העניש שר החינוך את אלה שהלכו והפיצו בבתי-ספר את החומר השמאלני עם הדעות הפוליטיות החד-צדדיות שהשמיצו את צה"ל? וכי העביר מתפקידה את הפרופסור הזאת, שהביעה דעה פוליטית חד-צדדית בחוגה? וכי שמענו אפילו מלה אחת של גנאי מפיו הנבון, החכם מכל השרים?

יותר מזה: ארבע שנים רצופות מתוך משרד החינוך והתרבות את תלמידי המדינה לשנאה, להסתה, לשטנה נגד כהנא ותנועת "כך". קורסים שלמים מיוצרים ומוגשים על-ידי שמאלנים קיצונים וגופים שמאלניים החותרים חתת הצינונות והמדינה, שוטפים את מוחותיהם של התלמידים, כאישורו, כבידתו ובהתלהבותו של משרד החינוך והשר התרבותי, דעה פוליטית חד-צדדית מובהקת מזהמת את האוויר והאווירה של בתי-הספר בישראל. תעמולה שמאלנית פאשיסטית בברכתם

הי"ר מ' כהן אבידב:

אנו עוברים להצעה הכאה, הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל מניעת חופש ההתבטאות של מר יעקב הדני, ראש אגף החינוך הדתי במשרד החינוך, רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היקשר-ראש, כנסת נכבדה, "היו חכמים בעיניהם ונגד פניהם נבונים — — — מצדיקי רשע עקב שוחד, וצדקת צדיקים יסירו ממנו". דברי הנביא ישעיהו לעם, שחשב את עצמו לחכם ונבון, והנה "עם נבל ולא חכם". ובכן, קמתי היום להתריע נגד השערוריה, הנבלה שנעשתה במשרדו של שר החינוך הכבוד מכהן, שרק לפני כמה דקות הטיף להקשבה הדדית, ועכשיו עומד שם ומדבר, כבוד השר, אני מדבר, ואחה לא תדבר.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני מבקש ממך, אני קובע כאן מי מדבר, לא אתה תקבע את הנוהל.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אז בבקשה, הוא מפרע לי, השר התרבותי הזה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

גם אתה הפרעת לו. חבר הכנסת כהנא, אנשים רשאים לדבר. יש לו זכות לדבר, אתה מדבר, ואנשים רשאים לשוחח ביניהם. גם אתה קורא קריאות ביניים.

מאיר כהנא (תנועת כך):

הם רשאים, אבל הם גם רשעים.

ובכן, קמתי היום להתריע נגד הנבלה שנעשתה במשרדו של שר החינוך הנבון, בחקוהו שיתגשמו דברי שלמה המלך "יהוכיח לנבון, יבין דעת".

בידי העתק של דף מעיתון "מעריב" של השבוע שעבר וכך שלושה טענים שהופיעו בזה אחר זה: א. "חוכרות המתארות את צה"ל כצבא המפעיל אלימות מיותרת הופצו כמאות בתי-ספר בארץ, חוכרות שהוצאו על-ידי המודרשה לדמוקרטיה ולשלום על שם אמיל גרינצווייג המקורבת ל"שלום עכשיו". בין היתר נאמר: "האם נכון להפנות זעם מוצדק על מתבלים כלפי קבוצה לאומית שלמה?". זו אינה דעה פוליטית.

ב. "הצבא העניש את הכפר שאלרובי רצח בו נערה, זה משפט שרשמה הפרופסור טניה ריינהרט מהחוג לספרות כללית באוניברסיטת תל-אביב ובקשה מהסטודנטים לנחחו. קבוצת תלמידים הכינה מחאה והתנגדות לשימוש בשיעור

חוברת כ"ט, ישיבה תל"ז
— הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי אמון לממשלה —

שואלים מה קורה לנו. האם אנחנו זימנו את האלימות הזאת?
האם אנחנו זימנו את ה"אינתיפאדה" הזאת?

צ'רל ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי יום אותה? עלידי הכיבוש ועלידי ההתיישבות
בשטחים — — —

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

האם אנחנו רצינו את הדברים האלה? במקום לחזק את
הנער ישי, לדעת, מתחבים העושים את מלאכתם רמייה בכך
שהם מפילים את כובד המשקל על המצב, שהוא תולדה של
נסיבות, ולא על הסיבות האמתיות.

אני לא מן המתריסות רק נגד מערכת החינוך; גם הבתים
אשמים. אני רואה את התופעה של הסמים — 30,000 בישראל
מכורים והאחוז גדל מ-3% — 4% לפני עשר שנים ל-8% היום;
אני רואה את העניין של האלכוהול; ואם מדברים היום בירידה,
ואומרים ש-27% הם כאילו יורדים בפרוטנציה, הם רוצים לרדת
מן הארץ — אומנם מערכת החינוך צריכה לתת את הדעת על
כך. אבל גם הבתים אינם נקיים מכך.

לכן אני רוצה להציע לאדוני השר לבדוק את תוכנית
הלימודים לא רק בכתיב-הספר היסודיים והתיכונים אלא כעיקר
בכתיב-הספר להכשרת עובדי הוראה. בסמינרים יש לבדוק את
המטען שמקבלים המורים או המורות במשך שלוש-ארבע
שנים, פרט לעניינים הפרגוגיים והמתודיים. יש שיטפון, והייתי
אומרת אפילו ריקבון, בנושאים היהודיים, הלאומיים
הציוניים, ואביא דוגמה.

בנושאים היהודיים, בחינוך הכללי, דל המטען שהמורים
מקבלים בסמינרים למורים. לפני שנים מספר נודמו לי להרצות
שלוש שנים בסמינר מסוים, לא אנקוב בשמו, ואף לא חלמיה
אחת מהכיתה האחרונה ללימודים — וכשנה שלאחר מכן הן
יצאות להוראה — לא ידעה את הסיבות ואת הנימוקים
העיקריים לחגי ישראל. אולי בשיחה בעל-פה אביא לך את
הדוגמה. הן רוצות ללמוד והן רוצות לדעת. הייתי אומרת
שבסמינר המצב עכשיו אולי יותר טוב. היה ריכוז גדול באותו
סמינר אם להכניס לשם לימודי יהדות.

חילול החיים בכל העולם פוגע גם בנו. אבל אנחנו הרי לא
יכולים להרשות זאת לעצמנו. אני עדה שאכן נעשה ניסיון
במשך החינוך לתגבר את לימודי היהדות. אני לא כל כך
שותפה לדעותיהם של חברי שקדמו לי. אני יודעת שנעשה
ניסיון, אלא שהוא אינו מספיק. יש הורים שמחוקמים על
כבישת כיפה בלימודי קודש. יש להסביר, יש ללחום. זו כפייה
דחית? הייתי רוצה לראות אם מישור יכנס למסגרת אל-אקצה
בנעליים. כולם חולצים את הנעליים. צריך להסביר קודם
כול למורים שבידיהם מופקדים הילדים.

לכן, יש לתגבר את החינוך היהודי קודם כול בסמינרים
למורים ובאוניברסיטאות, שמכשירים לתעודת הוראה. כלי זה
מורה לא יכול להיות מורה בישראל. הוא לא חייב להניח
תפילין, הוא לא חייב לקיים תרי"ג מצוות, אבל הוא צריך לדעת
את הדברים האלה. זה מתחיל בסמינרים ובאוניברסיטאות.
אני אפשו להתחיל מגן-הילדים.

אני רוצה לחזק את הגישה הזאת, שכל ילדי ישראל, גם
בחניון הכללי, ידעו את התפילה, ידעו להגיד "מורה אני", ידעו
להגיד "שמי ישראל". הילד הוא ליד יהודי. ולכן צריך להתרגש
מן ההורים הצרחנים, שמייד מרימים קול שזאת כפייה דתית.

המלאה של אלה שנגד פניהם ובונים, מצדיקי רשעים שמאלנים
וצדקת צדיקים יסורו מהם.

לראות ברעיונות יהודיים גזענות ולהטיף לליני' נגדם, זה
יותר ואף מצווה? להגדיר באורח חד-צדדי שדעה של חבר
כנסת, רב בישראל, גזענית? זאת אינה הפצת דעה פוליטית?
לאסור על אותו חבר כנסת המושמץ להופיע בבתי-הספר כדי
לענות למגדפים, זה אינו צעד פוליטי? איזו שערורייה. מי נתן
לשר הזה ולשמאלנים שבמשרדו את הזכות החד-צדדית
להגדיר את היהדות כגזענות? השמאל הפאשיסטי, המכבש
הברלשביסטי, חפס את משרד הביטחון בגרון, שבה את שבו.
הילדים המסכנים שלנו. ושר החינוך, הבורח בצביעות
מרשימה, מפטפט על דמוקרטיה, אפוליטיזציה של החינוך,
כאשר תחת שרביטו השמאלנים, המלשינים והמומרים הורסים
את ילדינו וחותרים תחת מדינתנו בצורה פוליטית מובהקת.

נכון? לא כל הרוצה ליטול את השם ייטול. אין בינה
במשרד החינוך. קיימת רק שנהא פרועה ליהדות ולציונות
האמיתית. דבריו ומעשיו האומללים של שר החינוך הן אלה
מסכיב לפרשה הזאת והן אלה שנועשו במשך ארבע שנים של
כהונתו — כל אלה מהווים נבלה בישראל. אני מציע אי-אמון
לממשלה האומללה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא. חברי הכנסת, ועדת
הכנסת קבעה דיון משולב בשני הנושאים במסגרת של חמש
דקות לכל סיעה. ראשונה — חברת הכנסת מרים גלור-
תעסה, ואחריה — חבר הכנסת יעקב גיל.

חבר הכנסת שאקרא בשמו ולא יהיה כאולם, תישלל זכותו
לדבר.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

כבוד הישיבה ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה
להתייחס לדברי השר בעניין דבריו בועידת הסתדרות המורים
שהושמעו הבוקר ברדיו. צר לי שכל עם ישראל שמע ששר
החינוך והתרבות מוכן, כנאב, לוותר על שטחים תמורת שלום.
ברדיו לא ניתן לעם ישראל לשמוע את ההקדמה ואת הסיבות.
זהו הקטע שהוצא, וכל עם ישראל שמע. לכן כדאי אולי שדברי
השר יובאו בהרחבה, והרדיו הממלכתי יהיה מספיק אחראי כדי
להעביר את הדברים כפי שצריך להעביר אותם.

הבוקר הפניתי שאלה לשר הביטחון בעניין "הזמן
הצהוב", שמשתלמים בבסיס חיל-אוויר חריבו לקורא ולהביע
עליו דעות. קיבלתי את התשובה, ואני מקווה שתהיה ועדה
מתאמת שתקבע מה יש לחייב בצה"ל לקרוא, וודאי וודאי לא
עיתונאות, שהייתי מכנה אותה "צהובה" במקרה הזה, משום
ששם הספר הוא "הזמן הצהוב" ולא מסיבה אחרת.

אדוני השר, אני רוצה לומר לך: היום מערכת החינוך
פרוצה לרוחות רעות וחייבים לעמוד על המשמר. יש גופים
שמנצלים את הפתיחות במערכת ואת נושא החינוך
לדמוקרטיה ומרביצים תורה, את תורתם הם, שאינה עולה
בקנה אחד עם רצון העם.

נמסר כאן על חוברת המופצות בכיתות י"א וי"ב, ובהן
צריכים התלמידים לכתוב את דעותיהם. הנושא החשוב ביותר
המעסיק אותם — זה "אני מאמין" של המדרשה
לדמוקרטיה ולשלום על שם אמיל גרינצווייץ — הוא אלימות
ומוסר. התלמידים מצטווים, או מתבקשים אפילו, לכתוב מה
קורה בשטחים, מה קורה לנפש הנער. לא נותנים פתרון, אלא

גאולה כהן — זאת משימה כמעט בלתי אפשרית. עם זאת, אדוני היושב-ראש, אעמוד בזמן.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני מצטער, חבר הכנסת יעקב גיל, לא אני קבעתי את הזמן.

יעקב גיל (המערך):

בסדר, אני אעמוד בלוח הזמנים.

כבר אמרו רבותינו, שהפוסל, כמזו פוסל. והרי כל פעם מחדש כשחברת הכנסת עולה לדבר בלהט, היא מביאה הוכחה נוספת שהיא פוסלת כמזוה את מעשיהם של אחרים.

אנחנו מדברים על איכות חיים. כאן במדינה הזאת. אנחנו מדברים על איכות השקעה בסדר הקרימות הלאומי של המדינה. שמשחר ימיה נתנה לחינוך את העדיפות ואת הקדימה הגבוהה ביותר. אני רוצה לדעת: איפה היתה המשתלחת הזאת באחרים כאשר קוצץ החינוך כפי שקוצץ?

גאולה כהן (התחיה):

איפה מי?

יעקב גיל (המערך):

איפה היא היתה? אף לא הצעה אחת לסדר-היום. בדקתי ומצאתי שלא היה. בידי חברת הכנסת גאולה כהן. למחות על הקיצוצים שנעשו במערכת החינוך כעשור האחרון. היא לא מחתה על העובדה הזאת ש-1% מן התלמידים פחת.

גאולה כהן (התחיה):

אני מוחה נגד הקיצוץ לשיבות. הקיצוץ טוב או לא טוב, תלוי מה אתה עושה בכספים. אתם מקצצים בשיבות.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חברת הכנסת גאולה כהן, חברת הכנסת, ועדת הכנסת קבעה חמש דקות לכל דובר. אני מבקש שתירשי לי, חברת הכנסת גאולה כהן, ולפחות כשאני מדבר אל תפריעי לי. אני מבקש שלא להפריע, ולא — אקצץ מזמנו של הדובר. אינני יודע מי עומד לדבר מהסיעה שלך, אבל אם יפריעו, הוא לא ידבר חמש דקות אלא שלוש דקות.

יעקב גיל (המערך):

תודה, אדוני היושב-ראש.

אני שואל, איפה היתה חברת הכנסת גאולה כהן כאשר מחקו סעיפים כגון יום לימודים ארוך והנושא של השירות הסוציאלי בבית-הספר? איפה היתה חברת הכנסת גאולה כהן כאשר — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה עומד לדבר.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני, מותר לקרוא קריאת, ביניים — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

חקשיב. כשאני מדבר, לפחות אל תפריע לי. אני מודיע: אם מישו יפריע, הרי, כאשר הוא ידבר ויפריעו לו — לא אחשב בכך. הערתי זאת לחברת הכנסת גאולה כהן, ואני חוזר ומעיר אותה הערה לך. בבקשה, חבר הכנסת יעקב גיל.

יעקב גיל (המערך):

אשר על כן, היא באה בידיים לא נקיות כשהיא מדברת כאן

אני גם רוצה להזכיר שקיימת היום איזו מגמה, בינתיים שולית, אבל מאוד מסוכנת, שמדברים על עם ישראלי ולא על עם יהודי בארץ-ישראל. אני רוצה לשלוח את חברי הנוכחים כאן למאמר גדול מאוד, "קהילת עזרה", שהתפרסם בעיתון "הארץ" כשלושה המשכים לפני שנה, חזו סגנונית ראשונה. אבל גם הילדים שנשאלו על הייריה אמרו שיש להם קשר לישראליות יותר מאשר ליהדות. זה אומר דורשני.

אם אני מחברת את כל היצירות הספרותיות השמאלניות, וכאן הזכירו את נתן זך, שהעז לבטל פסטיבל שירה בארץ-ישראל בחגיגות ה-40 בגלל דעותיו, מפני שיש לו דעות ומגמות שמאלניות — יותר מדי עוצמה ניתנת בידי האנשים האלה, אדוני השר.

הזכירו כאן את מכון דו-ליר ואת המדרשה לרמוקרטיה ולשלום על שם אמיל גרינצווייג. אדוני השר, אני מציעה לעיין בתוכניות הלימודים ובחוברות שהם מנפיקים לבתי-הספר, לקרוא ממש כעיון רב ולא לאפשר, הייתי אומרת לשולטנים, לנצל את הבמה הזאת כדי להטיף ולעשות שטיפת מוח בבתי-הספר.

הנוער שלנו ברובו הוא כימין הודות לאינסטיטוט הכריז של יצר הקיום בנוער. הוא יודע את האמת. אם הוכרתי את ה"זמן הצהוב" שמדוירים אותו כצה"ל בכל מיני אפיקים וצינורות, הרי כעצם אין לשמאל שום תשובה על המצב. אם השנאה כל כך טוטלית והערכים מבקשים את סילוקנו גם מגבולות 1948 — מה הפתרון שלהם? הפתרון הוא כעצם מחיקת מדינת ישראל, ולכן אף אחד לא מסכים.

חברת הכנסת אמירה סרטני יושבת כאן. אני מציעה שאנשי הקיבוצים יבדקו את הסיבות האמיתיות לירידת בני הקיבוצים. הם קיבלו חינוך מצוין, אבל חסרים בו, השורשים היהודיים. עובדה היא, שאם יעשו סקר ויבדקו מי הם היורדים ומי הם העולים בעשור האחרון לישראל, יגלו, שרוב העולים באים מן המגזר האורתודוקסי וסביבתו. 83% מן העולים, ואני מתכוונת מארצות הרווחה, באים מן המגזר האורתודוקסי וסביבתו. מרבית היורדים הם תלמידים שהיו רחוקים מחינוך יהודי במדינת ישראל. תבדקו את העניין, כי יש בידי סקר שנערך לפני שנתיים.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני מבקש לסיים. קבעו חמש דקות ואת עברת זאת.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

הערכה לא-ידידה מן הארץ. אדוני השר, ואני יודעת שאינני מחדשת לך אלא לאלה שעושים דברך בדרגים התחתונים, היא חינוך יהודי כמלוא מוכן המלה, חינוך ציוני ללא פחד וחינוך לאומי.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה. רשות הדיוור לחבר הכנסת יעקב גיל, ואחריו — לחברת הכנסת אמירה סרטני. אני מבקש מהחברים להקפיד על הזמן, כי הזמן שנקבע הוא חמש דקות ולא עשר דקות.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, התופעה שהתגלתה בסקר היא תופעה מכאיבה, תופעה שצריך להילחם בה בכלים חינוכיים, לחנך לציונות שפויה, שתחזיר לאנשים את מה שחזו ואת מה שהקימו במדינת ישראל.

להיום במשך, שש דקות את דברי הבלע והנאצה שלוחי הרסן כלפי מערכת החינוך שנאמרו על-ידי חברת הכנסת

בואו נשאל את עצמנו, מה היא תמונת ההווה הישראלית המצטיירת היום בעיני בני הנוער? היכן הוא עמוד האש שהוביל את יהודי התפוצות לישראל ועמד לנגד עיני הציבור שהתקבץ כאן גם בשעות קשות ביותר של מלחמה ומחסור? עמוד האש פשוט ככה. כאשר המשק היצרני מתנפץ, מפעלים נסגרים והתקלאות מתמוטטות, ומנגד תופחים הבנקים וכיסיהם של בעלי המזון — ערך העבודה נשחק, ודבר שחוק וחסר ערך, לא כדאי לעסוק בו. תנועת העבודה, על כל מה שיצרה כאן, מושמעת ונרמסת.

בפני הצעיר ניצבת בעיית התעסוקה, וזו אינה בעיה זמנית, אלא בעיה מתמשכת. לאקדמאים רבים מסתבר, כי מעבר לים קל הרבה יותר מאשר כאן לממש את תחומי העיסוק והמחקר שלהם. מערכת הכריאות מפוררת, אנשים חוזלים מתים מחוסר טיפול, וכבר ראינו כיצד קשישים מושלכים לרחוב. סדרי העדיפויות מעוותים לחלוטין. הממשלה הזו מתכחשת לזכויותיו של האזרח ולחובותיה כלפיו, בעיקר כלפי החלשים והנוזקים. חינוך הילדים הוא בעיה, דירה היא בעיה, בריאות — בעיה, עבודה — בעיה; ועל כל אלה — הביטחון, השיירות בצה"ל, יחסי יהודים וערבים, ההסתה והשנאה הגאות וסכנה של מלחמה נוספת.

אני חושבת שבעקבות כל הגורמים שמניתי — ועדיין לא מניתי את כל תחלואי החברה — מתעורר פחד עמוק של חוסר דאיות, ויש הרגשה שפשוט לא כדאי להתאמץ כשביל זה. לא כך המצב אצלי, לא בקרב ציבור יעיל ומבוגר. אבל זה המצב בקרב צעירים רבים, הרואים ושומעים את הקהילה הפוליטית, את התהומות המעמיקים בין יהודים ליהודים, בין יהודים לערבים, בין אדם לאדם; הרואים שהריכוזים על שוויון בפני החוק הם דיכורים בעלמא; הלומדים שמותר להכות, להרוג ואפילו לרצוח וגם לשקר, ואחר כך לקבל חנינה; השומעים את נבחר העם מדברים בשפה אלימה ומכפישים את האחרים כבוגדים, כשוחרי רע לישראל, כעוכרי ישראל ומה לא. ובאווירת הטיורף הזה צריך הנוער להתגייס לצה"ל, אולי להילחם, אולי להיפגע, ואולי להכות באלה ילדים מידי אבנים; גוללים של שנאה ונקמות כלפי ערבים וגם כלפי יהודים פושים בחברה שלנו, וגם צה"ל אינו נקי מהם.

נכון הדבר, שלא הכול שחור, שיש הישגים ודברים יפים בארצנו הקטנטונת, אבל מטבע הדברים, השלילי, כשהוא מתגלה בעוצמה כזו, מאפיל על החיובי. אדם צעיר מסתכל קדימה, לעתיד, והוא שואל את עצמו היכן ימצא את מקומו בחברה הזו. הוא מחפש את התקווה לעתיד טוב, והוא מוצא הווה מעוותת ומידרדרת שלא באה לנו מידי שמים. הווה זו היא תוצאה של מדיניות המציבה את הנהגותיה של החוקים מעל לערכי החברה, של מדיניות הדוחה את הסיכוי לשלום כשל סכנות עיקשת, המתחכרת לסרבנות האלימה של הצד שכנגד.

הסקר, רכותי חברי הכנסת, הוא הראי. הבעיה האמיתית שלנו: לאן צועדת מדינת ישראל? פתרון לבעיית הירידה יהיה, אולי, אם יחול שינוי אמיתי במדיניות הפנים והחוץ, לצער, הממשלה הזו כבר לא תביא לנו את השינוי המיוחל. תודה.

היור' מ' כהן אביד:

תודה לחברת הכנסת אמירה סרטני. חברי הכנסת, אני מעיר לאלה הקוראים את נאומיהם מהכתב, שדיאנו לכן שהנאום יהיה במסגרת חמש דקות. אני יגלוש מעבר לזמן, לא אתן להם לסיים את קריאת העמודים שהם כתבו. אשר לאלה הנאומים שלא מהכתב, אבקש מהם להישאר במסגרת הזמן.

על סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות וכשהיא טוענת נגד ההחלשה של מערכת החינוך.

הבה ניתן למערכת החינוך את המגיע לה, הבה ניתן לה להתמודד עם השאלות של אושיות חיינו הרמוקרטיות. הרי הכחנו מה שהכחנו במגילת העצמאות. משרד החינוך והתרבות ניסה השנה להעביר, בקשיים גדולים ותחת קיצוצים נוראים, את נושא זכויות האדם והאזרח במדינה על-פי מגילת העצמאות.

תחת זאת, מה אנחנו שומעים, חברי הכנסת? אנחנו שומעים סגנון שלוח רסן. אתמול היא דיברה על חבר כנסת שנבחר — לא לטעמי, והלואי שמפלגתי היתה זוכה בקולות האלה — על חבר הכנסת מיעארי, ואמרה: נעשה לך "טרנספר" מן הכנסת. במקום אחר היא אמרה: נעשה לך "טרנספר" לירדן. ואח הקולות האלה שומע הנוער שלנו, הדוחה בתוקף את הסגנון האלים הזה, אינו מוכן להשלים אתו. ומוכן לאפשר להמוקרטיה להתמודד עם הבעיות הקשות.

לכן אני מציע, חברי הכנסת, שנתאחד כולנו סביב נפש הנוער. נתאחד כולנו סביב החזרת עטרת השפיות של חינוכו, גדילתו והתפתחותו במשטר נאור; במשטר דמוקרטי וסובלני, שייתן לכל אחד ואחד מאזרחי מדינת ישראל את הזכות לחיות כאן בלי שאחרים — ובראשם חברת הכנסת גאולה כהן — יתעמרו בו בחייו הפרלמנטריים או בחייו כאזרח מדינת ישראל.

היור' מ' כהן אביד:

תודה לחבר הכנסת יעקב גיל. אני מודה, שהוא עמד בזמן של חמל הדקות.

יעקב גיל (המעריך):

הבטחתי, אדוני.

היור' מ' כהן אביד:

אמרתיו זאת. רשות הדיבור לחברת הכנסת אמירה סרטני, ואחריה — לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, מכת הירידה היא אחד מתחלואי הקשים של ישראל. זאת לא משום שבעבר לא היתה ירידה — היתה והיתה — אלא בגלל היקפה וכשל הסיבות המביאות ישראלים רבים, רובם צעירים ילידי הארץ, לחפש את עתידם בארצות אחרות. ישראלים שגדלו כאן מחליטים להינתק מהארץ, משהו קרה וקורה לקשר, להרגשת השייכות והאחריות המשותפת של כולנו לארץ הזאת, וסביר להניח שאם לא כעת, הרי בעתיד הלא רחוק זו תהיה גם בריחה מהעם הזה.

הסקר שנערך בקרב תלמידים והצביע על אחוז גבוה כל כך של נערת ונערים שלא רואים את עתידם כאן — סקר זה הוא אות אזהרה מועזע לכולנו. כשמדובר בנוער, אין ספק בכך שהרבה תלוי בחינוך. חינוך לערכים לא נקנה מעצמו. מערכת החינוך לוקה בחסרונות רבים. הרבה תלוי במורים, בתוכנית הלימודים ובדרך החינוכית, אולם אני דוחה מכול וכול את טענותיה של חברת הכנסת גאולה כהן בדבר עידוד הירידה ולדח-ציוניזציה, ואת התייחסותה המלעיגה לחינוך לדמוקרטיה.

מערכת החינוך אינה פועלת בחלל ריק, את הליקויים והחסרונות יוצרת התברה. ההווה התברתית, האווירה במשפחה ובסביבה, הדימוי וההבחנה — כל אלה משפיעים על האמוציות. הקשר לארץ הוא תוצאה של תודעה המתחברת לאמוציות.

מגבוה של צה"ל לפגוע בילדים, אלא כוונת הנסיבות. שכן הילדים הללו תקפו את חיילי צה"ל ורגמו אותם באבנים.

אני כבר מסיים, אדוני היושב ראש.

התופעה מכאיבה, היא מחייבת חשבון נפש נוקב, ומכל הסיבות שבעולם, והן רבות, אין קבוצת איכלוסין אחת שיכולה לפטור עצמה מן האחריות למצב. הטענה בדבר זכותנו על הארץ ובדבר מוסריות נוכחותנו במקום שבו אנו נוכחים, אם אלה יתחזקו, שורשינו יתחזקו, הנוער יתחזק באמונתו, בויקתו לעברו, לשורשי ולארצו, ואולי יעזם הברק המושך והקוסם של ניו יורק: של "לוס אנג'לס", של פריס ושל כל בירה אחרת בעולם. הברק הזה יחדל מלהיות מכריע כל כך ומושך כל כך, ויחזק מאוד שאחוז היורדים ירד.

אין לצפות לביטול ירידה, אין נוסחת קסם לביטול ירידה, לא היתה מדינה שכניה לא עזבו אותה ולא תהיה מדינה כזו. שיקולים אינדיבידואליים יהיו חמיר, אבל שיקולים שמנעיהם הם אוכזר האמון במדינה, כתורה, כמוסרה, בצדקתה, בתשתיתה המוסרית, שאין מוסרית ממנה, בתשתיתה המוסרית של צה"ל שאין מוסרי ממנו — — —

היורד מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת שאקי, אמרת שאתה כבר מסיים.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

נצמצם את הוויכוח, אדוני היושב ראש, נחפש את הלשון המכבדת את היררכים, נכבד זה את זה כוויכוח הציבורי גם בנושאים הללו, ואולי ילמד הנוער להאמין יותר בארצו, בחברתו ובצדקת זכותו על הארץ הזאת.

היורד מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת אבנר חי שאקי, רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, לא מערכת החינוך עומדת לביקורת או לבקרה במצב שאנחנו נמצאים בו. למערכת החינוך יש מעלות, יש חסרונות, ודאי היא ראויה לדיון, אבל לבוא ולהצביע עליה, כעל האשמה בהגברת הירידה או הרצון לירידה, הרי זה שקר מרושע.

אנחנו יכולים גם לראות את הנתונים האחרים על ירידה, לא רק בקרב הנוער, מדענים, קציני צה"ל, ורבים אחרים בחברה הישראלית, אנשים מבוגרים יותר, עובדים את הארץ.

אנחנו יכולים לראות, חו: סטטיסטיקה רשמית, שבעשור האחרון עלו לארץ 185,000 עולים, כלומר, בעשור האחרון עלו ארצה מדי שנה כממוצע פחות מ-20,000 עולים. מ-800 — 900 האנשים שעובדו את רוסיה, 40 באו לישראל. בכל זה אפשר להאשים את מערכת החינוך?

יש בעיה יסודית — מדינת ישראל חללה להיות מוקד משיכה הן ליהדות העולם והן, ובמידה רבה, לאזרחיה. אי-אפשר להאשים את מערכת החינוך, יש להאשים אך ורק את חוסר התקווה שהמדיניות של הממשלה מחזקת בעם.

ואם יש, מצד אחד, מצב של אימפוטנציה מצד המערכה, שהיה רוצה לעשות משהו, אבל לא יכול, הרי מהצד השני יש קו המוליך לחוסר תקווה, להרגשה שאנחנו נחיה על חרבנו שנים ארוכות ואולי לא נראה לעולם את השלום. לא בכדי אני שומע, כבתי-הספק שאני מרצה בהם, הצהרות רבות של

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנר חי שאקי, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב ראש, סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, חבר הכנסת הנכבדים, הסקר מרכז, הסקר מרכז, אכל הוא איננו מחדש זמן רב לארץ אתה, לפני שנים אנחנו יודעים ירידה גדולה, זה כמה שנים אנו עדים לעלייה בירידה ולירידה בעלייה, תופעות שהשלימו זו את זו לרעתה של ישראל. אנו חייבים כאן היים לקום כולנו ולומר מה יש בירינו לעשות כדי לתקן, כדי לצמצם את התופעה.

אומנם, יש בחופעה זו משהו מן הצועניות, שכן אומרים, קללת גלות ארוכה הובעת זה כלולו, על רבים מאתנו, שאינם יכולים להסתגל במשך זמן רב לארץ אתה, לא רק לישראל אלא לכל ארץ שהיא בעולם. אם גזירת גורל היא, הרי יש להניח שהדורות הבאים יעשו את שלהם, אבל אנחנו — כל אלה שיכולים לעשות — חייבים לעשות מאמץ מרכזי, כאן כוונתי, נועד מקום ראשון למערכת החינוך על שלביה, על רגותיה, למן הגנון ועד לאוניברסיטה ועד, ככלל.

אם קראנו לאחרונה, שבעשור האחרון ירדו מהארץ 27 עד 30 שליחים שונים, ובהם שליחי עלייה, פירוש הדבר, שאפילו בבחירת השליחים לא הצלחנו כל כך, מדובר באחוז נמוך, אבל תיאורטית יכולנו לצפות שלא ימצא גם יורד אחד מקרב אלה שנשלחו להעלות.

ובכן, כשאנו באים לבדוק כיצד קורה הדבר, שלמעלה מ-20% מכני הנוער מכריזים על כוונתם לרדת, לדעתו הדבר מעיד, קודם כול, על אוכזר אומנם במדינה ובחברה הישראלית, בצדק או שלא בצדק, אם האחד כל כך גבוה, סימן שכמקום כלשהו כל החברה הישראלית נכשלה, על זרמיה, על מפלגותיה, על השקפותיה.

לדעתי, הגורם המרכזי לתופעה זו הוא חוסר הזיקה העמוקה, הראויה, של העם למולדתו, חוסר ההיסחוף בכך שזכותנו על הארץ היא אכן בלתי-מערערת, היותנו מותקפים ללא הרף, היותנו חייבים לגנון יום ולילה על חינוך וכל רכושנו כאן, זוהי תופעה שכולנו התרגלנו לחיות אתה, אבל, במשך השנים האחרונות נחצינו קשות ועמוקות לגבי שאלות בסיסיות ביותר, כגון: האם נוכחותנו כיהודה, בשומרון, בעזה ובגולן היא נוכחות לגיטימית, חוקית, מוסרית, או שמה פגומה היא מיסודה — עובדה שהשאלה הזאת תופסת יום יום את כותרות העיתונות, את הרדיו ואת הטלוויזיה ועובדה שיש בתוכנו הסבורים כי אנו כובשים, כי כל היותנו שם הוא עניין של כיבוש, ושל כיבוש משחית, והעובדה שחיילינו נאלצו בששת החודשים האחרונים של האינתיפאדה — שכולנו מגלים היים שהיא איננה אינתיפאדה אלא פרי הסתה ממוכדת, והיום כולנו עדים, ברוך השם, להגיעה וכולנו מאמינים שיתברר לכול, שהדיכויים על מהומות שסופן להביא לגירושנו מיהודה, משומרון ומעזה, דיכויים אלה יתיר ריקים, אבל אין יהיה הנוער הזה מחוסר דיו מפני הפיתויים של תנאים טובים יותר, מפני הסיכויים להשיג השכלה גבוהה יותר בתנאים נוחים יותר? אלה דברים שקורצים תמיד לכל נער ולכל צעיר, אין נתגבר על זה, אם הדעות חלוקות גם על הנושא הזה של זכותנו על הארץ, של נוכחותנו הלגיטימית, שאין עליה עוררין?

אני סבור שכולנו, כמערכת ומחוצה לה, מחויבים לעשות ככל האפשר לפחות בתחום, חינוך, החחוששה והאמונה בצדקתנו, בצדקת דרכנו, האמונה שאנו נתקפים ולא תוקפים, שחילי צה"ל מול ילד בן 12 אינם בדיק תופעה שפירושה רצון

הירידה. לא פחות ולא יותר, היא נותנת הצדקה לירידה מן הארץ. כאילו אפשר להבין זאת.

אנחנו שומעים לא רק ממנה אלא גם מחברי ממשלה על סרבני השלום שישנם בארץ, את השקר הגדול הזה כאילו יש בארץ כאלה שאינם רוצים בשלום. הם אינם מסוגלים להיות הגונים ולהודות בכך שיש בארץ חילוקי דעות רציניים כאשר לדרך שבה אפשר להשיג את השלום ולהבטיח את השלום. כאילו לא ייתכן שאלה הסוברים שיש דרך אחרת להבטיח השלום, ושרוך הכניעה, החולשה וההתרפסות אינה הדרך שבה יושג השלום, והם מציינים זאת לפני העם מעל בימת הכנסת ומעל כל בימה אחרת. הנה ההצדקה לירידה מן הארץ. כי יש פה חוסר דעות בחיים, סכנות מלחמה.

אין פלא שעליידי זה עוזרים לנוער לפרוק כל אחריות לאומית ולחשוב שאת הנוחיות האישית יש לחפש רק בחיים החומריים, כאילו זה העיקר בחיים. כך אפשר לצפות שהנוער יהיה מוכן לשאת בקשיים וימצא את הוודאות האמיתית באותם שורשים לאומיים יהודיים אמיתיים? שהרי אין משהו הנוהן ודאות בחיים יותר מאשר האמונה בחיים, אמונה בעם ישראל, אמונה בארץ ישראל, אמונה באלוקי ישראל.

כאילו כאן הכול שחור, אמרה חברת הכנסת סרטני. לא הכול שחור פה. תודה רבה. זאת הבעיה, כאילו בחוץ לארץ הכול ורוד, שם יש יחס בין אדם לאדם, שם יש מוסר, שם יש ערכים. ערכי המוסר של עם ישראל אינם פחותים מאלה של כל עם אחר, וצבא ישראל הוא הטוהר בצבאות העולם, ואת הדברים האלה צריך לחזור ולומר שוב ושוב.

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת ולדמן, אותנתי לך כבר פעמים מספר שעליך לסיים כולם מלינים עלי, אבל ועדת הכנסת היא שהקצתה חמש דקות. תבוא בטענות אל ועדת הכנסת, לא אלי.

אליעזר ולדמן (התחיה):
אדוני היושב ראש, איני מלין עליך, אין לי טענות כלפך.

הי"ר מ' כהן אבידב:
אז אני מבקש לסיים.

אליעזר ולדמן (התחיה):
אסיים, כבקשתך, בהערה אחרונה.

אמר חבר הכנסת וירשובסקי: מה יש, נושרים גם אלה שיוצאים מרוסיה, אז מה לנו להליך על מערכת החינוך? ובכן, רבותי חברי הכנסת, כולם רואים את מה שנעשה פה, שומעים את כל מה שנאמר פה. אנחנו הדוגמה לטוב או לרע, וכל האחריות מטלת עלינו. יש הרכה לחקן במערכת החינוך של מדינת ישראל.

הי"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת אליעזר ולדמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת שמעון כהן-שלמה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, כל אדם יכול, כמובן, לפרש את הסקרים כטוב בעיניו. חברות "התחיה" הגישה הצעת אי אמון בממשלה בשל אחריותה למערכת החינוך, בעקבות הסקרים על ירידת תלמידים.

מובן שאיני מעלה בדעתי להביע אמון בממשלה זו, שהיא כהחלט איננה ראויה לאמון, ובין היתר גם בגלל מצבה

תלמידים: שלום עם הערבים? לעולם לא, לא בחיים האלה. יש נוצר הגדל מתוך תחושה של חוסר תקווה להסדר, בהרגשה שעצור לחיות תמיד על חרבו, וחלק גדול מהאוכלוסייה כבר מתחיל להבין שכן יהיה, מפני ששום פתרון אמיתי אינו מצוה, ואלה שיכולים היו לתת יד לפתרון מתנגדים לו מטעמים עקרוניים.

משום כך אנחנו נמצאים במצב שבו כל אדם שיש לו קצת מוח בראש — ותלמיד יתכן יש ודאי מוח, ואנחנו צריכים לפתח אותו — יודע שאם נמשיך במדיניות שאותה נוקטת היום ממשלת ישראל לא יהיה הסדר, לא יהיה שלום, לא נחיה בשקט בארצנו. ההמחיר שנצטרך לשלם כדי לקיים את הביטחון שלנו הוא מחיר דמים, והוא לא רק פוגע בחברה באופן פיסי, אלא פוגע בנו באופן מוסרי.

אין אפשר להאמין היום שמדינת ישראל היא מדינת חוק ומדינה דמוקרטית נאורה כאשר היא צריכה להשתמש, בגלל האילוצים שהיא כופה על עצמה, במדיניות של יד קשה, שימוש באמצעים אלימים לא-חוקיים ולא-דמוקרטיים?

כל הדברים האלה יחד מונחים בתודעתו של כל אדם ברידת בישראל, צעירים כמבוגרים, זאת הסיבה לירידה ולא-יצמיחת השורשים שדובר עליהם. לא בעיות כלכליות, לא בעיות אחרות גורמות לירידה. כבר היו בעיות כלכליות קשות יותר במדינת ישראל, אבל חוסר התקווה וחוסר התחושה שאנחנו חיים במדינה נאורה, כאשר אנחנו חונקים אנשים אחרים, כל זה מוליך לדיכאון הזה המוליך לירידה, אשר כולנו לא מוכנים להתמודד אתה בצורה הנכונה, בדרך הפוליטית, ולכן נמשיך לסבול ממנה. לא יעזור הטפות ולא יעזור גם החינוך הטוב ביותר, אם ינתן במדינת ישראל.

הי"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אני רוצה לציין לטובת חברי הכנסת, שכולם עמדו בזמן, ואני מודה להם על כך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

אליעזר ולדמן (התחיה):
אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אכן דובר רבות על מכת הירידה, ובכנסת ציינו כבר פעמים מספר את הסקרים שנערכו בבתי-הספר ועד כמה הם מעידים על משהו יסודי, אולי לא פגום אבל ודאי חסר במערכת החינוך שלנו ביחס לזיקה ולאחריות לארץ-ישראל ולעם ישראל.

צדקה חברת הכנסת אמירה סרטני כשאמרה, שירידה מן הארץ תביא לירידה מן העם. אבל, אני רוצה לומר את הדברים האלה בצורה יותר חריפה: ירידה מן הארץ זהו ירידה מן העם, כי אי אפשר שהשקד הלאומי והאחריות הלאומית והזיקה הלאומית לערכים הלאומיים היהודיים, ואפילו ההשתייכות הפיסית לעם ישראל, שכל הדברים האלה יתקיימו אצל יהודים כאשר הם נמצאים בחוץ לארץ. והרי כולנו יודעים מה קורה לעם ישראל בחוץ לארץ.

כאשר העלתה חברת הכנסת סרטני את כל הבעיות, ואם לא את כל הבעיות אזי חלק גדול מהבעיות העומדות בפני הנוער ביחס לקיומו בארץ, כמו בעיות תעסוקה, בעיות של דיור, בעיות של בריאות, בעיות של ביטחון, סכנות מלחמה, חוסר ודאות וכו', היא לא הסתפקה בכך ואמרה גם: כאשר הנוער צריך לעמוד מול אוזרות הטייוו — כך אמרה — שקיימת בארץ, השתמע מדבריה שכאילו אפשר להבין את

המלווה בדוגמה חיה, יכולנו להציב את החבורה המסוכנת והנוראה הזאת כדוגמה קלסית להתפתחותה של תנועה פאשיסטית גזענית אחרת בתחילת המאה ה-20, אשר גרמה לאחר מכן, לאסונו הנורא ביותר בהיסטוריה של העם היהודי. אני מתפלל שהחבורה הזאת, לא תביא עלינו את האסון הבא.

מערכת החינוך היא מערכת חשובה ויקרה ויש הרבה מה לטפל בנושא זה, אך לא כמסגרת הלא-קרושה הזאת של הצעת האי-אמון של סיעת התחיה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת צירלי ביטון, רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה, ואחריו — לאחרון הדוברים, חבר הכנסת מתתיהו פלד.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שאנו עוסקים בו היום אינו, לצערנו הרב, נושא חדש במליאת הכנסת ועל סדר-היום הציבורי אצלנו. בעיית הירידה עולה על שולחן הדיונים בהקשרים שונים. פעם אחת כאשר מתבררים ממדי הירידה, פעם אחרת כאשר מתברר שלא עולים לישראל יהודים, לפעמים, כשאנו מתוודעים לממדי הנושירה בדרך לישראל, והפעם כאשר מתברר עד כמה רבים הם בני הנוער אשר אינם רואים כל בעיה בירידה מהארץ, ובעצם זו משאת נפשם.

זו בעיה קשה, הבאה ללמד על הכלל ולחייב אותנו כבדק בית. אנב: אין לי ספק שאחד בני הנוער המוכנים לדרת מהארץ גדול יותר מהאחר של אלה שהצהירו על כך. אצל רבים עדיין מחסום הכושה מונע כעדם להצהיר על כך כביש גלי, כמו יורדים רבים המכונים עצמם חזירים זמניים זה כ-20 שנה.

הנושא הזה עלה השבוע פעם נוספת על סדר-היום לאחר שהתברר כי ראש הממשלה, מר יצחק שמיר, וממלא מקומו, מר שמעון פרס, הגיעו להחלטה, שעיקרה הוא מניעת מחן מעמד של פליט וזיהוי ליהודי בריית-המועצות, אלא אם כן יעלו לישראל. אלה שני נושאים הקשורים זה בזה. יתר על כן, דומני שבשני הנושאים גם יחד המדיניות היא מוטעית והטעות היא אותה טעות.

מחפשים פתרונות לבעיית הירידה והנושירה, אבל כל עוד לא יגיעו לשורש הבעיה לא יוכלו למצוא לה פתרון וכל הרופות שיימצאו יהיו תרופות שווא.

הבעיה האמיתית, לעניות דעתי, היא בעיית החינוך כמדינת ישראל, בעיית משבר הערכים והאווירה המחתרית והירידה. אני לא רוצה להיות קטגור: אבל אם ממסים למצוא פתרונות — אין מנוס מלדרת לעומק הבעיה, וזו הבעיה ואין בלתי.

אם מדינת ישראל לא תהווה אבן שואבת ומוקד משיכה ליהודי הגולה — לא יעזרו כל הפתרונות. הניסיונות לכפות עליה הם לא רק מגוחכים אלא גם בלתי מוסריים וגם לא יעילים, כי העולים ימצאו את הדרך לברוח מהארץ שאלה הכריחו אותם לעלות.

ועוד דבר, איך אתם יכולים ליטול על מצפונכם את האחריות הנוראה למנוע מיהודי לצאת מברית-המועצות כיוון שאינו עולה לארץ? ואולי יהיו חיוי נתונים בסכנה, ואולי הם עתה בסכנה? האם רק מי שעולה לארץ מחויבים להצילו? האם יהודי שלא יעלה לארץ דמו הפקר?

בשולי הדברים הללו דומני שמן הראוי — ואני מבקש את תשומת לבו של היושב-ראש — לקיים את הדין במליאה כפי

העגום של מערכת החינוך, אבל הגימוקים שטוענת התחיה בנושא זה הם, כרגיל, עיוות של המציאות והאמת.

ראשית, אם מרבים על ירידה מן הארץ, התנועה הזאת, "התחיה", יחד עם "גוש אמונים", שהוא הזרוע המבצעת ולעמים הזרוע הצבאית שלה, הם הגורם מספר אחת לירידה מן הארץ. הם עצמם וכל תומכיהם ופעיליהם ירדו מזמן מן הארץ. הלא הם יושבים מחוץ לישראל, בשטחים הכבושים. אלה הם יורדים לכל דבר, אבל הגורעים שבהם, מפני שהיורדים הגלילים, היושבים באירופה ובארצות-הברית, הניחו לנו לנפשנו, פחות או יותר, ואינם מתערבים ואינם משפיעים על עתידנו. אבל היורדים הללו, אנשי התחיה ו"גוש אמונים", ירדו מן הארץ אבל אינם מניחים לנו, הם ממשיכים ללכות את אש השנאה ולזרוע המומה ולחרתו מדין ומלחמה. הם גם מצביעים ישירות לכנסת ומחזיקים לובי אדיר של חברי כנסת ושרים היוצאים לפניהם להילחם את מלחמותיהם ולגזול ולשדוד למענם מן התקציב הלאומי את כל התקציבים והכספים בעבור תוכניותיהם ומיזמותיהם.

חברי הכנסת, מערכת החינוך, חולה ככל שתהיה, פגומה ככל שתהיה, משוועת לתקציבים ולפיתוח ולכוח אדם מקצועי ומעולה. אף-על-פי-כן היא איננה הסיבה לירידה מן הארץ. זוהי אשמה שוודאי אי-אפשר לחלות במערכת החינוך. הסיבה לירידה מן הארץ היא מדיניות הכיבוש, השליטה על עם אחר, השחיתות וסדר העדיפויות הלאומי המעוות של ממשלת ישראל.

אחד הגורמים העיקריים לירידה מן הארץ, חברי הכנסת, הוא חברת הכנסת גאולה כהן עצמה. המפלגת הזאת וחבר מרעיה, מציעי הצעת האי-אמון הזאת, הם התומכים בהמשך של מדיניות מלחמתית, מדיניות של ייאוש וחוסר תקווה, של מלחמה לעולמי עולמים, אסונות, מוות, רס וחורבן, בגלל רצונם להמשיך ולהחזיק בשטחים הכבושים, להמשיך ולקיים שליטה על עם אחר חסר זכויות, תוך שלילת צלמו ודמותו, או תוך שאיפה לגרש מאות אלפי אנשים מן הארץ על בסיס גזעני, שאיפה שאחידים מראשיה של הכנופיה המשוגעת הזאת הצהירו עליה בפומבי ובריש גלי.

חברת הכנסת גאולה כהן דורשת להגביר את החינוך לפאשיזם ולגזענות, התחיה מבקשת לנטוע בלבם של ילדים ותלמידים, החל בגיל הרך, את הבלעדיות של הזכות על הארץ, אשר ממנה יש להסיק מסקנה אחת ויחידה: טרנספר לערכים הפלשתינים.

התחיה מבקשת להעמיק בחינוך את "הדמוקרטיה היהודית" — זוהי דיאלקטיקה הבאה להכשיר את השרץ הגזעני הטמא ביותר. זו דיאלקטיקה-המבקשת להשתית את החינוך בישראל על גזענות כחול-לבן. כל הזכויות לחברי הגזע היהודי, שום זכויות לבני הגזע הערבי. זהו החינוך שחברת הכנסת כהן טוענת שימנע את הירידה מן הארץ.

אנו סבורים שניסיון מהסוג הזה בחינוך, אשר חברת הכנסת גאולה כהן וחוג מידעיה כבר מיישמים אותו הלאה למעשה במערכת החינוך שהקימו בקולוניות שלהם, בגדה המערבית, ניסיון חינוכי כזה אין לו כלל וכלל שום קשר לירידה או לעלייה, אך יש לו קשר הדוק לרס, למלחמה ולשכול.

חברי הכנסת, חבורת אויבי השלום הללו נטפלת לכל תחום ולכל נושא כדי להחזיר את הרעל הפאשיסטי הגזעני שלה. היום התליטו שהירידה והחינוך הם הנושא. אילו רצנו להעביר לתלמידי ישראל שיעור חברה בהיסטוריה בת-זמננו,

האחריות הישירה נופלת על שכמ הרשויות לאכיפת החוק, הרשויות המחירות להסתה הגזענית להשתולל ללא מצרים. אבל, שר המשפטים הוא המטיף להרס כפרים ולגירוש תושבים, הוא המכריז על כך שהערכים הם שקרנים מלידה. אז מי נותר כדי לאכוף את החוק?

כנגד גלים עכורים אלה של שנאה תהומית וגזענות משתוללת מנסה הרשימה המתקדמת להציג תוכנית מדינית שקולה והגיונית. על כך היא מוחקפת בדרך שאינה ראויה אפילו לתגובה. צריך אדם לרדת עשר דרגות בהערכת עצמו כדי להתווכח עם אחת כמו חברת הכנסת גאולה כהן. אבל, אומר זאת: שנאתה העיוורת לערבים ולכל מי שחומך בחביעותיהם הצורקות והסכירות מביאה אותה להטות שקרים ולהוצאת דיבה, שהם פרי דמיון מוכה היסטוריה.

זו, כנראה, האווירה המאוסה על יותר ויותר תלמידים, ואני מקווה שהם יישארו בארץ ולא ירדו, ויתגייסו למאבק החינוכי והרוחני נגד תופעות הפאשיזם הפורח. תודה.

היו"ר ש' הלל:

תם הדיון. אנחנו עוברים להצבעה. אני מצביע את שחי הצעות האי-אמון ביחד.

גאולה כהן (התחיה):

אני מבקשת להפריד.

היו"ר ש' הלל:

נעשה כך ונפריד. אני מעמיד עתה להצבעה את הצעת האי-אמון שהוגשה עליידי סיעת התחיה. מי להצעת האי-אמון — ירים את ידו.

ה צ כ ע

בעד ההצעה — מינוט

נגד — רוב

נמנעים —

הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל אחריותה של מערכת החינוך נוכח הסקר על ממדי הירידה מן הארץ בקרב תלמידי תיכון לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע שהצעת האי-אמון לא נתקבלה. אני מעמיד עתה להצבעה את הצעת האי-אמון שהוצעה עליידי סיעת "כך". מי להצעה זו — ירים את ידו.

ה צ כ ע

הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון

לממשלה בשל מניעת חופש ההתבטאות של

מר יעקב דגני, ראש אגף החינוך הדתי במשרד

החינוך לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אין מבקשים נמנעים, אני שמח על כך. אני מציינ שגם הצעה זאת לא נתקבלה.

שהחליטה הכנסת, בעקבות הצעות לסדר-היום בעניין זה שהוגשו לפני זמן רב על-ידי חבר הכנסת אלעזר גרנות-עלידי.

אם המדינה הזו אינה מושכת, ואם מדינה זו לא מהווה אתגר יהודי-אידיאלי-ערכי, מדוע יתאווה הנער להישאר כאן? אם הערך הנעלה הוא "אכול ושח"ה" — בלוס-אנג'לס ובלאס-אנג'לס זה קל יותר, ואולי גם נעים יותר ובשפע.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני קורא מעל במה זו לעשות בדק בית, לבחון עד היסוד את המערכת החינוכית והערכית במדינה ישראל ולשנותה עד היסוד. זו התרופה היחידה. תודה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, אחרון הדוברים, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלוס):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא אבוא, כמובן, להגן על הממשלה, אבל אני חושב שצריך להודות באמת הידועה לכול, שהאחריות לנכונותם או לרצונם של צעירים לרדת מן הארץ נופלת בעיקרה על שכמ התנועות הפוליטיות שדובריהן העלו את הצעת האי-אמון.

אשר לדברי השטנה והבלע שפורסמו כשמו של מר הדני ממשרד החינוך, אני מבין שהוא עצמו מסתייג מהם. וכבר נקט צעדים כדי להבהיר שדברי הבלע שנכתבו באותם חוזרים לא נכתבו על דעתו, אין הם מבטאים את גישתו ודאוי שהדבר הזה יוכר ויהיה ידוע.

אבל מה שנוגע לנער או לנערה בבית-ספר, השומעים דברי הסתה גזעניים, כמו אלה שחברת הכנסת גאולה כהן מצטיינת בהם, טבעי שהם ירצו להימלט ממקום שבו דברי שטנה ודברי הסתה כאלה ממלאים את חלל האוויר.

לקרוא לגירושו מהארץ של חבר הכנסת מיעארי, לכנות את חבר הכנסת תופיק טובי אודה בארץ מולדתו ולאיים על ציבור של מאות אלפי איש בגירוש המוני — אלה הם דברים שבאורח טבעי מכריחים מן הארץ מספר גדול והולך של אנשים, אנשים שכלי שכל בהם הגיונות רבה, אבל כנראה גם חוסר רצון להתמודד עם כוחות שזהו טיבם.

רק אחמול נאמרו בכנסת דברים שעל-פי כל קנה מידה אנושי הם אינם כרצח ובגידה על האוכלוסייה הערבית. דברים אלה יוצאים מפי חברת הכנסת שעל תומכיה קראנו בעיתון יום אחד שהם רוצחים ערבים, ותוך ימים אחדים פגשו בהם כטיילים בפרוודורי הכנסת כמנצחים, כאורחי סיעתה של אותה חברת הכנסת. לפי דברי הרמטכ"ל, 23 פלשתינים כבר נרצחו על-ידי טיפוסים כאלה. תופעות כאלה שמות ללעג ולקלס את מחויבותה של ישראל לערכים אנושיים, לערכים דמוקרטיים ולשלטון החוק. ישראל הולכת והופכת מעוז של לאומנות אפלה, המשולבת עם חומייניזם מבחיל.

נוכח כל אלה, מה הפלא שגוברת הירידה? תוך כדי זיהום האווירה בסממאות פאשיסטיות נקראים צעירים לשירות צבאי, וגורשים לבצע פשעים נגד האנושות בשירותה של מדיניות כיבוש ודיכוי חסרת תכלית והצדקה.

מה יכול משרד החינוך לעשות נוכח מצב זה? אני חייב לומר, שיש בלבי רחמים על שר החינוך, שכתחום אחריותו עולה כפורחת לאומנות הרוסנית ודורסנית עד להחריר.

ה. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראת שעה) התשמ"ח — 1988 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

אל נא נדון בחוק הסותר חוק שרק לפני כחודשיים ויומיים קיבלנו אותו. הצעתי לסדר, אדוני היושב-ראש, היא לערוך הפסקה, לכנס את נשיאות הכנסת, לקרוא ליועץ המשפטי לממשלה כדי לדרון בסוגיה המשפטית הזאת, שמה נסתבך, כמתחוקקים, ונבטל חוקים של עצמנו ונהיה ללעג ולקלס בעיני הציבור.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. חברי הכנסת, התנאי לנכונות שלי לשמוע עוד שתיים-שלוש הערות הוא שיהיה פה שקט. ולא, אנסה לקבוע גם בלי להזדקק-להצעותיכם. חבר הכנסת אהרן נחמיאס, בבקשה. אני אתן את רשות הדיבור עוד לאחד או שניים, ותיתנו לי אפשרות לסכם מה שאני צריך לסכם.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, לפני דקות מעטות הסתיימה ישיבת ועדת הכנסת, שכונסה לפי בקשתו של חבר הכנסת דוד מגן. את כל הטענות שהעלה עכשיו במליאה חבר הכנסת דוד מגן, הוא העלה בוועדת הכנסת. ועדת הכנסת דחתה מכול וכול את דבריו, כאשר יושב-ראש הוועדה — — —

דוד מגן (הליכוד):

למה אתה אומר זאת?

חיים רמון (המערך):

זו לא האמת?

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. אני מבקש מכם, אל תאלצו אותי — משום שאני יודע שאפשר פה בקלות לעורר שמחה גדולה. אני נותן את רשות הדיבור למי שאני רוצה. אם אבקש את העזרתכם בצעקות ובהערות — תעזרו לי. בנתיים אני רוצה שתשכו בשקט. בבקשה.

אהרן נחמיאס (המערך):

ועדת הכנסת דחתה מכול וכול את טענותיו של חבר הכנסת דוד מגן — —

היו"ר ש' הלל:

מה הצעתך לסדר, חבר הכנסת אהרן נחמיאס?

אהרן נחמיאס (המערך):

זה מה שאני מתכוון לומר.

— — — וקבעה שהסמכות לקביעת סדר-היום של הכנסת נתונה אך ורק בידי יושב-ראש הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

והסגנים.

אהרן נחמיאס (המערך):

זה, אחר הדברים החשובים. שוועדת הכנסת חזרה והדגישה, ואל לחבר הכנסת דוד מגן לנסות להמוס את התקנון בדרך עקיפה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. להערתי: של חבר הכנסת דן תיכון, קביעת סדר-היום של הכנסת היא בידי יושב-ראש הכנסת, ולא הסגנים.

בבקשה חבר הכנסת יוסי שריד, רשות להערה.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עכשיו לנושא הבא שעל סדר-היום: הצעות חוק והצעות לסדר-היום. הצעה ראשונה, הצעה תשי"ג — הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראת שעה) התשמ"ח — 1988 — מטעם חברי הכנסת רפאל אדרי ועוזי כרעם.

דוד מגן (הליכוד):

אני מבקש הצעה לסדר.

היו"ר ש' הלל:

בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ועדת הכנסת קטעה כרגע את דיוניה בגלל הדיון האמור להתנהל עכשיו, ככל הנראה, בהצעת החוק של חברי הכנסת — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה לא נכון, היא גמרה. אין לה מה לעשות.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת תופיק טובי, חברי הכנסת, אפילו אני עוד לא יודע מה הוא אמר ואתם כבר צועקים. הואיל ונא לשכת. לאחר הדברים, אם תרצו להעיר ואם אני אודקק להבהרות — אפנה אליכם. בבקשה.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השאלה אם הוא יושב-ראש הוועדה.

היו"ר ש' הלל:

הוא לא יושב-ראש הוועדה. הוא ביקש הצעה לסדר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היא מבוססת על שקר. אני בא עכשיו משם.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני מבקש שלא תאמרו אחר-כך שלא שמעתם אותי. אם אני אבקש מכם עזרה, תעזרו לי. כנתיים ביקשתי מחבר הכנסת דוד מגן להציע הצעה לסדר. בבקשה לא להפריע לו, כדי שאוכל לשמוע מה הוא מציע.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רק לפני כחודשיים, ב-23 במרס 1988, קיבלה הכנסת את תיקון מס' 4 לחוק יסודות התקציב, סעיף 39. ברשותך אצטט: "הצעת חוק המוגשת לכנסת שבביצועה כרוכה הוצאה או התחייבות להוצאה מתקציב המדינה, או שבביצועה כרוכה הפחתה של הכנסות המדינה, תצוין בנכונות החוק המוצע או בדברי ההסבר לו דרך המימון להוצאה או להפחתה".

הננאי הזה, כפי שהכנסת רואה, לא קיים ולא מתקיים בהצעת החוק של חברי הכנסת אדרי וברעם. כבר הזהיר אותנו נשיא בית-המשפט העליון מאיר שמגר בנג"ץ 325/85 — אני מצטט משפט שראוי שחברי הכנסת יזכרו אותו: "הרשות המחוקקת אינה פטורה מעולו של החוק, ומשקבעה את תוכנה והקנתה לו חיות ולא פטרה עצמה בנוסחתו ובתחולתו, הרי היא חבה כניבדו ככל חוק אחר".

נתונה, ככתוב בחוק ובחקנון, בידי יושב-ראש הכנסת. אני מאוד שמח ומברך על כך.

אשר לסוגיה שהעלה חבר הכנסת דוד מגן: שותחתי אתו הבוקר ואמרתי לו, ללא קשר ואפילו ללא ידיעה שהוא מתכוון להעלות את הסוגיה הזאת, שקיימתי התייעצות עם היועצים המשפטיים של הכנסת. קיימנו דיון ממצה, מאחר שידענו שבחוק יסודות התקציב התקבלה הקביעה שציטט חבר הכנסת דוד מגן.

קריאה:

אבסודר.

היו"ר ש' הלל:

אינני נכנס לזה כרגע, זה התקבל. העובדה שאיש לא פנה אל יושב-ראש הכנסת כדי לשמוע את חוות דעתו, איך אפשר להחיל את זה — גם היא מן האבסורדים הקיימים במליאה. אני חייב לכבד כל דבר שהתקבל.

חזרנו וברקנו, והגענו למסקנה שאני, כיושב-ראש הכנסת, חייב לפעול לפי הכתוב הן בחוק והן בחקנון הכנסת. בדחתי ומצאתי, שהחקנון כפי שהוא כתוב כיום — נותן כמובן לשנותו, להוסיף עליו ולגרוע ממנו — אומר שברגע שקיבל יושב-ראש הכנסת הצעת חוק על-ידי חבר כנסת או על-ידי חברי כנסת, יניחנה על שולחן הכנסת, אלא אם כן יש בה כמה דברים: שעל פניה היא איננה הצעת חוק, שאינה מנוסחת כהצעת חוק; אין בה דברי גידופים, בלע ועלבון. חזרתי ובדחתי את ההצעה הזאת, שהוגשה על-ידי חברי הכנסת האלה. אין בה דברי בלע ועלבון וכיוצא בזה.

אחרי תיקון שהיה בעקבות החלטה של כג"ץ פניתי לכנסת ולוועדת הכנסת. לפני כשנה וחצי או שנתיים הכניסה הכנסת חוקון נוסף, המקנה סמכות ואפילו מטיל חובה על יושב-ראש הכנסת למנוע הנחתה של הצעת חוק פרטית של חברי כנסת. אקרא את הכתוב באותו חוקון: "יושב-ראש הכנסת והסגנים לא יאשרו הצעת חוק שהיא לדעתם גזענית במהותה או שוללת את קיומה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי". גם זה התקבל כחלק מהחקנון המחייב את יושב-ראש הכנסת, או נותן לו אפשרות לשיקול דעת.

כחנתי את הדברים כחוקן היטב — גם בעקבות פנייתו של חבר הכנסת דוד מגן, שכתב לי אתמול מכתב על כך — והגעתי למסקנה שהצעת החוק המונחת לפנינו אין בה אף לא אחד מארבעת הדברים שמניתי, המאפשרים ליושב-ראש הכנסת או ליושב-ראש הכנסת ולסגנים לפסול את ההצעה. על-פי צורתה יש לה צורה של חוק, היא איננה פוגעת, אין בה דברי גידופים, בלע ועלבון, היא איננה גזענית במהותה, ולפי מיטב הבנתי היא גם איננה שוללת את קיומה של מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי.

לפיכך, ומתוך הכנה שיש כאן בעיה שצריכים לתת עליה באחת ההודמנויות את הדעת, לקבוע זאת בחקנון ולבחון מה כן ומה לא ובאילו נסיבות, הגעתי למסקנה שבמצב הקיים אינני מוצא שום אפשרות לפסול את הצעת החוק המונחת לפנינו. לפיכך אני נותן את רשות הדיבור למציגה. מי המציג? חבר הכנסת אדרי, בבקשה.

רפאל אדרי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מונחת לפניכם היצג הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראת שעה), התשמ"ח — 1988, לקריאה טרומית.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, קודם כל, היה מאוד מחר לשמוע את ההצעה הזאת דווקא מפיו של חבר הכנסת דוד מגן, המפליא להגיש הצעות חוק בלי שיקפיד לומר לנו אף לא פעם אחת מנין יבוא התקציב למימוש.

חיים רמון (המערך):

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רמון, שכחת שכבר קראתי אותך לסדר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כדי למנוע אייבהנות — ואינני רוצה להשתמש במלה שקר — חבל שחבר הכנסת דוד מגן נזקק לאיידיוק מפליג, מרחיק לכת וגומרן כל כך כשהציג את עמדתו ועדת הכנסת: זו הוצגה כהלכה על-ידי חבר הכנסת נחמייאס.

עם זאת, כדי לסלק מכשול או אייבהנות, אני חושב שמן הראוי שמציע הצעת החוק, שאנו עומדים לתמוך בה, יאמר מהו המקור התקציבי למימונה — ואני מבין שמדובר בסכום של כ-4.5 מיליוני שקלים. הוא יכול לומר — אני מניח שבעניין זה לא צריכה להיות מחלוקת — שזה יבוא מן התקציב המיועד להתנהלות. או נעשה עשייה כפולה — פעם אחת נתסוק מהתנהלות, ופעם שנייה נקצה את זה למטרה ראויה, וכך לא יהיה לביית הדין הגבוה לצורך לעסוק בזה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת עטשי, ביקשת להעיר הערה? בבקשה.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

לא אחזור על הדברים שאמר חבר הכנסת נחמייאס. יש כאן ניסיון, כפי שאומרים זאת בשפה המודרנית, לעשות פליבסטר, כלומר לגרום להשהיה. זה דבר שלא היה רוגמחו בכנסת — שוועדת הכנסת באה כאילו לקבוע, והיא לא קבעה, אלא נתנה את הסמכות בידי היושב-ראש. אסור להתעסק בפליבסטר, כהשחיתות של חוק חיוני מאוד כדי להפריד בין הסמכויות הלאומיות לסמכויות המקומיות.

היו"ר ש' הלל:

תודה.

קריאות:

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אחרון — חבר הכנסת שבח וייס. הערה אחרונה לחבר הכנסת שבח וייס, ואחר-כך אני רוצה לומר לכם משהו.

שבח וייס (המערך):

אדוני, אני חושב שזו לא היתה הצעה לסדר. זו היתה הצעה לא-יסדר, הצעה מובהקת לא-יסדר.

אני רוצה לומר בקיצור נמרץ: אנחנו לא יכולים לשבח תהליכי חקיקה פה במליאה על-ידי תרגילים כאלה. העניין נדון בוועדת הכנסת, אף-על-פי שהוא בתחום הסמכות שלך, אדוני היושב-ראש. מי שחושב שיש פה איזה פגם חוקתי — דרכו לבג"ץ פתוחה. אי-אפשר להלך אימים על הבית הזה עם תרגילי אי-יסדר, וחבר הכנסת מגן מתמחה בזה.

היו"ר ש' הלל:

רבותי חברי הכנסת, אבקש את תשומת לבכם. ראשית, אני שמח מאוד שוועדת הכנסת חזרה ואישרה שקביעת סדר-היום

לסגת מעיקרון חשוב זה. עלינו להתעלם מן השיקולים הפוליטיים הזרים המנחים היום את הליכוד בהתנגדותו להצעת חוק זו. החוק קובע: בחירות לכנסת אחת לארבע שנים, בחירות לרשויות המקומיות — אחת לחמש שנים, המטרה הכרוכה היא להפריד בין השתיים.

מהי מטרתו של הליכוד? הליכוד מעוניין ליצור מערכת בחירות, שבה לא תהיה בחינה מעמיקה של כישורים וביצועים של המועמדים, אלא ניסיון לקשור את אופן הצבעתם של הבוחרים בבחירות לכנסת להצבעה גם בבחירות המוניציפליות, ומכך הם מקווים להפיק אי-אלו רווחים מפקקים.

הליכוד מנסה בעקביות לפגוע במערכת הדמוקרטית ביותר הקיימת במשטר בישראל. הוא מנסה לצמצם את סמכויותיהם של ראשי הרשויות, שנבחרו בבחירות אישיות-ישירות על-ידי הציבור. דוגמה בולטת לכך יש בחוק יסודות התקציב, הבא לקשור את ראשי הרשויות המקומיות לאוצר בטבורם עד כדי התערבות בקביעת שיעור הארנונה ובכך לקבוע את אופי השירותים והביצוע של תפקידי הרשות המקומית.

הליכוד גם מתנגד נמרצות לשינוי שיטת הבחירות לכנסת לבחירות אישיות-ישירות ובכך מוכיח את סידורו לקבל את העיקרון של הקשר הישיר בין הבוחר לנבחר.

שורה ארוכה של ראשי ערים ומועצות מקומיות, מנהיגים נמרצים, אשר הקדישו את כל מאורם ליישוביהם בחמש השנים האחרונות, יעמדו בעור זמן קצר למשפט הבוחר. ראשי רשויות מכל גוני הקשת הפוליטית — מערך, ליכוד, מפד"ל וש"ס גם יחד — תומכים בהתלהבות בהפרדת מערכות הבחירות זו מזו. הם רואים עין בעין אתגור את החשיבות הרבה שיש לבחירות לרשות המקומית, שבהן נבחן המועמד לפי כישוריו וביצועיו, ומביא לפני ציבור בוחריו את הנושאים המקומיים החשובים ואת הצעותיו לטיפול בהן, וראי שראשי ערים כמו שלמה להט, ראש עיריית תל-אביב, אלי לנדאו, ראש עיריית הרצליה ועמור ממגדל-העמק אינם חשודים בכך שהם נמנים עם המנהל של המערך, והם תומכים בהתלהבות בשיטה זו.

אני מבקש להזכיר לליכוד, כי ב-27 ביולי 1982, בעת הדיון בכנסת על דחיית הבחירות המוניציפליות בשנה, לאוקטובר 1983, אמר חבר הכנסת מאיר שטרית, בשם סיעת הליכוד — רבותי, חברי הכנסת, שימו לב, חבר הכנסת מאיר שטרית דיבר בשם הליכוד ב-27 ביולי 1982 מעל דוכן זה — ואני מצטט: "אני סבור שכנושא הזה, ההפרדה של הבחירות לרשויות המקומיות מהבחירות לכנסת היתה הישג אדיר לביסוס עצמאותו וסמכותו של השלטון המקומי. ההישג הזה ירד לטמיון אם תהיה הצמדה מחדש של הבחירות לרשויות המקומיות לבחירות לכנסת" — סוף ציטוט דברי חבר הכנסת מאיר שטרית בשם הליכוד.

ומה קרה עכשו לסיעת הליכוד? מה השתנה מאז 27 ביולי 1982 עד 25 במאי 1988? האם הליכוד, המעמיד הצעה לאחר את שתי מערכות הבחירות, הוא ליכוד אחר? הוא לא אותו ליכוד של 1982? האם המנהיגים השתנו? אולי היתה אז התקופה של מר מנחם בגין והיום זו תקופה אחרת? אני הייתי מיעץ לליכוד להתייחס לציבור בקצת כבוד. ואני מציע גם אימתא דציבורא. הציבור הוא חכם, הוא נבון, הוא לא יקנה כל מה שמוכרים לו, גם לא חתול בשק, כפי שמנסים לעשות היום.

בתקופת כהונתו של מר מנחם בגין כראש הממשלה קמה ועדת-זנבר לבדוק, דרכים לחיזוקו ולהרחבת סמכויותיו ועצמאותו של השלטון המקומי.

הוראת שעה, זו באה להפריד בין הבחירות לכנסת השתיים-עשרה, שנועדו ליום 1 בנובמבר 1988, לבין הבחירות לרשויות המקומיות, שנועדו להיות כסמיכות למועד זה.

דרך ארוכה וקשים רבים אפינו את תהליך שינוי שיטת הבחירות ברשויות המקומיות, אך לאחרונה הגענו לחוק מתקדם, חשוב ודמוקרטי יותר, שעיקרו ההפרדה מוחלטת בין הבחירות לכנסת לבין הבחירות לרשויות המקומיות ובחירה ישירה של ראש הרשות על-ידי האזרח. זהו השינוי הקונסטיטוציוני המהותי היחיד שקבעה הכנסת מאז ההסדרים שנקבעו עם כינון המדינה.

בדברי ההסבר לאחד מחיקוני החוק נאמר, כי הכרח המציאות הוא שהנושאים הלוקלים יזכו אחת לשנים מספר להארה מיוחדת, ואסור כשום אופן להפוך אותם לנושא שולי בתוך הנושאים המדיניים המרכזיים העומדים על הפרק בבחירות לכנסת.

השנה, בשל סמיכות המועדים שנוצרה בין תאריכי הבחירות, עלולה מטרה חשובה זו של החוק להיפגע.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברור לכולנו, כי הנושאים המרכזיים אשר יעסיקו אותנו במערכת הבחירות העומדת בפתח יהיו הנושאים המדיניים והכלכליים-החברתיים. מטבע הדברים יסובו גם הדיון המרכזי וגם מערכות ההסברה סביב הנושאים העקרוניים הללו, שכאחריותו ובסמכותו של השלטון המרכזי, לאזרחי ישראל ניתנות ההזדמנויות והזכות להביע את דעתם כאזרח דמוקרטי באמצעות הצבעתם על הנושאים החשובים העומדים על הפרק.

אולם, רבותי חברי הכנסת, כאותו מועד ובצל הדיון בנושאים הללו עומדים לבחירה גם ראשי הרשויות המקומיות, שהם היחידים במדינת ישראל הנבחרים אישית על-ידי אזרחי יישוביהם. נבחרים אלה חייבים, עם חום תקופת כהונתם הנוכחית, למסור דיון-וחשבון לבוחריהם על הנושאים שבהם טיפלו ועל ההישגים שהשיגו. האם יישמע קולם? האם יוכלו להתחרות במערכות מסועפות של הסברה ויזכור שתפעולתה המפלגות בבחירות לכנסת? הנושאים המקומיים ותפקודם של נבחר הציבור ברשויות המקומיות זכאים לכמה נפרדת ולמלא חשומת לבו של הבוחר. הם לא יזכו לכך במערכת בחירות שבה יאבד קולם כשף הוויכוח. עליו לחת לאזרחים לשפוט את נבחריהם ברשות המקומית על-פי מעשיהם.

נשאלת השאלה, אדוני היושב-ראש: מה לנושאים מדיניים ולנושא של ניקיון העיר? מה לנושאים כלכליים ולתאורת רחובות? מה לזה ולנושאי חרץ ולמדיניות חרץ וכיטחון? ואני יכול להביא דוגמאות ולתאר כמה מטפל השלטון המקומי. יש הפרדה מוחלטת בין הנושאים המקומיים של הרשות המקומית ובין הנושאים המדיניים והכלכליים-החברתיים.

אני מודע לכך שהשיטה של בחירה ישירה של ראשי הרשויות המקומיות היא לצנינים בעיניו של הליכוד. נראה שהוא עוד לא משלים עם העובדה, שהבחירות לרשויות המקומיות הן בחירות אישיות-ישירות וציבור ראשי הערים נבחר על-ידי כל התושבים, אחת ולתמיד יש מקום לדון, אולי לא היום, אולי בהזדמנות אחרת, אבל יש להזכיר, שהליכוד מתנגד לבחירות אזוריות ואישיות לכנסת. עכשיו רוצים לבוא ולעוות את כוונת המחוקק, שהבחירה הישירה של ראשי הערים תעמוד בפני עצמה.

אדוני היושב-ראש, עקרון ההפרדה בין מערכות הבחירות כבר נקבע, והתקדימים מ-1978 ומ-1983 קיימים. אסור לנו

באמתחתנו הצעות כאלו או אחרות. אנחנו לא נעביר את הנושא לא לוועדת החוקה, חוק ומשפט ולא לוועדת הפנים אלא לוועדת הכנסת, וועדת הכנסת, עלי-פי תקנון הכנסת, תקים ועדה מיוחדת אשר תלווה את החוק ותסיים את עבודתה בהקדם האפשרי.

הרשע מצא (הליכוד):

לא אתה קובע.

רפאל אדרי (המערך):

תסלח לי, יש ועדת כנסת והיא תקבע את הנהלים, והרוב יכריע.

הרשע מצא (הליכוד):

נכון, הרוב יכריע.

רפאל אדרי (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני קורא לחברי הבית להיצמד לעיקרון של הפרדת מערכות הבחירות שהנחה אותנו בהצעת ההיקרון לחוק, ולאפשר למתמודדים להכליט את הנושאים החשובים המעסיקים את הרשויות המקומיות ואת דרכי פתרונם.

היור"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת אדרי, אדוני השר קורפור, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת השרים לחקיקה החליטה אתמול בשם הממשלה לדרות את הצעת החוק לדחית מעד הבחירות לרשויות המקומיות. ההסכם הקואליציוני שנחתם בין שתי הסיעות המרכיבות — — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מבקש לדייק, הסעיף הזה לא היה על סדר-יומם של ועדת השרים לחקיקה. הוועדה לא התכנסה במועדה.

שר התחבורה ח' קורפור:

ידידי השר שחל, הסעיף היה בסדר-היום של ישיבת הוועדה עם חמישה סעיפים נוספים.

שר המשטרה ח' ברילב:

לא היה.

היור"ר ש' הלל:

רכותי השרים, זה מאוד לא נוח ליושב-ראש הכנסת לבקש מהשרים שלא ינהלו ויכות וקריאות ביניים כינס לכין עצמם במליאת הכנסת. תעשו זאת, במטותא מכס, בממשלה, לא כאן.

חיים קופמן (הליכוד):

זה חשוב מאוד, אדוני היושב-ראש.

שר התחבורה ח' קורפור:

אני מבקש לציין, שסדר-היום של ועדת השרים לחקיקה כלל שש הצעות חוק פרטיות לדיון בפני הוועדה. לאור העובדה שהשרים, השר הנוגע בדבר או שרים אחרים, הביעו התנגדות — — —

היור"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את השיחות. בסוף לא חדעו איך להצביע.

שר התחבורה ח' קורפור:

על-פי תקנון העבודה של הממשלה, על ועדת השרים לחקיקה לקבוע עמדה ביחס להצעות החוקים האלה. לכל שש ההצעות החליטה הוועדה להתנגד, ולגבי הצעת החוק שאנו

אני יודע ואף שמעתי שאומרים, שהפרדת הבחירות לרשויות המקומיות מהבחירות לכנסת תהא כרוכה בהוצאה גדולה ובזיכס שבתון נוסף. רכותי, אנחנו איננו מציעים יום שבתון, אנחנו מציעים שיום הבחירות יהיה יום עבודה רגיל, הציבור ילך לעבודה ויבוא לבחור את נציגיו לרשויות המקומיות ולמועצות המקומיות.

רב שלנסקי (הליכוד):

אפשר להביא את האנשים באוטובוסים ממקומות העבודה המאורגנים.

רפאל אדרי (המערך):

כן, תעשה זאת גם אתה.

רב שלנסקי (הליכוד):

אכל ההצעה טובה, צריך לכרך אותך.

חיים קופמן (הליכוד):

ההצעה טובה, כי עובדי ההסתדרות יצביעו הפעם בעדנו.

רפאל אדרי (המערך):

טוב, אם כך, למה אתם לא מסכימים להצעת החוק?

חיים קופמן (הליכוד):

בצמיגים של "אליאנס" תביאו את האנשים להצביע בעד הליכוד.

רפאל אדרי (המערך):

שמעתי את שאלתו של חבר הכנסת דוד מגן בקשר לתקציב. התקציב קיים במסגרת חוק התקציב, שהונה על שולחן הכנסת. ויש גם חוק הבחירות לכנסת, שבו נקבעה תקופת תעמולה של 45 יום. מה אני מציע? בואו נתאחד כולנו, כל הבית הזה, ונקצר את תקופת תעמולת הבחירות ל-20 יום בלבד.

אני פונה אליך, אדוני השר ארנס, העומד בראש מערכת הבחירות של הליכוד: נוכל לחסוך הרבה מאוד כסף למדינה אם נקצר גם את מערכת הבחירות לכנסת — בתעמולה ובהוצאה מיותרת. ולחלופין, אני יכול להציע לקצץ מתקציב ההתנחלויות, אם צריך תקציב — אני חושב שלא צריך תקציב נוסף, אבל אם צריך — יש סעיפים נוספים — — —

הרשע מצא (הליכוד):

אפשר לקצץ כמה שרים. כמה שרים פחות.

רפאל אדרי (המערך):

אני מסכים בהחלט — במקום ממשלה של 25 שרים, ממשלה של 14 שרים.

היור"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, כל עוד אינכם מציעים לצמצם במספר חברי הכנסת זה בסדר, אבל בכל זאת, אל תפריעו.

רפאל אדרי (המערך):

יש מקום להצעה לצמצם מספר לא קטן של משרדים. אני בהחלט חושב שלשבעה, שמונה, תשעה משרדים אין מה לעשות; וכך גם לחלק מהשרים. תכל על מה שעולים הנהגים, היועצים, העוזרים, המזכירות. אני מסכים בהחלט.

אדוני היושב-ראש, הליכוד מנסה לקעקע בנימוקי סרק מערכת עקרונית דמוקרטית זו ולהחריב במחי יד אותה יצירה שנבנתה לאט לאט.

אני גם מבקש מהליכוד שלא ינסה לעשות תרגילי השהיה. אני מודיע שתרגילים פרלמנטריים לא יעזרו, כי יש לנו

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני, מה מעניין אותנו ההסכם הקואליציוני של
הממשלה? אתה בכנסת, לא בממשלה.

שר התחבורה ח' קורפו:
אם זה לא מעניין אותך, אתה יכול לשבת במזנון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, אני יושב פה.

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת רן כהן, בבקשה לא להפריע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שידבר לעניין.

היו"ר ש' הלל:
אתה יכול לא להקשיב לזה, וכותו של השר לומר כל מה
שהוא חושב.

שר התחבורה ח' קורפו:
הצעת החוק שהוגשה לוקה בפגיעה בעיקרון שחייב
להיות עיקרון מקודש לבית הזה כי אם לא כן אולי יופיעו
גורמים אחרים ויתערבו בסטייה מן העיקרון המקודש הזה.
והוא שנוף נבחר אינו יכול להאריך בעצמו את תקופת כהונתו.
נדמה לי שזה חייב לעמוד לנגד עינינו, כיוון שהמציאות יכולה
לטפוח על פנינו שגם הכנסת-תאריך את תקופת כהונתה
בשנתיים ימים באמצעות הצבעה של 60 חברי כנסת. ולי אין
ספק שמעשה כזה יפסל, גם אם הכנסת תאשר אותו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איך זה יפסל?

שר התחבורה ח' קורפו:
אומרים המציעים — — —

מיכאל חריש (המערך):
אתה עצמך דחית — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אדוני היושב-ראש — — —

שר התחבורה ח' קורפו:
האמן לי שאני אגע בזה. האמן לי שאני אגע בזה.

היו"ר ש' הלל:
אני אבקש לא להפריע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על מה הוא מדבר?

היו"ר ש' הלל:
אני מבקש מכם שלא להפריע.

חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת קורפו — — —

שר התחבורה ח' קורפו:
המציעים — — —

היו"ר ש' הלל:
אבקש מכם, חברי הכנסת, הלווא נוסף על הצעות יש גם
שיחות ביניים, שאינן מאפשרות לשמור, בבקשה, תצטקו לחדר
ותשתחו לחדר.

שר התחבורה ח' קורפו:
המציעים העלו את הטענה, שהמחוקק ביקש להפריד בין

דנים בה היא הוסיפה פסקה, שהיא מסבה את תשומת לב
המציעים לכן שעליהם לפנות לוועדת השרים המיוחדת
שהוקמה לעניין שינוי שיטת הבחירות על-פי ההסכם
הקואליציוני.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:
האם ועדת השרים פעלה על דעת הממשלה?

שר התחבורה ח' קורפו:
כוודאי.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:
איך?

שר התחבורה ח' קורפו:
כל ועדת שרים, במחילה מכוונת, אדוני ממלא-מקום
ראש הממשלה, פועלת בשם הממשלה.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:
אם היא לא מקבלת יפוי-כוח מטעם הממשלה, היא רק
ממליצה המלצות, המלצותיה אינן מחייבות את הממשלה.

שר התחבורה ח' קורפו:
במחילה מכוונת, אני חייב להקין אותך גם לגבי הנהלים.
ועדת שרים פועלת בשם הממשלה. החלטותיה הן החלטות
מחייבות. אפשר לערער על החלטותיה בפני הממשלה, אלא
אם כן הממשלה הסמיכה אותה. — — —

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:
הממשלה לא הסמיכה אותה.

שר התחבורה ח' קורפו:
היא לא צריכה להסמך אותה. כל ועדת שרים מחליטה
בשם הממשלה. הדרך העומדת בפני המציעים היא להגיש
ערעור בישיבת הממשלה הקרובה ולבקש קיום דיון. אבל
זה לא שולל את הסמכות של ועדת שרים לקבוע, ולקבל
החלטה.

היו"ר ש' הלל:
דבוחי חברי הכנסת, חה כולל את השרים, זה לא יכול
להיות כך. אני רוצה לבקש מחברי הממשלה, אם יש ביניהם
יכוח, אנא-מכם, תעשו את זה בממשלה ולא כאן.

שר התחבורה ח' קורפו:
ההפניה של ועדת השרים למציעים היתה לסעיף 1.18 של
ההסכם הקואליציוני הקובע: "תוקם ועדה קואליציונית
לבדיקת שינוי שיטת הבחירות ותיקון חוקי הבחירות. בראש
הוועדה יעמוד נציג המערך. שינוי שיטת הבחירות וכן שינויים
בחוקי הבחירות לא ייעשו אלא בהסכמת שני הצדדים". זה
הסכם קואליציוני שנוגש בין שני צדדים, המכבדים את עצמם
ונוהגים בדרך כלל לכבד את ההסכמים שעליהם חתמו.

ההסכם הקואליציוני כולל גם הליך כיצד להגיש הצעות
חוק פרטיות. בסעיף 2.3, בפסקה (ב) נקבע: "ביקש חבר
הקואליציה להגיש הצעת חוק פרטית, יביאנה תחילה לדיון
בהנהלת הקואליציה. הנהלת הקואליציה תעביר את הצעת
החוק לשר הנוגע בדבר, והלה יודיע את עמדתו בתוך חודש
ימים. לא הודיע השר את עמדתו בתוך חודש ימים, תוגש הצעת
החוק לישיבת-ראש הכנסת. חיונה דעתו השר ונשללה על-ידו,
יקים דיון בהנהלת הקואליציה, וזו תחליט סופית בדבר". גם
ההליך הזה לא נחקק, לא בראשיתו, לא בהמשכו ולא בסופו.
וגם זה הסכם שעליו חתומים שני הצדדים של ממשלת האחדות
הלאומית.

וחוק מימון מפלגות. שניהם באו להבטיח בחירות דמוקרטיות במדינת ישראל כדי לצאת מן התקופה האפלה והחשוכה שבה נערכו בחירות לא-חוקיות. את זאת בא חוק הבחירות להבטיח. הוא קבע מועד אחד, **בשכיל להבטיח** שפנקס הבחורים ינוצל כמלאו וכל בעלי זכות הבחירה יוכלו להשתתף בו.

אומרים לנו המציעים, שהם מוכנים לוותר על יום השבתון. תודה רבה. אנחנו מכירים עוד מערכות בחירות שבהן מוותרים על יום השבתון. היינו עדים לתוצאות של סוגי בחירות ולדרך שבה נתקבלו התוצאות. איננו רוצים שהדבר יקרה אצלנו. פה בבית הזה ישבנו שלוש פעמים כדי לנסות להשיג את התוצאה של יום שבתון ולא השגנו, מכיוון שהרוב בבית הזה ידע, שאי-קיום יום שבתון נותן יתרון לסיעה אחת. הם יסיעו את המוני עובדיהם ממקומות העבודה, ושום איש בבית הזה אינו מוכן לכך. בשביל זה יהיה יום שבתון גם לעיריות. ואם נודמן לנו פעם אחת ב-20 שנה, כתוצאה משני חוקים, לקיים את הבחירות ביחד, אין כל סיבה לשנות זאת.

לנימוק שמעלה המציע, שאין אפשרות להציג את הבעיות המוניציפליות — חמש שנים מוציאים ראשי הערים את המרכות ושמים מרכות חדשות, הם עושים עבודה אין-סופית כדי שהציבור יכיר אותם ויבחר בהם. לפתע פתאום חסרה להם ההסברה, הם משתוקים, הם אינם יכולים להופיע בפני הציבור? איזה נימוק זה? יש בעיות ממלכתיות, ובעיריות אין בעיות ממלכתיות? אם העירייה עוסקת בחינוך, הממשלה אינה עוסקת בחינוך? העיריות עוסקות בשירותי רוחה ובכמשלה לא עוסקים בזה? כאן בעיות בנושאים עולמיים, וכאן בעיות בנושאים חסרי ערך?

מיכאל חריש (המערך):

אם המשיך לדבר גם הם ימשיכו — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

ההפרדה הזאת היא הפרדה מלאכותית, אין כל צורך בה, היא איננה נחוצה, ולדעתי אנחנו צריכים ללכת בדרך הקבועה בחוק ולא לסטות ממנה ולקיים את שתי מערכות הבחירות במועד אחד.

מבחינה לאומית גדול היתרון של בחירות משותפות. דווקא בגלל העובדה שכיום שבו נערכות הבחירות הממלכתיות, משותפות הלב מיתדות ומקדשת לנושאים הממלכתיים, רבותי, ביום בחירות, כשמתקיימות בחירות משותפות, מחצית הרשימות מופיעות ברשויות המקומיות. הפיצול אוכל בנו בכל מקום. ביום בחירות משותף מחצית מן הרשימות מופיעות לרשויות המקומיות — וכל מי שעושה חשבון אלקטורלי טועה. שמעתי שלסיעות הדתיות יש נימוק של יצירת רשימות משותפות. רבותי, בשוליים יאכלו, בשוליים יזנבו. חופענה רשימות עדתיות, דתיות, שכונתיות, הן מופיעות בלא סוף, וזה איננו קיים ביום בחירות משותף לעיריות ולכנסת. ביום זה דווקא יש אפשרות ליצור הרכב של רשויות מקומיות הרבה יותר בריא והרבה יותר ממלכתי.

לאור כל זאת ולאור החלטתה החד-משמעית של הממשלה, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ש' הלל:

תודה רבה לשר קורפו. האם חבר הכנסת רפי אדרי רוצה להשיב?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

על-פי התקנון, על-פי שני סעיפים שבו, 88(ו) ו-97, אני מבקש לאפשר לי להתייחס לדבריו של השר קורפו.

יום הבחירות לכנסת ובין יום הבחירות לרשויות המקומיות, ולא היא. זה איננו נכון. הוא בפירוש לא ביקש להפריד בין יום הבחירות לכנסת ובין יום הבחירות לעיריות. הוא קבע מפורשות, שזה בדיוק אותו יום. הוא קבע בשני חוקים — בחוק-יסוד: הכנסת — — —

שבח ויס (המערך):

— — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אם תחכה חמש דקות, תשמע.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני השר, תסביר מדוע קבעו חמש שנים וארבע שנים.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת עטשי, אני מבקש.

שר התחבורה ח' קורפו:

חוק-יסוד: הכנסת קובע: "חקופת כהונתה של הכנסת תהיה ארבע שנים מיום היכחורה. הבחירות לכנסת יהיו ביום ג' השלישי לחודש חשוון של השנה שבה תמה כהונתה של הכנסת היוצאת, אולם אם היתה השנה שלפניה שנה מעוברת, יהיו הבחירות ביום ג' הראשון לאותו חודש". זה חוק-יסוד: הכנסת. חוק הרשויות המקומיות (בחירות) קובע: "הבחירות לכל המועצות יקיימו כל חמש שנים ביום ג' השלישי לחודש חשוון, אולם אם היתה השנה הרביעית שלאחר הבחירות האחרונות שנה מעוברת, יקיימו הבחירות ביום ג' הראשון לאותו חודש". שני החוקים קבעו במפורש וחד-משמעית, שיום הבחירות לשני הגופים האלה, גם לכנסת וגם לרשויות המקומיות, יהיה ביום ג' השלישי לחודש חשוון.

חיים רמון (המערך):

במפורש של שנה. אתה לא מבין מה זה ארבע שנים וחמש שנים?

שר התחבורה ח' קורפו:

אם רצה המחוקק להפריד בין הבחירות לכנסת לבין הבחירות לרשויות המקומיות, הוא היה קובע שהבחירות לכנסת יהיו ביום ג' השלישי לחודש חשוון והבחירות לרשויות המקומיות יהיו ביום ג' לחודש איר, ויכול היה להפריד באופן מובהק בין שני ימי הבחירות.

מיכאל חריש (המערך):

— — —

שר התחבורה ח' קורפו:

האמת היא, שעניין היום אינו קשור כלל עם משך הכהונה של הגוף הנבחר.

חיים רמון (המערך):

לא שמעת על ההבדל — ארבע שנים וחמש שנים?

שר התחבורה ח' קורפו:

יום הבחירות נקבע בהתאם לפנקס הבחורים. פנקס הבחורים כולל רשימת בעלי זכות בחירה ממחצית אב עד מחצית אב, והחוק נתן אחר כך את מרווח הזמן הדרוש להגשת ערעורים לבית-המשפט ורשימות מועמדים. לפי זה נקבע יום הבחירות. אם מיהוה רוצה לשנות את יום הבחירות, הוא חוטא לעניין פנקס הבחורים, וחלק מבעלי זכות הבחירה לא ייכללו ברשימת הבחורים. חוק הבחירות לכנסת בא להבטיח הליכים דמוקרטיים. שני חוקים שמו את היסוד לעניין הזה: חוק פנקס הבחורים, שהפך אחר כך לפקס בחוק הבחירות לכנסת,

דן מרידור (הליכוד):

זה בהצעה לסדר-היום, לא בהצעת חוק.

היו"ר ש' הלל:

אני גם מצאתי את הסעיף.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. אתה רוצה גם פעם שנייה? הלא לא ייתכן שלא תשמעו גם כשאני קורא אתכם לסדר.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' הלל:

שמעתי, זה הופנה אלי.

חבר הכנסת יוסי שריר, למה לך לאלץ אותי? רבותי השרים, מה קורה לכם? השר קורפו, זה לא יכול להיות, אני מצטער מאוד, זה לא נעים לי, אבל זה לא יכול להיות.

בסעיף 97 כתוב לאמור: שר שהביע דעת הממשלה על הצעה לסדר-היום — וזה לא השר שחל אלא השר קורפו — וכל שר הנוגע בדבר רשאי בכל שלב וכו'; בדמיון הפרוע ביותר שלי אינני רואה שהדובר הזה נוגע, לשר האנגליה והתשתית.

קריאה:

אנגליה לבחירות.

היו"ר ש' הלל:

לפיכך אינני מקבל את הפנייה של השר שחל, ואני נותן את רשות הדיבור לחבר הכנסת רפי אדר.

שר האנגליה והתשתית מ' שחל:

השר קורפו דיבר על מה שקרה בוועדת שרים לענייני חקיקה. בעניין זה אני שר הנוגע בדבר, והוא אמר דברים לא נכונים, לא מדויקים, הוא אמר דברים רחוקים מהאמת. על כסיס זה אני מבקש את רשות היושב-ראש לאפשר לי להעמיד דברים על דיוקם. לדעתי, הסעיף מתייחס — — —

היו"ר ש' הלל:

רבותי חברי הכנסת, שמעתי וגם הבנתי את זה מן הכתובים. השר קורפו ניצל את סמכותו כשר לומר כל אשר על לבו. חלק מהדברים שהוא אמר הם אולי חשובים, הם לא רלבנטיים לגבי ההחלטה שלנו היום; לא רלבנטי מה קרה כקואליציה. הגנתי על זכותו לומר את הדברים, אבל זה לא רלבנטי להחלטה שלנו. יקום משהו ויגיד שבקואליציה החליטו כך או אחרת, אני כיושב-ראש הכנסת אינני חושב שזה רלבנטי לכאן. זה לא רלבנטי מה החליטו בוועדת שרים זו או אחרת. קיבלתי הודעה שהמשיב מטעם הממשלה הוא השר קורפו, ונתתי לו את רשות הדיבור. מה קרה בתוך הממשלה, כמטותא מכס, תבדקו ותסכמו זאת בתוך הממשלה ולא כאן.

אהוד אולמרט (הליכוד):

היו"ר ש' הלל:

מה אתה רוצה עכשיו? אתה רוצה לשכנע אותי לנהוג אחרת? לא כדאי לך.

אהוד אולמרט (הליכוד):

היו"ר ש' הלל:

לא, לא. אתה עלול לשכנע אותי לנהוג אחרת, למה לך?

בבקשה, חבר הכנסת אדר.

רפאל אדר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומנם ההסכם הקואליציוני והחלטות הנהלת הקואליציה לא נוגעות למליאת הכנסת, אבל מאחורי-ההגנה הזו הועלה עלי-ידי השר המשיב מטעם הממשלה על הצעת החוק, יש מקום להעמיד את הדברים על דיוקם.

כשהגשתי את הצעת החוק, לפני ארבעה חודשים, היא באה לידי הנוגעים בדבר, בממשלה, היא הייתה מונחת על שולחן זה במשך 90 ימים, והממשלה, ולא ראש הממשלה ולא השר המקשר ולא שום שר אחר, לא מצאו לנכון להעיר את הערותיהם ולומר לי דבר זה או אחר, אם מדברים על כיבוד הסכמים, שיגדתי לראש הממשלה ולך, אדוני השר, דות על הפרות. מתוך 23 הפרות נרשמו 21 הפרות של הליכוד. אתה אמרת — ואני מכבד את מה שאמרת הבוקר, בעימות ברדיו — שאם יש משהו שמכבד הסכמים, זה אני ואני מודה לך. אינני יכול לומר זאת על עצמי, אבל אתה אמרת זאת.

בקשר לוועדת השרים, ועדת השרים היא לא מעל לכנסת. הכנסת טוברינית. זוהי הצעת חוק פרטית, ואנחנו דנים בהצעת חוק פרטית. ב-27 ביולי 1982, כאשר חבר הכנסת מאיר שטריך דיבר מעל-דוכן. הכנסת מטעם סיעת הליכוד, הוא חמך בהתלהבות בהפרדה וביקש מעל דוכן זה לדחות את הבחירות לכנסת מ-1982 ל-1983. מה קרה לליכוד? האם הליכוד השתנה? האם חברי הכנסת השתנו? האם ראש הממשלה הוא אחר?

לכן, צריך לאפשר לאזרחים, לבחור את הנבחרים, צריך לתת את האפשרות לראש הרשות המקומית לתת דין-וחשבון אחת לחמש שנים לבחוריו. אם המחוקק קבע שהבחירות לכנסת הן אחת לארבע שנים והבחירות לרשויות המקומיות הן אחת לחמש שנים, כולנו כאן נקראים לכבד את מה שהמחוקק התכוון אליו ואת מה שהבית הזה החליט ב-1978, וב-1982.

אני קורא לכל חברי הכנסת להצביע בעד ההצעה, אני מבקש, אדוני היושב-ראש, להעביר את הצעתי לוועדת הכנסת.

היו"ר ש' הלל:

את זה נראה אחר כך.

חברי הכנסת, ברשותכם, אני רוצה לקבוע שני מונים. כמו בימים הטובים ההם. חיים רמון, בבקשה, וחבר הכנסת דוד מגן, תעזרו לחבר הכנסת חיים רמון.

נצביע קודם על ההצעה להעביר לוועדה, אם יוחלט להעביר את ההצעה לוועדה, נזון לאחר מכן בשאלה לאיזו ועדה תועבר ההצעה. בינתיים אני מעמיד להצבעה: מי להעברת הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — ירים ידו.

חוברת כ"ט, ישיבה תל"ז

— הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראת שעה): הצעת חוק שכר מינימום (תיקון — פרמיות): הצעה לסדר-היום —

היו"ר ש' הלל:

ההצעה הועברה לוועדה.

אליעזר קולס (הליכוד):
לוועדת החוקה.

היו"ר ש' הלל:

יש הצעות שונות, ועדת הכנסת תקבע את הוועדה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 59

כעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 45

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות

המקומיות (בחירות) (הוראת שעה),

התשמ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדה

נתקבלה.

ו. הצעת חוק שכר מינימום (תיקון — פרמיות), התשמ"ח — 1988 * (הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר)

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום — הצעת חוק חשי"א: הצעת חוק שכר מינימום (תיקון — פרמיות), התשמ"ח — 1988.

חברי הכנסת, מוטב לכם שלא להתפזר, כי יש לנו הצבעה שלגביה יש בקשה להצבעה שמיית. אני חוזר וקורא לחברי הכנסת: יש עכשיו הצעה שלגביה יש בקשה להצבעה שמיית. אנחנו נקרא את שמות האנשים, ומוטב לכם שלא להתפזר.

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על הצעת חוק שכר מינימום (תיקון — פרמיות), התשמ"ח — 1988, שהוגשה עליידי חבר הכנסת ז'אק אמיר. יש לפני בקשה של 20 חברי הכנסת לקיים הצבעה שמיית. אבקש ממזכיר הכנסת להתחיל לקרוא את שמות חברי הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

אבל, אדוני, אי אפשר כך לערוך ההצבעה.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר שחל, אני רוצה להתחיל בהצבעה. אני חוזר ומציין, שעל-פי 20 חתימות המונחות לפני אנחנו מקיימים הצבעה שמיית.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אם יש איסדר, אני מוותר.

היו"ר ש' הלל:

אינני יודע מה זה איסדר. זה מבוטל?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

כן.

מנחם הכהן (המערך):

20 חברים חתמו. הוא לא יכול לבטל בשם 20 חברי הכנסת.

היו"ר ש' הלל:

די בכך שאחד מוותר, כי אז אין 20 חתימות.

ז. הצעה לסדר-היום מתן עדיפות לנגב

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עתה להצעה לסדר-היום מס' 7409, מאת

חבר הכנסת אברהם שוחט: מתן עדיפות לנגב. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם שוחט להעלות ולהציע את הצעתו.

* נספחות.

התהליך של ירידת הרמה, של הודקנות ושל ירידה כללית במספר החושבים הוא תהליך בעל מגמה שלילית, והוא תהליך המזין את עצמו. התוצאות של תהליך זה לאורך זמן משמעותן אסון לנגב.

ממה נובעים הדברים? ההתיישבות בנגב והפניית אוכלוסייה ומשאבים לאזורים מרוחקים חייבות להיות מלוות במדיניות-כרורה היוצרת עדיפות לאזורים אלה על פני אזורים אחרים בארץ. חייבת להיות מדיניות מעדיפה, שכן נתוני הפתיחה אינם טובים: באופן טבעי רוב ההשקעות הלאומיות נעשות במרכז הארץ; נטייתו הטבעית של המשקיע הפרטי היא להשקיע במרכז הארץ; נטייתו הטבעית של הפרט היא להשתקע במרכז הארץ.

אם נתייחס למרכיב הראשון: הנמלים, הבנקים, תחנות הכוח, בתי-הזיקוק, המרכזים הפיננסיים, שדות התעופה, המוסדות העיקריים — כולם ממקומים במרכז הארץ ומושכים השקעות, נכסים וכוח אדם. גם למשקיע הפרטי נוח להתמקם במרכז הארץ, שכן הנמלים קרובים, האוכלוסייה נמצאת במקום, מרכז השיווק קרובים. כוח האדם זמין והמערכת הפיננסית קרובה. ולפרט קשה בדרך כלל להינתק מהיחידה ומהסביבה שבה גדל — המשפחה, מקום העבודה, השכנים וכל המערכת הזאת.

כדי להניע את הפרט או את היזם חייבת להיות מדיניות המכוונת לנטרל ולשנות מגמות טבעיות. לא צריך לקבוע מדיניות לגבי פיתוח ראשון-לציון, רמת-השרון, נס-ציונה או רעננה. שם הדברים מתרחשים מאליהם, הכלכלה והיחידה המשפחתית יודעות למצוא את הפתרונות ללא שום עזרה.

לצער הרב, חלה במהלך השנים האחרונות בכמה מרכיבים התפתחות שלילית שהובילה למצב החמור בנגב, שאחד הביטויים לו הוא מאווי ההגירה שהזכרתי בדברי — ואני מצוין כאן את המרכיבים הללו שלא על-פי סדר החשיבות: מנת ההשקעות הכוללת במשק קטנה, מספר העולים אינו גדול, וזה פגע בעיקר בקטעים שבקצה המערכת, היינו באזורים המרוחקים. ההעדפות במסגרת מדיניות פיזור האוכלוסייה נשחקו בתחומים רבים וחשובים. נשתנו סדרי העדיפויות, והנגב נדחק לשוליים לעומת אזורים אחרים, בעיקר בהשוואה לאזורים שמעבר ל"קו הירוק", שהם קרובים למרכז הארץ ויוצרים אלטרנטיבה למשקיע ולפרט.

כאשר היה מספר העולים למדינת ישראל כ-30,000, הגיעו כ-8,000 מתוכם לנגב. צר לי לקבוע, שכאשר מספר העולים הוא כ-12,000, מגיעות מאות בודדות של עולים לנגב. אם לא נכלול את באר-שבע, הגיעו בשנה האחרונה לכל ערי הנגב 114 עולים בלבד. לכן, המשמעות היא לא הקטנה באחוזים, המשמעות דרמטית הרבה יותר כאשר העלייה קטנה, כשאין עולים המגיעים לארץ.

גם מדיניות הקיצוץ במשרדי הממשלה לא היתה בדרך כלל דיפרנציאלית. הקיצוצים בתקציב משרד הפנים התייתו כלל המערכת, ולכן נוצר מחסור כספי עצום בשרירות המקומיות. כנ"ל במשרד ממשלה אחרים.

מי שמכיר את מערכת הכבישים בנגב יודע עד כמה אין מערכת כבישים זו נמצאת בעדיפות כלשהי. מי שמכיר את הבעיה יודע שלקח הרבה שנים לסלול את הכביש באר-שבע-בית-קמה, ומבית-קמה עד צומת-ראם, וכמה זמן יחלוף עד שיטפלו בכביש מצומת-ראם לנחשון, שהוא הציר המרכזי לירושלים מבאר-שבע ומהדרום.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים האחרונים פורסמו נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בעניין מאווי ההגירה וגידול האוכלוסייה בכל יישובי הארץ. אומנם אלה נתונים ארעיים, אבל לאור ניסיון העבר ניתן לומר, כי נתונים אלה שיקפו את המציאות והשניונים בהם לא היו משמעותיים.

בדברי, כנסת נכבדה, אחיחם לניתוח הנתונים הקשורים לערי הנגב, כתחום מאווי ההגירה בלבד. עיון מדויק בנתונים אלה, השואתם לנתוני השנים הקודמות, למידת התהליך וניתוח המצב, סיבותיו ומאפייניו חייבים להדליק נורות אזהרה אדומות רבות אצל כל אחד מאתנו. אני מניח ומקווה, כי רוב חברי הכנסת מאמינים כי יש לחזק את הנגב ולפתחו. אני מניח ומקווה, כי רוב חברי הבית דואים בפיתוח הנגב יעד לאומי מרכזי בעל עדיפות עליונה. אני מניח, כי רוב חברי הבית מתייחסים לנגב ברצינות וכאופן ממשי, ושהתייחסות אינה באה לידי ביטוי רק באמירות כוללות שאינן מגובות ברצון לקבוע מדיניות אמיתית ולהתמודד עם בעיה אמיתית.

גם אילו היו הנתונים, שאביאם לפניכם בהמשך, נתונים חד-פעמיים בנקודת זמן מסוימת — היה מקום לדאגה. אבל כאשר הנתונים הם חלק ממגמה מתמשכת הקיימת מספר לא קטן של שנים, נהיית הדאגה לחרדה הבעיה הופכת להיות מרכזית. לפיכך, ההתמודדות להשגת פתרון חייבת להיות בהיקף רחב ובעוצמה רבה.

כדי לסכר את האוזן וכדי שחברי הכנסת הנכבדים יוכלו לעמוד על ממדי התופעה ומגמותיה, אמסור נתונים אחדים. אני מתייחס לרשימה של ערים בנגב, בשלב הזה ללא באר-שבע. הערים הן: שדרות, נתניה, אופקים, ירוחם, ערד, דימונה, מצפה-רמון ואילת. אלה הם היישובים העירוניים הנמצאים במרחב הנגב, ולצער הרב, אנו חסרי יכולים לראות כי מאז ההגירה — קרי, היחס בין מספר הנכנסים לבין מספר היוצאים בערים האלה — היה שלילי במשך השנים הרצופות 1984, 1985, 1986 ו-1987.

אם אוציא את אילת מתוך הרשימה — באילת חל מהפך חיובי לאור מה שנעשה שם — הרי הנתונים יוצרים את התמונה הבאה: בשנת 1984 — מאזן שלילי של 1,400 איש, ב-1985 — של 1,700 איש, ב-1986 — של 2,000 איש, וב-1987 — של 2,400 איש. בכל השנים האלה היה מספר היוצאים גדול ממספר הנכנסים. אם אצטרף לרשימה את באר-שבע, שגם בה יש עזיבה ומאזן הגירה שלילי, יהיו הנתונים חמורים עוד יותר, והתמונה תהיה כדלקמן: ב-1984, 3,200, ב-1985, 4,200, ב-1986 ו-1987, 5,200. אם מחברים את כל האוכלוסיות האלה, מגיעים למאזן הגירה שלילי של כ-15,000 נפש. זו עיר שלמה, זו אופקים במלואה, זו ערד במלואה, ומי שמכיר את התהליך של הבאת משפחה אחת לנגב יודע מה משמעות הדבר כאשר אני אומר שמספר היוצאים היה גדול ממספר הנכנסים ב-15,000 נפש.

הביטוי הכמותי לבעיה חמור, אבל עוצמת הבעיה רבה לאין שיעור כאשר נבדקת התמונה האיכותית — מי ומי בעוזבים? עלי לקבוע בצער, כי חלק גדול מהעוזבים נמנים עם שלוש קבוצות איכותיות: צעירים יוצאי צבא, בעלי מקצועות מבוקשים ובעלי יכולת כלכלית. נוצר תהליך כרוני ומובהק של הוזקנות היישובים, של ירידת רמת ההשכלה והחוסן הכלכלי. נוצר גם תהליך שלילי של הורים מראשוני המתיישבים, הנשארים בנגב ללא בנותיהם ובניהם וחלקם עוזבים גם הם, שכן ברוב המקרים אין רציפות התיישבותית ביחידה המשפחתית, והדבר מתבטא בעקירת משפחות שלמות.

הוא גם בנה יישוב, גם מטפל בנושאים השונים, במגוון עצום של עניינים, גם שמש יושב-ראש ערי הפיתוח במדינת ישראל, תרם תרומה משמעותית לנושא, ועד היום הוא משמש דובר ופה לערי פיתוח בממסדים השונים במדינת ישראל, ובחדאי גם ככנסת עכשיו.

חבר הכנסת שוחט נשוי לחמה, בתו של ראש הממשלה לשעבר אשכול, ונדמה לי שיש מי שמסייע לידו בכל פעילותו הציבורית, גם מתוך ניסיון.

אני חושב שהפרח העיקרי שמביא אתו חבר הכנסת שוחט לכנסת, נוסף על תרומתו וניסיונו, הוא יצירה שאפשר לומר שיצר כמעט בשתי ידיו — את העיר ערד, עם כל מה שסביבה. אני מברך אותו בהצלחה בפעילותו הפרלמנטרית.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולזני:
נאחל לו להיות בכנסת הבאה.

סגן שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
מובן שנאחל לו להיות בכנסת הבאה. לזה יש עוד כמה סידורים.

מנחם הכהן (המערך):
צריך להצביע כשביל זה.

סגן שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
חבר הכנסת שוחט, חברך מפרעים.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להתייחס לנושא אשר העלה חבר הכנסת שוחט ולומר כמה דברים. ראשון, מובן שהנתונים שמסר חבר הכנסת שוחט נכונים, נכונים ומדויקים מאוד. לו בדקנו לא רק את נתוני הנגב אלא גם את נתוני אזורי הפיתוח האחרים, כמו הגליל, היינו מוצאים שבמשך 12 — 15 השנים האחרונות יש ריכוז גדול של אוכלוסייה במדינת ישראל במרכז הארץ, כמה שנקרא האזור האורכי שבין חיפה לאשקלון, ובו מתרכזת האוכלוסייה היהודית של מדינת ישראל. היא עוזבת את האזורים הפרפראליים ועוברת לאזורי המרכז.

נדמה כאילו כל פעילותה ופעולתה של התנועה הציונית, שרוב מפלגות הבית הזה שותפות בה ונוטלות בה חלק, הן דברים אשר אין צורך לממש אותם, התנועה הציונית והעם הזה אמרו לעצמם, שצריך ליישב את כל ארץ-ישראל, ומדינה איננה רק ציור של גבול על מפה או על פיסת נייר, אלא מדינה שייכת בראש ובראשונה לאנשים המעבירים את אדמתה ומפריחים את שממותיה ויוצרים במקומות השונים במדינה. אמרנו זאת כולנו. אך כאשר הדברים מגיעים לסדר העדיפויות הלאומי, אין הדברים מתבצעים כך, בסדר העדיפויות הלאומי — הנגב, הגליל ואזורים נוספים קופחו וידרו מהמעמד שהיה להם בעבר.

אדוני היושב-ראש, מדינה — ממשלה — צריכה לתת לאזורי הפיתוח שבתוכה בראש ובראשונה תשחית. האזורים צריכים להגיע לאותם אזורים כאשר תשחית לאומית ממלכתית מוכנה שם. כאשר מדברים על תשחית — חבר הכנסת שוחט דיבר על כך — אנחנו מתכוונים גם לכבישים, גם למסילות ברזל, גם לנמלי ים, גם לנמלי תעופה, לקווי מים ולקווי חשמל, לאנרגיה, לבזק וכמובן למערכות חינוך מרכזיות ולאקדמיה. לכל אלה צריכה לדאוג המדינה, כשם שהיא דואגת לאלה ב"נתכי-אילון" וכמקומות אחרים, כן צריכה המדינה לדאוג לתשתיות באזורי הארץ המרוחקים. את זאת מדינת ישראל, ממשלת ישראל, לדאבך לב, אינה עושה די הצורך.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומנם הוקמה ועדת שרים לענייני הנגב, ובראשה ממלא-מקום ראש הממשלה חבר

סדרי העדיפויות משובשים. על כך אני רוצה להרחיב את הדברים, אבל אומר כמה מלים. אין ספק שהיום כדאי יותר למשקיע לעבור מעבר ל"קו הירוק". הוא מקבל שם תגאים הרבה יותר טובים בסביבה הרבה יותר טובה מאשר מקבל משקיע בדומנה, בירדח או במצפה-רמון. צריך לעשות מאמץ עליון כדי שהוא יוכל להגיע לשם. כניל מבחינת הפרט. האטרקטיביות למגורים, רמת המשכנתאות, רמת העזרה ורמת הטיפול הניתנים לאנשים העוברים למקומות קרובים מאוד למרכזי אוכלוסייה זהים ולפעמים גבוהים יותר מאלה הניתנים למי שבאים לנגב.

מה צריך לעשות? — יש לשנות את סדרי העדיפויות. הסיווג של ערי הפיתוח צריך להתבסס על המרחק. היישובים המרוחקים יותר צריכים לקבל עזרה גדולה יותר בכל התחומים. יש לחזק את מערכת התמריצים, שהיום אין בה די. יש להעביר תקציבי פעולה מוגדלים לרשויות המקומיות באזורים אלה על-מנת שניתן יהיה להשקיע יותר בחינוך, בתרבות ובחי הקהילה. יש לקבל החלטה על פרויקטים לאומיים, אשר תקציבם לא יהיה מתקציב המשרדים הנוגעים בדבר, שכן המחסום הזה אינו נפרץ בתוך תקציב המשרד. יש כמה פרויקטים שבהם אפשר להתחיל, אם הם יהיו במסגרת של פרויקטים לאומיים שהוקצה להם תקציב מיוחד, לרבות הפיכתו של שדה-התעופה כנבטים לשדה בין-לאומי ואזורי העברת מפעלי "תעש" והשקעות בחירות בחוף ים-המלח ובהר הנגב.

רבותי חברי הכנסת, כדי להציל את הנגב, כדי לעצור את ההידרדרות, חייב להתבצע שינוי כיוון כללי הן בעדיפויות הלאומיות, הן במדיניות, וכתוצאה מכך בתכנון ובהקצאת המשאבים. לצערי הרב, במצב הקיים, הנתונים הם הפוכים.

אם לא נתחיל מייד להתמודד עם הבעיה בהיקפה הרחב, נמצא נגב מנוון, נטוש וחלש. אני מציע לפעול מייד בעוצמה ובנחישות. הפתרון הוא כהישג יד.

אני מציע לקיים דיון במליאה בעניין זה.

היז"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת, סגן שר החקלאות, אברהם כ"ץ-עוז, להתייחס להצעה.

סגן שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זכות היא לי לברך את חבר הכנסת החדש אברהם שוחט, אשר נאם היום את הנאום הראשון שלו בכנסת. חבר הכנסת שוחט הוא בוגר תנועת נוער מתל-אביב, בוגר "הנוער העובד — התנועה המאוחדת", לאחר מכן היה חבר בקיבוץ נחל-עוז. אני מכיר אותו גם ממקום אחר, שכן הוא בוגר הטכניון, והשתלכ בצוות ההקמה של העיר ערד. מאז השתלבותו בצוות ההקמה ועד ימים אלה, כשהוא עדיין מכהן כראש הרשות, עסק חבר הכנסת שוחט בתכנון, בהקמה, בבנייה, בפתרון בעיות מוניציפליות, בפתרון בעיות כלכליות, בפתרון בעיות חברתיות ובקידומו של היישוב שלו. הוא היה אחראי במשך כל השנים ואחראי עד היום.

נדמה לי שאין עוד ראש רשות מקומית במדינת ישראל שזכה לזכות שזכה בה חבר הכנסת אברהם שוחט, כאשר בשנת 1967, כשהעמיד את עצמו כפעם הראשונה לכתיבה כראש הרשות, קיבל 52% מקולות הבוחרים, בשנת 1973 — קיבל 67% מקולות הבוחרים ביישוב, בשנת 1978 — קיבל 83% מקולות הבוחרים ביישוב, בשנת 1983 — קיבל 89% מקולות הבוחרים ביישוב. רקורד כזה לא יכול להציג שום ראש רשות.

האלה בפני ועדת השרים לענייני הנגב, אשר קיבלה החלטות בהתאם להצעותיו של השר. נדמה לי, שזו הפעם הראשונה שאפשר לומר שהחלטות כגב זוכה לעיבוד יותר גדול מאזורים אחרים, כאשר על-פי הצעת שר החינוך מקבל אזור הנגב מענקים בשיעור של 39%, במקום 27%, זה משמעותי למשקיעים.

אני מקווה שאם נמשיך ונפעל בדרכים האלה על-ידי המשרדים השונים אפשר יהיה לקדם נושאים נוספים הקשורים לפיתוח הנגב ואזורים כמו הגליל ואזורי פיתוח אחרים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שהנושא הזה הוא נושא חשוב-ממדרגה ראשונה. נדמה לי, שמן הראוי שהכנסת כולה חרות בנושא זה. על כן, לא זו בלבד שאיני מתנגד, אלא אני ממליץ בהחלט לקבל את הצעתו של חבר הכנסת שוחט ולקיים דיון במליאה בנושא זה.

הי"ר א' שושטק:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד דיון במליאה בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אברהם שוחט בנושא: מתן עדיפות לנגב? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ח. הצעה לסדר-היום הריגת ערבים על-ידי מתנחלים

ערכי ליד היישוב שילה. ב-16 במאי 1988, באותו יום, בצומת קריית-ארבע-חברון רצחו כתובות מתנחלים מקריית-ארבע תושב חברון, אברהם אברעישיה. ב-16 במאי 1988, שוב באותו יום, נמצא עובר ערבי מדהישה הרג ליד לול כמושב בית-מאיר שליד ירושלים.

זהו אולי חלק קטן ממעשי הרצח הנפשע שעושה קבוצה פאשיסטית, שרק במדינה פאשיסטית אפשר למצוא כמותה. איני טוען חלילה, שהמדינה שלי היא כזאת. אבל הפאשיזם מתחיל לגדול ולהתעצם, משום שיש כאן רמיסת חוק, רמיסת ערכי אדם וחכירות אדם.

הדברים האלה הם בבחינת תקדים מסוכן בחברה הישראלית, הם תקדים מסוכן לדמוקרטיה. הם תקדים המכרסם כמסור היהודי, כמסור הציוני וכערכי היסוד של החברה הישראלית. מדובר בקבוצה הלוקחת את החוק לידיה ומשתמשת בו כראות עיניה. למחרת היום אנחנו קוראים בעיתון, שהרצח שוחרר לאחר חקירת המשטרה, או אחרי 48 שעות על-ידי בית-המשפט.

כאשר אזרחים ערבים, לא תושבי הגדה אלא אזרחי מדינת ישראל, מתווכחים עם שוטר, הם מואשמים על-פירוב בהכשלת שוטר בעת מילוי תפקידו ונעצרים לכך וכן ימים או עד גמר ההליכים המשפטיים, דבר שיכול להימשך שבועות ואף חודשים. אלה הם מעשים של יום יום. לעומת זאת, רוצחים ככונה תחילה, אנשים שנשטים חי אדם, משוחררים על-ידי בתי-המשפט בתוך 48 שעות. איפה נשמע דבר כזה? אפילו במדינות דיקטטוריות לחלוטין. אין דבר כזה: לא שמעתי על דבר כזה.

הכנסת שמעון פרס, אשר עושה כל מאמץ לקדם נושאים, אבל זה איננו משרד ממשלתי. זו ועדה שאין לה תקציבים משלה, אלא היא נוקקת לחקציבה ולסיועם של משרדים אחרים. היא אמורה לתאם, היא אמורה לקדם, אבל להבדל קצוות הכדורים בשניים, כשלושה או יותר משרדים או מערכות ציבוריות, זו כמעט משימה שלא ניתן לבצע אותה בסבך המערכת האדמיניסטרטיבית והבירוקרטית שבמדינת ישראל.

עם זאת, יש דברים שניתנים על-ידי גורמים שונים שעדיין הנגב ואזורי הפיתוח הם בראש מעייניהם או חשובים בעיניהם לא פחות מאזורים ונושאים אחרים. אני יכול לומר, כי יש משרדים העוסקים בנושאים האלה בהתמדה, מתוך רצון טוב, אבל לא תמיד עם המשאבים הדרושים לעניין.

הייתי רוצה לציין בעניין זה שני משרדים. משרד אחד הוא משרד הכלכלה, שלפני ארבע שנים ומעלה התחיל לעסוק בתכנון פרויקטים לאומיים ושילובם בתוך המערכות הממלכתיות, במערכות תשתית ובמערכות אחרות, כאשר התוכניות מוצגות מדי פעם. אבל, שוב, הכול נשאר בגדר תוכניות לאומיות, והמשרדים הרלבנטיים אינם מקצים את המשאבים הדרושים לכיוון התוכניות האלה, שהן חשובות מאוד וחיוניות מאוד.

אני יכול לומר, כי לאחרונה נחלץ משרד החירות התמימי, במאמץ פנימי, לקידום נושא החירות כנגב. צוות של המשרד גייש תוכניות, ושר החירות אף הציג את הדברים

הי"ר א' שושטק:

חברי הכנסת, אני עוברים להצעה לסדר-היום מס' 7358, של חבר הכנסת זידן עטשי, בנושא: הריגת ערבים על-ידי מתנחלים. כבקשה חבר הכנסת עטשי.

זידן עטשי (שינוי — תוצרת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע הראשון של חודש דצמבר 1987, ואני מדבר רק על החדשים האחרונים, נהרגה תלמידה על-ידי מתנחל מגוש-קטיף שבאזור עזה. ב-11 בינואר 1988 ירה ראש המוצצה האזורית מטה-בנימין, מראשי המתנחלים ביהודה ובשומרון, פנחס ולרשטיין, בתושב הכפר ביתין, רבאח ג'נאס, בן 17 והרגו, ופצע אחר ושמו זיאד עבר אל-ג'יליל, ולרשטיין היה מלווה בארבעה מתנחלים אחרים. אחד המתנחלים שהיה באותו ליווי, שי בן-יוסף, היה מעורב לפני כשנה בתקרית ירי על בית-הספר לאחיות כרמאללה. ב-8 בפברואר 1988 ירה תושב קרומים בתושב כפר קדום, עבדאללה אל-באסט בן 27, ורצח אותו. הרצח בוצע באמצע כפר-קדום.

ב-28 בפברואר 1988 רצחו מתנחלים מהיישוב נווה-צוף שניים תושבים מכפר אכור. גם זה היה בתוך הכפר. ההרגים הם אחמד אברהם כרגותי וראיד מחמוד כרגותי. ב-8 במרס 1988 ירה מתנחל לתוך בית ככפר אל-מורעה-א-שרקיה, והרג אדם בן 42.

ב-21 באפריל 1988 נרצחה נערה ושמה ראודה מחמד לוטפי, בת 15, מהכפר באקה-א-שרקיה, על-ידי מתנחלים שהיו מלווים בחיילי צה"ל. ב-16 במאי 1988 רצח מתנחל משילה, ישראל זאב, רועה

שבח וייס (המערך):
חוזר בן מעניין הקנוניה.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אני חוזר בי מעניין הקנוניה, אבל אני חושב שחלק מהשופטים סטו מהדרך הישרה של בתי-המשפט, הידועה לנו מהמסורת של מדינת ישראל, ואת זה צריך לומר. לא ייתכן ששופט יגיד לשופט שאין לו ראיות, או שאין לו האשמות, אף שהנאשם הודה, והוא ישוחרר כעבור 24 שעות. ארי ואבוי לערביי ישראל! כאשר הוא נכנס לבית-המשפט כאשמת רצח או פציעה או ניסיון לרצח או לפציעה של אזרח ישראלי אחר.

מה שקורה בגדה המערבית, זה מצב של תוהו וכוהו. זה פשוט לא ייתכן. לא במקרה הצבעתי על תאריכים ולא במקרה נקבתי בשמות או בחלק מהשמות. אני חושב שהכנסת הזו ועם ישראל חייבים לקבל דיווח מהרשות המבצעת, איך אותם שוטרים מתנהגים, איך מתנהגים אותם מתנחלים, ומדוע ההפקרות בנושא זה גדולה כל כך.

כל הדברים האלה קורים נוסף על פעולות הנקם של אותם מתנחלים חמושים, שנכנסים ליישובים הערביים, מתדפקים על הדלתות כדי לזרוע אימה ופחד בלב האוכלוסייה הערבית. זו מלחמת הכול בכול. זאת לא מדינת ישראל המוכרת לי וזה לא החוק הישראלי המוכר לי. מישהו צריך לרסן אותם מתנחלים.

השר י' הורביץ:
בסוף יוצא כאילו היהודים מאיימים על הערבים ולא להיפך. על מה אתה מדבר בכלל?

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אני לא הזכרתי את השנים 1936 — 1939. אני רוצה שלא לחזור לאותו מצב. לפי דברך זה מותר? דמו של ערבי מותר?

השר י' הורביץ:
אסור. אבל גם לא בכיוון ההפוך.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אני גם נגד הכיוון ההפוך. אני נגד כל הפעלה של אלימות. אבל אני מוטרב על ההתנהגות בשטחים.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — תמצא ביניהם את בני עדתך שמעורבים במקרים קשים ביותר.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אני דוחה את הטענה הזאת מכול מכול. בני עדתי הם שוטרים במשטרת ישראל.

שר המשטרה ח' ברילב:
אתה מאשים אותם.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אם הוא עושה מעשה פשע, אני לא אאשים אותו? אם הוא בן העדה שלי, אני לא אאשים אותו? תיכף אתה תגן עליו. אבל אני לא מאשים אותו, כי כשהוא מקבל הוראות מפקודין, ארוני השר, הוא חייב לעשות כן. אם הוא לא מקבל פקודה ממך או מסרב לפקודה, הוא נכנס לבית-סוהר או פושטים מעליו את המדים והוא הולך הביתה.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת עטשי, אתה מדבר כבר מעבר לזמן.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אספר לך מקרה שקרה כשבוע שעבר כחיפה — —

קבוצה כזו נחקרת על-ידי משטרת ישראל ומורה, והשופטים של בית-המשפט — או חלק מהם, כי אינני רוצה לעשות הכללה — משחררים אותה. הדבר מצביע על דעה קדומה של אותו שופט. זה מצביע על סטייה — — —

היו"ר א' שוסטק:
אינני חושב — — —

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אני מצטער, לי יש זכות לומר — — —

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת עטשי — — —

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
— — — את זה. אני חושב שזה קורה יום יום, ועל זה צריך להצביע.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת עטשי, שמע אותי, אפשר לבקר פסקי-דין — — —

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
לא. אני מבקר אותם שופטים שסטו מהנהוג הישראלי — בית-המשפט הישראלי פעל תמיד בצדק. הפעם אין צדק, משום שלדעתי יש קנוניה בין המשטרה ובין חלק מהשופטים ובין זרועות הביטחון. זה אנטי-חוקי.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אלה דברים חמורים.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אלה לא דברים חמורים, אני אומר אותם כפומבי בחומרתם.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת עטשי, אולי תתייעץ — — —

קריאה:
תחזור כך.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
לא, אני לא חוזר בי.

היו"ר א' שוסטק:
— — — עם המשפטן, חברך, חבר הכנסת רובינשטיין.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
התייעצתי.

היו"ר א' שוסטק:
הוא יגיד לך שכך אי-אפשר לדבר.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
זו דעתי.

היו"ר א' שוסטק:
אתה יכול לבקר פסקי-דין, אבל אתה לא יכול לבקר את השופט. אני מבקש ממך שלא להמשיך יותר.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אני חושב שהדברים האלה, או המדיניות הזאת, מצביעים על קיום שתי מערכות חוקים, או שתי התנהגויות כתוך בתי-המשפט ובתוך המשטרה, אחת ליהודים והשנייה לערבים, וזה לא ייתכן במדינת חוק.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה נכון. אבל אתה לא יכול להגיד שיש קנוניה.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
ספר לי בנפרד.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— כאשר שני שוטרים תפסו אדם וניפתו אותו במכות, ואחר מהם היה, לצערי, דרוזי.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
אני לא מדבר באופן עדתי. אני מדבר על התנהגות המתנחלים ואופן הטיפול בפשעים שהם מכזעים, ולא משנה מי מטפל בהם, דרוזי או אחר. בשבילי אלה שוטרים במשטרת ישראל. הם לובשים מדים ועונדים את הדרגות, ואני רואה אותם אחראים בפני הכנסת ובפני השר למעשיהם, ולא משנה מי הם. אל נחלק את מדינת ישראל לעדות.

היו"ר א' שוסטק:
אני מבקש לסיים.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

לכן אנחנו מבקשים תשובות משר המשטרה, משר הביטחון ומשר המשפטים על אופי הטיפול באותם פשעים גדולים-נגד חיי אדם, ובמיוחד נגד ערכים. השר הנורבכי, אתה מכיר את עמדותי. אני נגד כל פעולה אלימה נגד כל אדם במדינת ישראל, נגד פעולה אלימה של אזרח, נגד אזרח ונגד פעולה אלימה של משטרה כלפי אזרחים.

אני רואה כאן אפליה משועת בפני החוק בין שני סוגי אוכלוסייה, אפליה משועת בבחי' המשפט ובטיפול במשטרה. אני מבקש מהשרים שהזכרתי את שמותיהם — וכיוון ששר המשטרה ישיב לי, אני מבקש ממנו — לחת' לנו דיווח על מה שקרה ומדוע שוחררו אותם אנשים והם מסתובבים חופשיים, כל עוד יש איזם על חיי הערכים בשטחים, אם ברצועת-עזה ואם בגדה המערבית.

היו"ר א' שוסטק:
תודה לחבר הכנסת עטשי. אני מבקש משר המשטרה להשיב על ההצעה.

שר המשטרה ח' בר-לב:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על החוק והסדר בשטחים מופקדים גם כוחות הביטחון של צה"ל וגם משטרת ישראל. החלוקה של האחריות ברורה. כאשר מדובר באשמה לכאורה של חייל, כלומר אם מתעורר חשד שחייל פגע כתושב מקומי, החקירה והמשפט הם של הצבא; כאשר מדובר באזרח ישראלי, בין שהוא מתנחל ובין שהוא ישראלי שהגיע למקום, החקירה והמשפט הם ישראליים. כלומר, על-ידי משטרת ישראל ועל-ידי בתי-משפט בישראל. זהו הנהג. כך זה עובד, ואני דוחה כל טענה האומרת שהמשטרה ו/או בתי-המשפט נוהגים איפה ואיפה. אלה אותם חוקרים, אותם שופטים וזה אותו סעיף בחוק.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אל תצחק אותנו, בחיין.

שר המשטרה ח' בר-לב:
הנשק הנמצא ביד המתנחלים ניתן על-ידי הצבא, ולמשטרה אין מה לומר בעניין הזה. הנשק ניתן להתנחלויות, ליישובים ולמחיישים לפי שיקולי הצבא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:
סליחה, אדוני.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

שר המשטרה ח' בר-לב:
תפתחו את האזניים ותקשיבו.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
יש לי שאלה.

שר המשטרה ח' בר-לב:
תגיש שאלתך ותקבל תשובה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הגשתי שאלתך ולא קיבלתי תשובה.

שר המשטרה ח' בר-לב:
תקבל תשובה.

היו"ר א' נחמיאס:

יש לי בקשה, לאפשר לשר — — —

קריאה:

למה היה דוח יהודית קרפ?

שר המשטרה ח' בר-לב:

דוח-קרפ היה לפני כך וכך שנים והמסקנות יושמו.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
דוח-קרפ יושם?

שר המשטרה ח' בר-לב:
באמת.

אם כן, מאז ראשית השנה התקבלו שתי תלונות ונערכו שתי חקירות. הראשונה נוגעת להריגת נער ערבי בשם רבע חמאד, שנורה למוות על-ידי פנחס ולרשטיין, ראש המועצה במטה-כנימין — זה קרה בכפר ביתחן כ-11 כינואר השנה. המשטרה פתחה בחקירה והעבירה המלצה לפרקליטות המדינה להעמיד לדין את החשוד ולרשטיין. בשלב זה ההחלטה נדונה עדיין בפרקליטות — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כמה זמן? הוא שוחרר.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אינני יודע. הוא שוחרר לפי החלטת בית-משפט. המשטרה ממליצה, האחריות והמסכות אינן בידי המשטרה אלא ביד בית-המשפט.

אם כן, המשטרה העבירה את החק לפרקליטות בהמלצה להעמיד לדין את מר ולרשטיין על הריגת הנער הזה. הנושא הזה עדיין נמצא בפרקליטות.

המקרה השני: הריגת הרועה הערבי גידה עבדאללה, כ-5 במאי, על-ידי המתנחל ישראל זאב משילה. המשטרה פתחה בחקירה, סיימה את החקירה והעבירה את החק לפרקליטות בהמלצה להעמיד את החשוד לדין לא על-רשלנות אלא על הריגה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא שוחרר עוד כאותו יום.

שר המשטרה ח' בר-לב:

פרקליטות מחוז ירושלים קיבלה את עמדת-משטרת ישראל ותגיש כתב אישום על הריגה נגד החשוד וכן הבקש הפרקליטות להשאירו במעצר עד תום ההליכים.

בחודשים האחרונים ובשנה האחרונה, עוד הצעות רבות שעיקרן הטלת שיקוצים ביהודים, כמוסדות יהודיים, כבתי-משפט. כך הולכת ומתכרסמת תחושת הצדק של הציבור בישראל בזכותו של המעשה הציני.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה אתה מסלף את הדברים?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה שאמר חבר הכנסת עטשי על בית-המשפט הוא דבר חמור. הוא עוד הרחיק לכת מן המאמר מחוסר האחריות של חבר הכנסת שריד ב"הארץ" על אחד השופטים החשובים בבית-המשפט המחוזי, במדינת ישראל היום.

אומר לחבר הכנסת עטשי עוד דבר. הצגה חד-צדדית של דברך, כאילו יש מצד אחד — — —

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):
שופטים אינם מחוסנים מפני ביקורת.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אבל שופטים מחוסנים מפני ביקורת משולחת רסן.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת עטשי, אני מבקש ממך. נאמת את נאומך, העלית הצעה לסדר-היום, קיבלת תשובה משר המשטרה, היו לך הרבה קריאות ביניים. תאפשר לנו לסיים את הסעיף, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת עטשי, שמעתוך מדבר על מתנחלים שפוגעים, על מתנחלים שיוזים, על מתנחלים שרוצחים. אני רוצה לומר את הדבר הבא: יש, כמובן, חריגים בכל מקום, אבל כאשר יש מצב שבו פוגעים ביהודים באופן מתמיד, זורקים עליהם אבנים, זורקים עליהם בקבוקי תבערה, חובת ההוכחה במרבית המקרים היא לא על מי שמתנגד אלא על מי שנוקט יוזמה ומשליך אבנים ובקבוקים במטרה להרוג.

במציאות של מדינת ישראל דהיום יש אפליה לא לרעת ערבים אלא לרעת יהודים. יהודים הם אלה שצריכים להיכנס לאוטובוסים ולהסתכל תחת הספסלים; הם אלה שאותם בודקים בכניסה לבתי-קולנוע; והם אלה שצריכים לחשוש לנסוע בטרמפים. הם היום המטרה, ולא הציבור הערבי.

צריך להגיד כאן דבר פשוט. יש לפנינו ציבור יהודי, שנלחם על זכותו למדינה ולעתיד ולסיכוי לשלום; ויש ציבור ערבי משופע במדינות ומשופע באפשרויות להגדרה לאומית עצמית, והוא גם את המעט שלנו רוצה לקחת. מי שמנסה להסיט את תשומת הלב לכל מיני חריגים, לכל מיני מקרים, משחק לידי אויביו. הוא מנסה להסיט את הוויכוח מן העיקר אל הטפל.

יש נציגי ציבור בישראל שאולי בלי כוונה ובלי משים עוסקים בחריגים ונותנים תחמושת בידי רשתות טלוויזיה ורשתות המכנות בעקבות זה את ישראל "גוענית", "דרום-אפריקה", "סרבנית-שלום". כל היוזמות לכך יוצאות מן הבית הזה ומאנשים היושבים כאן.

לצערי, עשה חבר הכנסת עטשי טעות היום.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. חבר הכנסת עטשי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה.

אני רוצה להדגיש, כי במקרים דומים שבהם מגיעה למשטרה תלונה או ידיעה על פגיעה בערכים על-ידי ישראלים, פגיעה שיש בה משום עבירה פלילית, בין שהדבר נמסר על-ידי מתלונן כלשהו, ובין שהדבר נודע כתוצאה מפרסום באמצעי התקשורת, פותחת המשטרה בחקירה לכירוּר העניין.

אשר למקרים נוספים המתרחשים בשטחים בעקבות המהומות, חלק מהם, כפי שאמרתי, מטופלים על-ידי הצבא, כלומר מצ"ח — משטרה צבאית חוקרת.

יידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

כל מה שהזכרתי לך מטופל על-ידי משטרת ישראל. ברקתי כל מקרה ומקרה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני לא אומר שלא. אני אומר שמראשית השנה הזאת היו שני מקרים אלה בתחום זה. המשטרה חקרה, והיא העבירה המלצה להעמיד את החשודים לדין על הריגה. במקרה אחד, על-פי המלצת המשטרה, הפרקליטות — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
מדוע לא רצח?

שר המשטרה ח' ברילב:

משום שעל-פי החוק רצח נעשה בכוונה תחילה. כשאדם מואשם ברצח חייבים להוכיח, מעל כל צל של ספק, שהוא התכוון מראש לרצוח את האיש הזה ועשה צעדים לקראת זה. ולא כך הם פני הדברים במקרים אלה. במקרה זה הוא לא תכנן בבוקר לרצוח את הנער, אלא קרה מה שקרה, והסעיף הנכון, לפי הפרקליטות, לפי החוק, שהוא חוק אחד ליהודים ולערבים, אינו רצח אלא הריגה. אתה אולי היית רוצה לראות את כולם תלויים, אבל אנחנו פועלים על-פי החוק ולא כפי שאתה היית רוצה או מישהו אחר היה רוצה.

אדוני היושב-ראש, אם יש טענות — והן הועלו כאן על-ידי המציע ובקריאות הביניים — על התנהגות בלתי הולמת, או על חקירה בלתי חקינה, אני מבקש אולי בפעם העשירית שלא לבוא בהכללות. בבקשה, מקרה קונקרטי, מה קרה, מתי קרה, אם אפשר על-ידי מי קרה — והעניין יחקר והמסקנות יוסקו.

כבר אמרתי כרוך על המשרד שלי, שיש נגדי שתי עתירות לבג"ץ משום שהמשטרה הוציאה משורותיה שני שוטרים שלא התנהגו כראוי כלפי ערבים. המשטרה מטפלת בזה ברצינות. אבל אסור, במיוחד לך, חבר הכנסת עטשי, לבוא ולדרון בהכללות ובצורה כללית. אם יש מקרים קונקרטיים, בבקשה למסור, והדין ימוצה עד תום.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

יאיר צבן (מפ"ם):
למה להסיר?

שר המשטרה ח' ברילב:
כי כך לא מדברים על בתי-משפט בישראל.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר המשטרה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה, משום שהיא איננה יחידה ומצטרפות אליה,

יידן עטשי (שיני — תנועת המרכז):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, יש לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את ההצעה מעל סדר-היום, השנייה — להעביר את הנושא לוועדת הפנים. מי בעד הסרה מעל סדר-היום — יצביע. מי בעד העברה לוועדה — יצביע.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אני קובע שההצעה הוסרה מעל סדר-היום.

ט. הצעת חוק ביטוח בריאות, התשמ"ז — 1987 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

דרוש שינוי דרסטי מבחינה אנושית, מוסרית, ארגונית ומבנית, וכמובן גם מבחינה כלכלית-כספית.

גברתי השרה, נוכחתי לדעת שרוצים לשכור פה את העיקרון, שרוצים לשכור את עקרון השוויון בעזרת שכירת הכלים. כלים אינם דבר קדוש. בכלים אפשר לעשות ראורגניזציה — אפשר לשפר, אפשר להחליף מסגרות, וכלכך שיישמר הערך. אני יודעת שהכלים הקיימים הוכיחו את עצמם במשך דורות. עד שהחלו לזרזם בהם ולשכור אותם. יכול להיות שהיתה גם ארוזיה פנימית במסגרות של קופת-חולים; אינני אומרת שלא, לא צריך לטשטש את הדברים. אבל בגע שרוצים לערער את כל הבסיס הערכי השוויוני, או אז אני מוכרחה להתייצב ולהגן על קופת-חולים, ולא חשוב איך היא נראית. זו האמת.

אינני שייכת, ואני חושבת שגם שולחי אינם שייכים, לדוגמטיקנים מבחינה זאת. אבל, אני מוכרחה להודיע, שאנחנו נעמוד בחוקן על הערך של השוויון ועל הטיפול באדם לפי מחלתו ולא לפי כיסו. על הערך הזה אי-אפשר לוותר.

לאחרונה נבעו סדקים חמורים מאוד בערך השוויון גם בתוך המערכת של קופת-חולים. אפשר לבצע ראורגניזציה בלי לשכור את קופת-חולים, להיפך, אבל כל זה לא יכול להיות בלי סכסוך. זו אשליה.

אינני טוענת שהחוק שאנחנו מגישים, על כל 99 הסעיפים שבו, הוא חוק מושלם. יש בוודאי סעיפים שאפשר לנסח אותם מחדש, ואחרת, אבל העיקרון הוא החשוב.

עיקרי החוק הם:

א. החוק מבטיח את עקרון הרפואה השווה לכל נפש, בלי להזדקק לרפואה פרטית. הרפואה הציבורית תהיה חייבת לספק שירותים שייקבעו בחוק. על היקפם יוחלט בחוק; אפשר רק להרחיב אותם, אי-אפשר לצמצם אותם. השירותים כוללים: רפואה מונעת; טיפול אמבולטורי; טיפול בבית החולה, לרבות ביקורי בית; טיפול במחלות כרוניות ממושכות או במחלות גריאטריות; טיפול סיעודי; אשפוז, לרבות אשפוז סיעודי; שירותי מעבדה ומכוני ריפוי; אספקת תרופות; מכשירי עזר רפואיים — דבר שמסופק עכשיו; שירותי שיקום; הסעה לאשפוז ולטיפול רפואי, לרבות מגן-דוד-אדום. אני בטוחה שיש דברים נוספים שצריך היה לכלול אותם, אבל אם זה יוגשם — אנחנו נוכל להתברך בזה.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא — הצעת חוק חס"ד, הצעת חוק ביטוח בריאות, התשמ"ז — 1987. בשם חברי הכנסת מסיעת מפ"ם, תביא את ההצעה חברת הכנסת חייקה גרוסמן. בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מוזר היה לשמוע השכוע שהממשלה, או ראש הממשלה, לא ידעו שקיים הרוח של הוועדה שבראשה עמד פרופסור טריינין. זה מזכיר לי אירוע שקרה בעבר: אחרי שביקר ב"מספנות ישראל" אמר שר בממשלת ישראל, שלפני ביקורו הוא חשב שזה בית-מלאכה קטן. אם כך מתפקדת הממשלה, אין פלא שמערכת הבריאות חולה כל כך, שיש בה אי-תפקוד, סרבול, מחסור, כפילויות ואפילו הפקרת חי אדם.

כסך הכול אנחנו עומדים בפני הידוק החגורה, כעיקר במקומות הרגישים ביותר. האם יש מקום רגיש יותר משירותי הבריאות? והנה הגה ראש הממשלה, בעצתו של הנשיא, את הרעיון להקים ועדת חקירה. ובכן, מה שדרוש היום אינו חקירת המצב — הרי הדיאגנוזה קיימת, היא נראית לעין, היא עגומה ועצובה. היא זועקת לשמים, לחולים אין כוח לזעוק. הכנסת אדישה. חמישה חודשים או יותר אין המערכת פועלת. מדי פעם כפעם קם חבר כנסת רגיש ומציע הצעה לסדר-היום, שרת הבריאות וזעקת לעתים בדיו — מה עוד היא יכולה לעשות? — ואחונה של הממשלה אטומה. הממשלה ממש אטומה.

אני כאה להגיש הצעת חוק שהיתה בזמנה על שולחן הכנסת, כוועדה. למעשה הבטיחו כל שרי הבריאות להכיא הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. היחיד שאומנם הכיא הצעת חוק וכמעט השלים את התהליך הפרלמנטרי החקיקתי היה שר הבריאות ויקטור שם-טוב. כל יתר השרים הבטיחו ולא קיימו. איני אומרת שכולם עשו זאת מתוך רצון רע.

כל אחד יודע, שחוק כזה אינו יכול להתבצע בלי תוספת תקציבית. אדוני היושב-ראש, אם נכון הדבר, שהגענו לכך שהשתתפות הממשלה במערכת הבריאות היא 1.5% — בהשתתפות כזאת אי-אפשר לקיים מערכת של שירותי בריאות ציבוריים; אי-אפשר. בתקציב הזה אפשר לקיים רק שירות ציבורי עני ושירות בריאות עני. לפי יכולת החשלו של החולים.

החוק יבטיח ביטוח לכול באמצעות קופות-החולים, אך כל קופה חצונית לעמוד בקריטריונים שיקבע החוק שאני מציעה, וחצונית לעמוד בפיקוח ובבקיורת של מבקר המדינה, וכה הלאה וכה הלאה.

המצב הקיים, אדוני היושב-ראש — ובזאת אסיים — הוא בבחינת "חור הקורא לעכבר". הסדקים האלה מזמינים את הניצול של חברות הביטוח למיניהן, חברות ביטוח עסקיות, שאחת מהן מבטחת מפני סרטן והשנייה מפני איידס. אנשים משלמים, וזה נופל אחר כך על גבה של קופת-החולים או של בית-החולים הממשלתי, כי משיהו צריך לשלם את זה. כל אלה אינם משלמים את האשפוז. הוא חולה, הוא הולך להתאשפז.

גברתי השרה, המצב הוא בלתי נסבל. אני מבינה את מצבך, אני באמת משתחפת בצערך, אני אומרת את זה כל פעם, אינני יודעת מה אני הייתי עושה במקומך. אבל כך אינך יכולה לקבל על עצמך את האחריות לשירותי הבריאות, לממשלה אין אחריות לשום דבר. למה שתהיה לה אחריות דווקא לשירותי הבריאות? לפי דעתי, אין לה אחריות לשום דבר. את, אישית, כפי שאני מכירה אותך — אני בטוחה שהדבר ממאיך לך ביותר, ואני מציעה את הצעת החוק כי את אינך מביאה הצעת חוק. אני יודעת שאינך יכולה להביא הצעת חוק. מי בממשלה ירשה לך להביא הצעת חוק כאשר כל הצעת חוק בנושא זה יש עמה סכסוד והוצאה כספית? אבל, אי אפשר לקיים מערכת של שירותי בריאות כאשר השתתפות המדינה בה היא 1.5%.

אני מציעה להעביר את הצעת החוק לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן.

י. הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשמ"ח — 1988 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

מגורלו של החוק שהבאתי ב־10 בפברואר 1981, ושלא יהיה שום משולב בדרך קבלתו.

חברי הכנסת, כאשר הבאתי את החוק לכנסת ב־1981 אמרתי — ולא אצטט את כל הנאום, רק שני משפטים ממנו: "חברי הכנסת, הנהגת ביטוח בריאות ממלכתי לאלתר היא הכרח חיוני ורחוף שאין כמותו. מערכת הבריאות של ארצנו נמצאת במצב של סכנה ממשית לקיומה. אין מוסדות הבריאות הקיימים במדינה מסוגלים עוד לקיים את שירותיהם. נטל ההוצאה לרפואה גדל והולך. מקורות ההכנסה של קופות-החולים מתשלומי המס של החברים אינם עונים אפילו על שליש מההוצאותיהן. וללא הנהגת ביטוח בריאות ממלכתי מיד, לא תוכל מערכת הבריאות להתקיים". זאת אמרתי ב־1981.

לצער הרכ, הקביעה הזאת, התחזית השתורה הזאת לגבי מערכת הבריאות נתגלתה כנכונה כמלוא חומרתה. ויכול אני רק לומר, כי אם גם הפעם, בימי השכר הגדול העובר על מערכת הבריאות, לא נאזור כוח ואומץ להשליך מעלינו את האיכה והנצחנות ההרדית ולא ניחלץ, כולנו, להציל את מערכת הבריאות מהשרפה הנוראה שאחזה בה, זאת על-ידי הנהגת ביטוח בריאות ממלכתי ללא דיחוי — כי אז חושש אני שכעוד זמן קצר שוב לא יהיה מה להציל.

ב. החוק קובע, כי משרד הבריאות יהיה משרד מפקח. קובע מדיניות, אך לא ספק של שירותים באופן ישיר. הדבר הזה כלול בהמלצות ועדת-טריינינג.

ג. תוקם רשות אשפוז אחת, ממלכתית, תוך מתן אוטונומיה מינהלית, מקומית ואזורית לשירותים המקומיים, בכלל זה לבתי-החולים.

ד. תובטח בחוק השתתפות המדינה באופן קבוע, ללא מיקח וממכר בכל שנה בעת הדיון על התקציב, בשליש לפחות מהוצאות השירותים.

מי שרוצה שירות שווה לכל נפש וטיפול כהתאם למחלה, ולא לפי החולה, צריך לדעת כי שירות כזה לא יכול להיות מבוסס רק על חשלומי המבוטחים. אין דבר כזה בעולם.

ה. החוק אינו שובר את הכלים הקיימים, ובוהו הוא שונה אולי משתי הצעות חוק אחרות שמגישים חברי כנסת. אנחנו איננו מציעים לשבור את הכלים הקיימים של קופות-החולים. מי שמציע ביטוח משלים של בעלי יכולת, למעשה שובר את עקרון השוויוניות. אם יכניסו גם את השריף — שירות רפואי פרטי — ושירות נוסף, גם כן תמורת תשלום, זה לא יהיה אותו דבר, זה לא יהיה שירות ציבורי. אפשר לקרוא לזה שריף, אפשר לקרוא לזה שריף — שירות רפואי נוסף — אפשר לקרוא לזה בכל שם שרוצים, יש 22 אותיות באל"ף-בית. זה לא ישנה את המצב.

להערכתי הציעה הוועדה הנכבדה בראשותו של פרופסור טריינינג — והוא גם ידיד טוב שלי — את ההצעה הזאת מתוך חוסר כרייה, מתוך מצוקה נוראה, מתוך לחץ תקציבי ומתוך אותה החלטה נלווה שבסעיף 24 לחוק יסודות התקציב, שאי אפשר לשנות אלא אם מראים מנין לוקחים את הכסף.

היו"ר א' נחמיאס:

יש לנו עוד הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי — הצעת חוק חדשה — מטעם קבוצה של חברי הכנסת. נמק אותה חבר הכנסת אליעזר שוסטק. כאן אני צריך לומר, ששלושה חברי הכנסת שהיו חתומים עליה יחד עם חבר הכנסת שוסטק משכו את חתימתם — והם: חבר הכנסת אהרן הראל, שפסק להיות חבר הכנסת, חברת הכנסת אורה נמיר, ואני עבדכם, חבר הכנסת אהרן נחמיאס. בבקשה, אדוני.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד בזה להביא לפני הכנסת בפעם השנייה הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. בפעם הראשונה הבאתי את החוק ביום 10 בפברואר 1981 כשם הראשונה, והוא נחקל על-ידי הכנסת בקריאה ראשונה והועבר לוועדה. אבל, כשל מכשולים מכוונים שהושמו על-ידי המתנגדים לחוק, לא הובא החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. היום אני מביא את החוק בשמי ובשם חברי, חבר הכנסת יהושע מצא וחבר הכנסת אוריאל לין. אומנם על הצעת החוק היו חתומים שלושה חברי כנסת נוספים — חברת הכנסת אורה נמיר, חבר הכנסת לשעבר אהרן הראל וחבר הכנסת נחמיאס, אבל הם ביטלו את חתימתם על הצעת החוק, וכך נשארו אנחנו השלושה, המביאים היום את החוק. אני מקווה ומתפלל שגורלו של החוק שאני מביא היום יהיה טוב יותר

מדינתנו מבורכת בתחום הרפואה כתנאים מן המשובחים בעולם. רמת הרפואה בארצנו היא מן הגבוהות ביותר. היחס הכמותי בין המשרתים ברפואה, בעיקר רופאים, לבין האוכלוסייה הוא מן הגבוהים ביותר. הקדמה המדינית והטכנולוגית בארצנו היא מן המפותחות ביותר, ומודעות האוכלוסייה לבעיות הרפואה והבריאות היא גם כן מן הנעלות ביותר.

על כן אני מבקש מהכנסת, אני מבקש גם משרת הבריאות, שלנוכח המצב הקיים עכשיו במערכת הבריאות נחפש את הפתרון בדרך הנכונה. הכול נוכחו להצעת שאין שום דרך אחרת אלא נשיאה של כל האוכלוסייה בעול ההוצאה לבריאות תקציבי המדינה אינם יכולים למלא את התפקיד הזה, אינם יכולים לספק את השירות הזה. אין ארץ שתקציבה מסוגל לזאת. אנגליה הגדולה ניסתה להקים את שירות הבריאות הממלכתי, והיא כורעת תחת העול הזה ומטילה עכשיו תשלומים שונים ומחפשת דרכים שונות כדי לצאת מן הצרה הזאת. כי שום תקציב מדינה אינו יכול לענות על הבעיות האלה. אם ייעשה הדבר באמצעות הביטוח הלאומי, תהיה ההוצאה מכוסה תמיד על ידי הכנסה, כי הביטוח הלאומי יקבע תמיד בדרך אקטוארית מהו הצורך, והאוכלוסייה תשלם את דמי הביטוח.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

זה עוד לא קרה בשום מקום שרק מדמי הביטוח מכסים את ההוצאות לבריאות.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

על כן אני מבקש לקבל את הצעת החוק ולהעביר אותה לוועדה לדיון מוקדם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אליעזר שוסטק.

בהפעלה מיידית של ביטוח בריאות ממלכתי מצויים לא רק הפתרונות היסודיים לרכב הבעיות הארגוניות, החברתיות, הכלכליות והמוסריות שהרפואה הציבורית המפוארת שלנו נאבקת בהן כיום, אלא יש בה גם פתרונות ממשיים ומידיים לבעיות הבערות כהוה.

אני משוכנע שקיימים בארצנו כל התנאים הטובים הדרושים לקיום רפואה ציבורית מעולה ומתקדמת, ואני גם בטוח, שכל הציבור במדינה חדר לגורל מערכת הבריאות ומצד צער עמוק על ההידרדרות שחלה ברמת שירותי הבריאות. אני אומר שהוא גם מוכן לשחק עצמו בעול הדאגה, לפעילותם התקינה של שירותי הבריאות, והוא מוכן ומזומן לשאת בעול ההוצאה הכבדה בהפעלתם ובפיתוחם של השירותים הרפואיים לפי הדרישות וצורכי הזמן, ובלבד שזו תהיה נשיאה כללית בעול, במסגרת הביטוח הלאומי הכללי, כל אחד לפי יכולתו ואפשרויותיו.

מתוך הכרה עמוקה זו אני מביא היום את הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, המבוססת על שלושה עקרונות יסודיים: א. על החובה של המדינה, על-פי חוק, להבטיח לכל תושב שירות בריאות ורפואה הדרושים בכל תחומי החיים — היום אין שום חובה על המדינה לספק לתושב שירותי בריאות; ב. יצור ביטוח הבריאות הממלכתי יעשה באמצעות קופות החולים המוסמכות; ג. מימון הביטוח יבוא על-פי חוק משלושה מקורות — 1. מחשולום דמי ביטוח בריאות לביטוח הלאומי, שיחולו על כל תושבי המדינה מגיל 18 ומעלה וייקבעו על-ידי הכנסת, ככל תשלומי הביטוח הלאומי; 2. מהשתתפות חובה, קבועה בחוק, של תקציב המדינה בהוצאה הלאומית לבריאות, כשיעור יחסי לסך כל התקבולים שיתקבלו מהמבוטחים ומהמעסיקים ביחד. השיעור הזה, אם יהיה 40%, 50% או 30% — ייקבע על-ידי הכנסת; 3. מחשולומים כעד שירותים ומתקבלים אחרים לפי חוק זה ותתקנות על-פיו. אלה שלושת העקרונות של החוק.

יא. הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשמ"ח — 1988

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

העניין — נוצרו סטגנציה וקיפאון של המערכת הבריאותית. עובדה היא שגם סוציאליסטים מובהקים, בעלי גישה חד-משמעית ובוררה לגבי הנהגת ביטוח בריאות ממלכתי אילו היה השלטון בידיהם, בהיותם בשלטון מנעו חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. זאת העובדה. ואנחנו מוכרחים להגביר את השלב הזה לרמה יותר גבוהה. אין דרך אחרת אלא לעבור מרמת קיומם של הארגונים הוולונטריים אל רמת החקיקה הלאומית הממלכתית.

שנית, אולי זה נראה מותר, אבל עובדה היא שהשירותים הרפואיים הניתנים היום במדינת ישראל אינם ניתנים על-פי חוק; על-פי החוק אין שום חובה לתת אותם. אין גם שום מערכת של טיפול של חקיקה, של תלונה, של קובלנה שבעזרתה ניתן לעשות זאת, משום שעל היום בעצם נמנע קיומו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

שלישית, בגלל העובדה שאין חוק, גם אין רפואה שווה על-פי החוק, ולמעשה המצב הקיים, שעליו מדברים כאילו הוא רפואה שוויונית, הוא מצב מופקר. אין הגענו למצב שכמעט כל הכסף, כמעט כל האמצעים המוקדשים היום לרפואה במדינת ישראל זורמים לנתיבים פרטיים, חלקם הגדול

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעת חוק נוספת לביטוח בריאות ממלכתי, הצעת חוק תשל"ט, מטעם חברי הכנסת מסיעת ר"צ. רשות הידיבור לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב ראש, גברתי שרת הבריאות, חברות וחברי הכנסת, סיעתי תתמוך בכל הצעות החוק שהוגשו להנהגת ביטוח בריאות ממלכתי, ואנחנו נציע להעביר את כל הצעות החוק לוועדה להכנה לקריאה ראשונה, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אני רוצה להקדים כמה משפטים לגופו של עניין. ראשית, למדינת ישראל היתה, ומכתינת פוטנציאל עדיין ישנה, רמת רפואה ציבורית גבוהה ביותר. אני רוצה לומר, שביחס להיקף האוכלוסייה ולבעיותיה, בעבר עמדה הרפואה הציבורית ברמה יצאת מן הכלל, לעומת כל אוכלוסייה בעולם כמעט. אולם, משום שהרפואה הציבורית הזאת נבנתה על בסיס וולונטרי, בנתה אותה ההסתדרות, בנו אותה ארגונים וולונטריים אחרים, ובגלל רצון של הקבוצות הסקטוריות למיניהן לשמור את "פרי בטןן" בידיהן, על המשמעות המפלגתית והפוליטית של

נכון להיום, העובדה היא שאנחנו רוצים לשמור על קופות-החולים, ולא זו בלבד ששומרים אלא גם שומרים על גביית המס האחד במקרה של קופת-חולים הכללית, והמסים של קופות-החולים האחרות דרך לשכות המס שלהן. גם לא רוצים לרסק, להיפך, רוצים לאמץ ולהרחיב ולהוסיף. לאילו אוכלוסיות? לאותן אוכלוסיות שהיום אין להן ביטוח. ורוצים לעשות זאת בכלי הטוב ביותר שיש למדינת ישראל, אדוני, זה ביטוח הבריאות הממלכתי.

אני רוצה לסיים, גברתי שרת הבריאות, כשני משפטים. משפט אחד: לעניות דעתי ההצעה שאנחנו מציגים, שבה יהיה חלקו של המעביד כ-8.5% משכרו של העובד וחלקו של העובד הוא כ-2.8% משכרו, גם באה לטפוח על פניו של האוצר היום, משום שהוא עסק בשינוי עלות העבודה, בהקלה למעבידים ובהעמסת העומס על העובדים, ואילו כאן אנחנו מגישים הצעה שהיא פרוגרסיבית מבחינת העובדים, מבחינת השכירים.

והדבר האחרון, אדוני היושב-ראש, גברתי שרת הבריאות, ואני חייב לומר זאת: איך קורה שסיעת המערך, שיש לזקוף לזכותה ההיסטורית את בנינה של הרפואה הציבורית במדינת ישראל, לא מעלה היום הזה הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי? איך זה קורה? לכס יש הגב, לכס יש ההיסטוריה, לכס יש השליטה בקופת-חולים הכללית, המשרתת 85% של האזרחים במדינת ישראל, ואתם אינכם מעלים היום הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. לדעתי, זו תעודת עניות. הידיעה שחברי הכנסת נמיר, הראל ונחמיאס היו צריכים למחוק את שמותיהם מהצעת החוק, בגלל החלטת של הנהלת המערך בכנסת ובגלל לחץ של ההסתדרות, מוסיפה לעניין הזה רק ביזיון ולא כבוד. רציתי מאוד לראות את המערך מגיש הצעת חוק כזאת ונלחם בהתלהבות למען העברה לוועדה. צר לי, אין לי התענוג הזה. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. שרת הבריאות תשיב על שלוש הצעות החוק. בבקשה, גברתי.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולגוני:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כולנו מכירים בחשיבות ובצורך של חקיקת חוק ביטוח בריאות. אין לי ספק בכך שגם כשעות הקשות האלה ובמשברים העוברים על מערכת הבריאות דרוש חוק אשר יובא ויקבע דברים ברורים — מהות החוק, דרכי הביצוע של החוק ומימון שירותי הבריאות.

אני רוצה להודיע לכנסת ולחברי הכנסת הנכבדים שהעלו את הצעת החוק: גם משרד הבריאות הכין לאחרונה הצעת חוק — הכינה אותה ועדה שישבה כמה חודשים. ההצעה הוגשה — מוזמן כתזכיר למשרדי הממשלה, הם הגישו את הסתייגויותיהם. המשרד רץ על הסתייגויות הללו עם כל משרד ומשרד בנפרד, גם עם משרד המשפטים. הצעת החוק הוגשה לוועדת השרים לענייני חקיקה והיא מגוננת על שולחנה. ביקשתי משר המשפטים, שוועדת השרים לענייני חקיקה חרון גם בהצעות שהוגשו היום וגם בהצעת החוק שהגיש משרד הבריאות, ואכן אני מקווה שביום ראשון יועלה הנושא הזה לדין בועדת השרים לענייני חקיקה.

על-פי בקשת הממשלה — בשם הממשלה ובהסכמה עם המציעים — אדוני היושב-ראש, לא אתן היום חשוכה מפורטת על ההצעות, ואני מבקשת לדחות את ההצבעה עליהן למרעז אחר.

כלתי לגיטימיים? אגב, חלקם הלא-מבוטל הם עבירות על החוק. אלא משום שיש בזה רגישות אנושית, שכן מדובר בבריאות. ברפואה, בדברים מן הסוג הזה — המערכת שצריכה לכפות את החוק אינה קוראת לשומר לסתום את הפרצה. האם מישור פה רוצה לשחק את המשחק של "לא ידע"? האם לא יודעים מה מתרחש בבתי-החולים הממשלתיים? האם לא יודעים מה מתרחש בבתי-החולים של קופת-חולים? האם לא יודעים על המתת מתתח לשולחן, מצד השולחן וכו'? רבותי, אני איש קיבוץ. איני רוצה לחייב פה אף לא אחד. גם התנועות המתקדמות ביותר, בכלל זה הקיבוץ, נזקקות היום למערכת הרפואה שאיננה הרפואה הציבורית הסדירה.

חייקה גרוסמן (מ"ם):
מה הם יעשו?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו ההפקרות. על זה בדיוק אני מדבר. הפרצות במערכת הבריאות הן כאלה, שאינן מאפשרות את האספקה הטבעית הזאת. אדם הוא לעצמו, ובצדק, וגם חברה היא לעצמה. והחברה הקיבוצית מגינה על חברה כשיניים, ובצדק, ולכן היא הולכת לנתיבים האחרים. ומה קורה לאלה שאין להם העוגן החברתי הזה? גופם, רוחם, נפשם, עתידם וכריאתם מופקרים. צריך לומר את האמת הזאת.

עד היום אין סל שירותים-רפואיים-חובה לאזרח; אין דבר כזה. הצעת החוק שאנו מגישים מגדירה מהו סל שירותים-רפואיים-חובה לאזרח. ואגב, הוא איננו סל קבוע, הוא סל גמיש. ניתן יהיה, על-פי היכולת ועל-פי החלטת הכנסת והשרים הנוגעים בדבר, לקדם את הסל הזה ולשנות אותו. אני, כמובן, מקווה שהוא ישונה רק בכיוון של הרחבה.

דבר נוסף: קרה דבר במדינת ישראל, רבותי חברי הכנסת. העובדה היא שלקחו את מערכת הבריאות, שהיתה הגורם שניתנה לו, בדין, הטובסידיה הגבוהה ביותר, וממשלה מסוימת החליטה לקצץ בבשר החי, לקצץ בבריאות. איך זה יכול היה גמיש? ניתן יהיה, על-פי היכולת ועל-פי החלטת הכנסת והשרים הנוגעים בדבר, לקדם את הסל הזה ולשנות אותו. אני, כמובן, מקווה שהוא ישונה רק בכיוון של הרחבה.

אגב, אתמול הייתי בוועידת הסתדרות המורים — וגם שם יש היום תחום פעילות אפור, ויש קיצוץ של שעות הלימודים — ושר החינוך בא ואמר למורים, שהוא עומד להגיש, על משקל חוק שכר מינימום, חוק שעות לימוד מינימום. העובדה ששר החינוך צריך להגיש הצעת חוק כזאת רק מראה לאיזה שפל ירדנו. כי הרי בעבר היה פאר היצירה של החינוך במדינת ישראל. יום לימוד ארוך לחברות מסוימות, שידן לא השיגה. המדינה נתנה שעות לימוד ארוכות ומרובות כדי להשכיל אותן שכבות שרצו בכך. היום מי שידו משגת משלם כעד חינוך ילדיו, ומי שידו אינה משגת, ילדיו לומדים חמש שעות, במקרה הטוב, והולכים הביתה.

אדוני היושב-ראש, בהצעת החוק הזאת נשמר מקומן של קופות-החולים הקיימות, למרות העובדה שהיום יש פוליטיזציה ומפלגותיות ומפסככת בעניין הזה. צריך לראות זאת מכל כיוון במובן האובייקטיבי, כי כולנו צריכים להיות אמונים על שירות רפואי שניתן פרא-אורח נטו, וככל שהשירות יותר עממי ויותר מקיף וסל השירותים יותר טוב, כן צריכים לפחות הסוציאליסטים שבינינו להיות מרוצים, משום שזו האידיאלוגיה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה, לשרת הבריאות.

אמירה סרטני (מפ"ס):

לאיזה מועד לדחות?

היו"ר א' נחמיאס:

כן, חבר הכנסת גרשון שפט?

גרשון שפט (התחיה):

רציתי לשאול אם השרה מציעה מועד לעניין, או שזה כלתי מוגבל. אם יש מועד, אני חושב שהכנסת יכולה להיענות. אם אין מועד, הייתי מציע שנצביע היום, או שייקבע מועד.

יאיר צבן (מפ"ס):

או חג או מועד.

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת חייקה גרוסמן, את מסכימה לפנייה של השרה?

חייקה גרוסמן (מפ"ס):

הייתי רוצה שייקבע איזה זמן — שבוע, שבועיים, שלושה שבועות.

יב. הצעות לסדר-היום

ועדת חקירה בנושא מערכת הבריאות

היו"ר א' נחמיאס:

בסדר, חמש דקות.

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח על הצהרתה של שרת הבריאות, שעניין ועדת החקירה המשפטית מוסר או יוסר מעל סדר-היום. עם זאת, אני חייב לומר-כמלה אחת, שעצם העובדה שאנחנו משליכים את 'הבנו יותר ויותר על ועדות חקירה משפטיות בנושאים שהם בעצם נושאים פוליטיים מובהקים מצביעה על כך, שהמערכת הפוליטית שלנו אכן נמצאת במשבר חמור מאוד. אם איאפשר לפתור במסגרת הממשלה חילוקי דעות יסודיים, פוליטיים, חברתיים ואידיאולוגיים, ולהניח למערכת הבריאות להיהרס לנגד עינינו ולחשוב שהשופטים הם שיוציאו את העגלה מהבקר — אכן פני הדברים קשים יותר מכפי שתיארנו.

בעצם, ביקשתי להעלות על סדר-היום את העניין הזה, גם כדי להתנגד לרעיון של ועדת חקירה משפטית וגם כדי לקרוא קריאת "הצילו". אני רוצה להכניס את ראשי במחלוקת הקיימת בתוך הממשלה, אם כי את דעתי אביע מיד, אבל פשוט לא ייתכן, שסבל החולים ושועתם לא יגיעו לראש הממשלה. הוא המופקד על פתרון המחלוקת הקיימת בין שריו, גם מכוח החוק.

מה אומר ראש הממשלה — לא כאן, בכנסת, הוא ממעט לפקוד את הכנסת — בממשלה ולציבור, מה הוא אומר בקשר למשבר? יש לו הצעת פתרון, יביא אותה ויכפה אותה על חבריו. הוא לא יכול להיות כמצב של אין תגובה, כאשר אחד הנכסים החשובים ביותר שלנו, מערכת הבריאות הציבורית, מתפורר ומתקלקל לנגד עינינו.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים להצעות לסדר-היום מס' 7417, 7420, 7421, 7426 בעניין ועדת החקירה בנושא מערכת הבריאות. אני מבקש להודיע, שלאור ההתפתחות בימים האחרונים, שרת הבריאות, ואני חושב שגם המציעים, בדעה שהנושא כבר לא רלבנטי, הראיה לכך היא, שכמעט כל חברי הכנסת ויתרו על זכותם לדבר, פרט לחבר הכנסת יאיר צבן. ואני רוצה לשאול אותו — לבקש ממנו לוותר.

גרשון שפט (התחיה):

אותי איש לא שאל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי יותר, אדוני? אני יודע שאני מדבר.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש סליחה, אני פועל על-פי מה שאומרים לי. אתה אומר לי שלא? לא.

גרשון שפט (התחיה):

לא נשאלנו.

היו"ר א' נחמיאס:

אולי שרת הבריאות רוצה לפנות לחברי הכנסת ולהסביר להם מדוע הנושא אינו-רלבנטי?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחליט:

אני מכבדת את רצונם של חברי הכנסת. ההחלטה היא בידיהם אם להעלות את הנושא או לאו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, יש לנו מה לומר. — — —

להתמקדות בוועדה של פרופסור טריינין. היה דווקא מעבר מאוד מבורך. אם זה מה שקרה, כבר אולי השכלנו במשהו.

ההערה השנייה, נדמה לי שעצם ההזדקקות לצעקה של הנשיא כבר מצביעה על כישלונה של הממשלה בטיפול בכל מערכת הבריאות, שאם לא כן, לשם מה הוא היה צריך לצעוק את הצעקה הנוראה הזאת?

גם אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לברך על עמדתה של שרת הבריאות, של אימון המלצות ועדת-טריינין כחסימה אחת, אף שגם אני חולק על אי-אלו קטעים בהן. יש בהן קטעים שאינני בטוח שאני תומך באימוצם. אבל, חבל שהמלצות ועדת-טריינין עולות בסוף הקדנציה של הכנסת והממשלה. הליקוי הגדול ביותר שיש בהמלצות הללו הוא, שהן לא הוצעו לכנסת ולממשלה לפני שלוש שנים וחצי. אז היה זמן לכל מלאכת החקיקה הארוכה והמייגעית, אבל החינונית, והיה זמן לאמץ אותן באמת.

לפני עשר דקות דיברנו על חוק ביטוח בריאות ממלכתי. היום בא פרופסור טריינין ומציע את זה. אילו התנהלו הדברים בממשלה באופן חקין, היו ההמלצות האלה מוצעות לכנסת לפני שלוש שנים.

לגבי ביטוח רפואי משלים, גברתי שרת הבריאות, הלא גם את אינך חולקת על כך. יש לכך תומכים רבים בבית הזה. מכחינה זאת, העבודה של פרופסור טריינין והוועדה שלו לא היתה קשה, לדעתי. אלא מה? פתאום זה ישנו, מונח, מנוסח וכתוב. כבר קראתי את הניסוח. אגב, זה לא מספיק מפורט בעיני. הדברים היו צריכים להיות הרכה יותר יסודיים ורציניים. אבל, עובדה היא שהרעיון עולה עכשיו, חודש וחצי לפני פזורה של הכנסת והליכתה למערכת הבחירות, עם כל ה"ריחות" הלא-נעימים המתלווים לכך. גם ייעול מערכת הבריאות, העירנות משדור הבריאות — כל אלה הם תחומים שצריך היה לקדם אותם לפני שנים.

אני רוצה לומר מלה אחת לגבי השר"ן, ועוד הערה, ובזאת לסיים. גברתי שרת הבריאות, אני מציע לברוק בריצינות את ההבדלים האלה הקיימים לעניו דעתי, בין שר"ן לשר"פ, למרות הדמיון ביניהם. לא נכון שהם אותו דבר בדיוק. מי שרוצה לאבד את הסיכוי להתמודד עם-בעיית הרפואה הפרטית, הפושה בכל חלקה טובה וצוברת לעצמה נכסים כספיים ואמצעים אדירים, ועוד מעט תוכל להפוך את הרפואה הציבורית לרפואה נחותה, המיועדת לפשוטי העם — צריך להתחיל להתמודד עם העניין. צריך להתחיל להתמודד עם האמצעים האלה ותספק רפואה טובה יותר. שר"פ — שירות רפואי פרטי — זה באמת דבר אחר. הוא נועד לאנשים שיש להם אמצעים רבים מאוד או לאנשים אומללים מאוד, המוכרים גם את הבית, את הטלוויזיה, את המקרר, את תוכניות החיסכון ואח כל מה שצברו, וזאת משום שבראותם וחייהם תלויים להם מנגד. האם זה חייב להיות כך? האם אין שר"ן יכול להיות גורם שיתן כאמת שירות רפואי נוסף ורפואה מאלה שיש להם הרבה מאוד, כדי לאפשר מחוץ שירות רפואי עממי לרוב האוכלוסייה, שהיום אינה יכולה למכור כי כבר אין לה מה למכור?

ועוד הערה אחת. האם הכוונה היא לראו דרך הרפואה לשוויון ההכנסות בקרב הציבור? הלא העיזות אינו בכך שיש אנשים המשלמים תמורת הרפואה שלהם, אלא כעובדה שיש פערים חברתיים אדירים. אם כן, בבקשה, כל הסוציאליסטים שבעולם, בואו נילחם למען שוויון יתר בהכנסות, למען צדק

אבל, בינתיים, אדוני היושב-ראש, קראנו בעיתונים דות ועדת-טריינין, שעלה מאוב כחשובה על התביעה להקים ועדת חקירה משפטית, ומתוך מה שקראתי בעיתונים, ובעיקר בעיתון "דבר" מהיום, אני רוצה לומר, שכלולים בו רעיונות חשובים מאוד, ובעיקר שני דברים: שר"ן — שירות רפואי נוסף. אני מניח שהנ"ן החליפה כאן את הפ"א, כדי שלא תוזכר הטרפה הקרויה: שר"פ, אותו רעיון שאני העליתי וחזרתי להעליתי אותו כפתרון למצוקת מערכת הבריאות הציבורית כדי להצילה וכדי למנוע את המוטטות.

יאיר צבן (מ"פ):

זה צריך להיות קרנ"ף — קידום רפואה נוספת פרטית.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

בסדר, תקרא לזה "שנל 5", מצדי. אם תנהיג את זה, אני מוכן גם לזה.

הדבר השני, הביטוח הרפואי המשלים על בסיס וולונטרי — אני חושב שלפחות על הבסיס הזה אפשר להתאחד מהר, לתת עצמאות מינהלית חלקית למנהלי בתי-החולים, להכניס מערכת חדשה של פיצוי לבתי-החולים, שתקדם התייעלות ותמנע בזבוז, להקים רשות אשפור עצמאית ולהוציא את העגלה הזאת מהברקן, לפני שיהיה מאוחר מדי.

גברתי שרת הבריאות, אני רוצה לצטט דברים שאמר לי ראש קליניקה פרטית או בית-חולים פרטי: עוד זמן קצר של המשך האנרכיה הקיימת, והרפואה הפרטית תכפיל ותשלוש את עצמה. אני לא אויב של הרפואה הפרטית, אבל אני רוצה להשתית את מערכת הבריאות הציבורית על בתי-חולים ציבוריים. כדי לעשות זאת, אני תומך בשתי ההמלצות האלה. אני מסתייג מהמלצת ועדת-טריינין, אם יש בה שלילת הרעיון של השתתפות החולים לפחות בכל הנוגע לביקור אצל רופאים. לדעתי, הניסיון בכל העולם, לרבות הניסיון במדינות סוציאליסטיות, כשכדיה לדוגמה, הוכיח כי תשלום כזה, כאשר פטורים ממנו אלה שלא יכולים לעמוד בו, תורם לשיפור הרפואה הציבורית ולהקטנת ביקושים מיותרים. אני מדבר על ביקורים אצל רופאים.

— לבסוף, אומר מלה אחת, אדוני היושב-ראש: לא יהיה אפשר להילחם ברפואה השחורה — וצריך להילחם בה — אלא אם כן יוקדשו, בחלקם, הכספים הנוספים שיגיעו מהשר"פ, שהפך להיות שר"ן, ומהביטוח הרפואי המשלים לשיפור שכרם של הרופאים ואנשי הסגל הרפואי. משכורתם היא בושה למדינה, היא בושה לכולנו. כל זמן שהיא לא חשופה, לא תהיה מערכת בריאות ציבורית ראויה לשמה. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן באותו נושא, בבקשה. מאחר שהסכמתכם מרצונכם לצמצם את זכות הדיבור לחמש דקות, אני מבקש שאתם בעצמכם תקפידו על הזמן ולא אני.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת הבריאות, קודם כול, אני שמח מאוד — למרות העובדה שהנושא נראה כמו פוסט-מורטם — שהנושא עלה לסדר-היום. אגב, בעניין הזה אני גם לא מצטער על ההכרזה של נשיא המדינה. לא תמיד מופיע נשיא המדינה בדיוק בזמן הנכון, ולא תמיד נאמרים דברים בדיוק בכיוון הנכון. אבל בעניין זה, אני חייב לומר, שהמעבר מוועדת חקירה ממלכתית, כפי שהוא הציג,

כזאת קובע מאוד, הגדרת המטרות קובעת מאוד. אתה יכול להגירה. שהמטרה היא להבטיח כעתיד, וכיחר שאת, רפואה ציבורית שוויונית, ותקבל דוח מסוג אחד; ואתה יכול לנסח ניסוח כללי מאוד, יפה, אזורי, לא מחייב, ותקבל דוח הפוך במשמעותו.

אני חושב, שכאשר אנחנו מזכירים את דוח ועדת טריינין, אנו חייבים להביע שוב מחאה על החקיקה הוועדה הזאת על-ידי ההסתדרות הרפואית בישראל. אני חייב לומר, שאני חש חרדה שמא תחלל ההסתדרות הרפואית בהגשמת מסקנות ועדת טריינין, גם משום שהיא תרצה להיות עקבית בחרם שלה וגם משום שהיא, או חלק מחבריה, יונעו על-ידי האינטרסים שהביאו אותם להתחרמה.

אני רוצה להעיר לעמיתי חבר הכנסת רן כהן, ודרכו — גם לוועדה הנכבדה, ועדת טריינין: כפרך על המימון, כעמוד 5, סעיף 3, נאמר דבר הנשמע בדגש הראשון סביב מאוד, אבל הוא כעיתי מאוד: "לדעת הוועדה אין ניגוד בין עקרון הרפואה הציבורית השוויונית לבין מתן אפשרות לכל הרוצה בכך לקנות שירותי בריאות נוספים על החשבון צריכה פרטית של מוצרים אחרים".

ובכן, אני רוצה לומר, שכנסיבות ובתנאים שלי, המשטר הכלכלי-החברתי במדינת ישראל אין איש מעלה על הדעת את ההצעה לבטל כליל את הרפואה הפרטית, אבל מי שאומר שאין שייכות בין זה לבין זה, פשוט מסתכל על הדברים במבט שטחי ביותר. ככל שהרפואה הפרטית מפותחת יותר, ככל שיותר משאבים כספיים זורמים לרפואה הפרטית — תרצה או לא תרצה, התהליך הזה שולף מתוך הרפואה הציבורית, כאופן מלא או באופן חלקי, וזה הולך וגובר, את טובי המומחים, את טובי הרופאים, מפני — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת יאיר צבן, זה כדיוק מה שקורה היום, משום שבתיהחולים הציבוריים אטומים בפני האפשרות של התמודדות על ההון הפרטי.

יאיר צבן (מפ"ם):

רק אהה. לכן אינני חושב שהתשובה תמצא באותו שר"ן, שהוא בפירוש שר"פ. אני מפנה אותך לעמוד 7 בדוח. מדובר שם במפורש על כך, שהשירות הנוסף יתבטא כפניה לרופא לפי בחירת הפונה, ויש להניח שאנשים יפנו לרופאים שיש להם הילה של מומחים גדולים, הרופאים הבינוניים והזוטרים יישארו מקופחים, המתחים בתוך בית-החולים ילכו ויחריפו ויהיו לנו סכסוכים מסכסוכים שונים. על-ידי כך נכנס את שתי מערכות הרפואה, הציבורית והפרטית, לא לתוך אותה מדינה — זה כבר קיים — אלא לתוך אותו בית-חולים. נכון, זה קיים היום במידה מסוימת, וזה קיים מתחת לשולחן. אנחנו ניתן לזה לגיטימציה. על-ידי הלגיטימציה נחזק את המגזר הפרטי בתוך בית-החולים הממשלתי, וכך נעביר יותר ויותר את משאבי הכשרונות העיקריים מהחוסם הציבורי-הכללי, מהשירות לכלל "עמך", לשירותם של אלה שיש להם:

כסוף הרברים אני רוצה לפנות לממשלה בקריאה של חרדה. זו ממשלה מגושמת, מסוכסכת, מבולבלת. השאלה היא, מה יהיה עד שהיא תאמץ את המסקנות האלה. הכנסת צריכה לקרוא היום מבאן לשר האוצר ולממשלה כולה. הזרימה את הכספים הדרושים כדי לפתור את הסכסוכים, כדי להעלות את המערכת על פסים, ולו ארעיים, על-מנת שתוכל לנוע קדימה, ולא — נשלם בחיי חולים, יותר מכפי ששילמנו בחודשים האחרונים.

גדול יותר בהכנסות. אתם רוצים למנוע את זה על-ידי כך שלא ניתן לאנשים להזרים לתוך מערכת הבריאות, לתוך המערכת הציבורית, חלק מהמאמצים שיש להם לעניות דעתי. זו שטות — בעיקר אם העניין ייעשה באופן נכון, שר"ן ולא שר"פ, שיפנה לא רק לרופאים אקסקלוסיביים, לבעלי דרגה של פרופסור ומעלה, למנהלי מחלקות ומעלה, אלא לכל הצוות הרפואי.

יאיר צבן (מפ"ם):
איך?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש אפשרות לכך. אנכי, חבר הכנסת צבן, אם תקרא היטב את הנושא של שר"ן, לזה הוא מיועד.

והערה אחרונה, ובה אסיים, היא בשאלת הדחיפות — ואני מבין את נשיאות הכנסת שהחליטה על הדחיפות. רבותי, יקמו ועדת חקירה ממלכתית, יקבלו את ההצעות של פרופסור טריינין הוועדה שלו, אינני יודע מה עוד יעשה — יש דבר שצריך לעשות היום. את מערכת הבריאות צריך לחקן היום, צריך להפעיל אותה היום ולתת לציבור הישראלי טיפול רפואי שוטף היום. על-ידי ועדה כזו או אחרת, בין שתיקרא כך ובין שתיקרא אחרת, לא ירפא אף לא חולה אחד, ואפילו ימנה אותה נשיא המדינה; או ריבונות של-עולם או שרת הבריאות. זה לא יעזור. רק דבר אחד יעזור לרופאים: שמערכת הבריאות תעבור, תתפקד, תקבל חולים, תעשה ניתוחים ותאשפז, ולשם כך צריך שהאוצר יורם היום את מה שצריך להזרים, צריך להגיע להסכם עם העובדים כרמות השונות, וצריך לפתוח את בתי-החולים ולעבוד. תודה רבה.

היור' א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן, רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתפלל על הרצון להוריד את הסעיף הזה מסדר-היום של הכנסת. ככל שיש טעם לדיונים במליאת הכנסת, בעניין הזה הטעם כפול ומכופל. סיעתנו הנישה הצעת אי-אמון לממשלה בגלל המעב במערכת הבריאות. רחינו זאת בשבוע שעבר, כדי שלא לפגוע בהצעות הרבות לסדר-היום. אינני חושב שידענו עליות רבות לאי-אמון טוטלי בממשלה שהיו מוצדקות יותר, מתחילתן ועד סופן. ממה שקורה במערכת הבריאות של מדינת ישראל, אם על זה לא מגישים הצעת אי-אמון לממשלה, באמת נשאלת השאלה על מה כבר יגישו הצעת אי-אמון.

אפשר לחשוב, שמא הדיון שהיה לנו, נפתח הבעיות. לא נפתח. לכן, בכל הזדמנות שיש לכנסת להשמיע את קולה בנדון, היא חייבת לעשות זאת. האחריות, כפי שאמר חבר הכנסת רובינשטיין, היא על הממשלה כולה, וממילא, ראשית כל, על העומד בראשה.

הערה שניה בנושא של ועדת החקירה. אני חושב שהיה כאן מחזה קפא. בשעה שדוח של ועדה מכובדת מאוד, ועדה ציבורית, ועדת מומחים, כבר היה מונח על שולחן שרת הבריאות, נועקה פתאום המערכת לדון באפשרות של ועדת חקירה ממלכתית משפטית. אני חושב, שהדבר הטוב היחיד — אולי לא ממש היחיד — שיצא מהעלאת ההצעה הזאת הוא דווקא חשיפת קוצר-ידה של הממשלה בדבר הקמת ועדת חקירה ממלכתית בנושא שאי-אפשר להסכים בו כלל על כתב המינוי ועל ההנחיות. זאת מפני שהרכבה של ועדת חקירה

היום הוא נחץ, כי בעבר זאת היתה עזרה הדדית של אנשים חסרי כל יכולת, ההכנסות היו קטנות ורמת החיים היתה נמוכה.

אני מעיר את הערותי ברמה הזאת. אינני רוצה להיכנס לפרטים, כי אינני מאמין בפתרונות קטנים. אני רוצה לקוות שאחרי 1 בנובמבר נכונם הממשלה שתחשיב לנושא הזה על-פי רוחה ועל-פי מסורתה של תנועת העבודה.

אני מבקש לומר משפט נוסף על נושא שיעלה מאוחר יותר, והוא החוק שצריך למנות אפליית נכים. זה קשור ברוח הדברים לנושא הבריאות. לא אוכל להשתתף בדיון. היום הוא חבר הכנסת רן כהן, ואני מברך אותו על כך. אני רוצה באמצעותך, כנציגת הממשלה, אם תהיי כאן, לבקש לאמץ את הצעת החוק הזאת, כי אני חושב שיש בה תחום אנושי שעד כה לא זכה לטיפול שהחברה צריכה לתת לו. את טיפול בנושא הזה של יחס לנכים כמדינת ישראל גם בעקבות כמה הצעות לסדר-היום שלי, כאשר היית יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. הנושא ראוי לטיפול מהיר, עם לב פתוח, עם לב חם, כלי סובבת. אני אומר זאת — תסלח לי, אדוני היושב-ראש, שאני עושה זאת — כי יש לי איזה קשר לנושא מכל מיני כיוונים. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת — צריך להיות חבר הכנסת אליעזר ולדמן — אני אומץ את חבר הכנסת גרשון שפט באופן יוצא מהכלל, רק מפני שמוכירות הכנסת טענה באומרה לכך שאפשר להתחלף. בהצעות דחופות לסדר-היום אין אפשרות להתחלף, אלא רק בהצעות רגילות.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך.

עניין ועדת החקירה ירד מהפרק ואני מצטרף לכל מלה בדבריו של קורמי בקשר לעניין ועדות חקירה בכלל ולעניין ועדת החקירה הזו בפרט, אבל אני חושב שבגלל כבודו של הנשיא לא נשמעו הדברים כציבור.

יש מה לדון על עניין הבריאות, ודנו על כך לפני ישיבות מספר וזעקנו את זעקת המצב הקשה בבריאות. היום מונח לפני הממשלה דוח ועדת טריינין. היתה לנו אפשרות לעיין בו רק במשך כמה שעות, אך אני חושב שככל שמעיינים בו יותר וראים שהוא באמת דוח ראוי לשמו, גם מבחינת חלוקת התפקידים בין ועדות-המשנה שהרכיבו את טופו של הדוח, את העניין הכללי. הוא טוען לשינוי מבני במשרד הבריאות וגם לשינוי בקונצפציה ובמחשבה של משרד הבריאות עצמו, לדברים שלא היינו רגילים להם עד היום. ההפרדה הזאת בין קביעת מדיניות עקרונית, מחקר וכדומה, לבין ניהול מדיניות לטווח ארוך, ולא ניהול שוטף העוסק בפרטים ושוחק את משרד הבריאות בבכיות היוס-יום — זה אחד הדברים החשובים שהספקתי לראות בדוח. אני חושב שהוא ראוי לציון. חשוב גם צמצום מספר עובדי המשרד על-ידי כוח אדם מקצועי מעולה וטוב יותר, שדורש השתלמות וכדומה. חשוב גם עניין רשות האשפוז של בתי-החולים הממשלתיים ובתי-החולים של קופת-החולים והיחס ביניהם, לא אכנס כאן לפרטים. הדוח מרבר על הקמת אותה רשות על, שדובר עליה עוד לפני הקמת הוועדה, אבל הוא גם מאשש אותה בפרטי הפרטים.

הרפואה הציבורית השוויונית היא גם כן אכן מסר בדוח הזה, ולכן הוא חשוב. אם דיברו קודם על עניין השרון — שירותי רפואה נוספים, לא צריך לשכוח שהוא קובע את המינימום של הרפואה הציבורית שחייב להיות ניתן לציבור

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יאיר צבן. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה. מאחר שלא היית בעת קביעת המועדים — החלטנו על חמש דקות לכל נושא.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר אני שומע הצעה להקים ועדת חקירה, יש לי התנגדות פיסילוגית ומנטלית מיידית. היתה תקופה שבה פתרו כל בעיה שהתעוררה בישראל באמצעות הצעה לשינוי שיטת בחירות. עכשיו קבוצת מורים באוניברסיטת תל-אביב פותרת כל בעיה באמצעות הצעת חוקה. יש קבוצה קבוצה בכנסת של טריבונליסטים שמציעים ועדת חקירה — עד שקם אדם מאוד מכובד כמו נשיא מדינת ישראל, ודאי מתוך רצון טוב, אני יודע איזה רצון טוב יש לו, אימץ את הרוח היעקובינית הזאת של חקירה וחקירה וטריבונלים ועוד חקירה. שמחתי מאוד לשמוע היום שכמה חברי כנסת שמתמחים בוועדות חקירה מתנגדים לוועדת חקירה זו. אולי זה מפנה.

שלטון אינו עובר באמצעות ועדות חקירה. לשלטון ולמינהל ציבורי סביר — אינני רוצה להשתמש במלה חקן, כי מאז אימצה ד"ש את המלה חקן איני יכול להשתמש במונח זה, וכל יורשי ד"ש כאן בבית הזה, שהתפצלו לכל מיני מפלגות, יושבים כאן — צריכה להיות יכולת לבחון את עצמם, יש הכנסת על ועדותיה. מכל הדברים המותרים והתמורה — הכנסת טיפחה את רוח ועדות החקירה, כאילו רצתה להשתחרר מכוחה הנתון לה על-פי חוק ועל-פי המסורת הפרלמנטרית הדמוקרטית.

לא צריך שום ועדת חקירה לשום נושא. יש בתי-משפט יש הכנסת. זאת העדה ראשונה. אני אומר זאת בלי לפגוע בשום אופן בנשיא, כי אני משוכנע שהוא עשה זאת בתום לב. אני יודע שהגשתי מתעניין מאוד בנושאים הקשורים במערכת הבריאות. הוא עשה בתחומים אלה הרבה מאוד עבודה מאחורי הקלעים כדי להשרות רוח של הבנה, הידברות וכן הלאה.

ועדת חקירה איננה עיר מקלט לבעיות סבוכות. ועדות חקירה הן בית-היצר של סיכוכים חדשים.

אני מבקש ממך, גברתי שרת הבריאות, אם אנחנו יכולים להשפיע עליך, שלא תחפתי לעניין הזה גם אם מבחינת דעת הקהל ומפאת כבוד המציעים וכן הלאה את נאלצת איכשהו להיגרר לזה במחצית רגל. גם את מחצית הרגל הזאת תוציא מן העניין.

הערה שנייה: בנושא הזה אני לא מאמין בפתרונות קטנים. יש כאן בעיית יסוד של רפואה יקרה מאוד בגלל שכלוליה, עליה גדולה מאוד בעלות שימור חיינו בגלל התארכות חיינו שהיא תוצאה של שימור חיינו. יש ציבור גדול בארץ שאיננו מסוגל לשאת בהוצאה גדולה כל כך, ולכן זה צריך להיכנס לתוך המערכת הפרוגרסיבית. בעניין זה צריך לחזור לכלל יסוד של מדיניות רווחה. זה צריך היה להיות על-ידי כך שלא יורד מס הכנסה אלא יופנה למטרות אחרות. זה צריך להיות על-ידי כך שיהיה סיוע ציבורי-ממלכתי כולל למערכת. גם אם פה ושם נצטרך בגלל זה להחריף את מכשירי הפרוגרסיביות ולגרום לכך שאנשים שחיים חיים טובים מאוד יפרישו קצת יותר מהכנסותיהם למען אחרים. אלה דברים מאוד אלמנטריים שאנחנו נמלטים מהם. אין מכשיר כמו קופת-החולים הכללית וקופות אחרות, אבל בעיקר קופת-החולים הכללית, שהוא מתאים יותר לביצוע האתגר הזה. הרעיון איננו מיושן. דווקא

לפני שבוע השבתי על חשע הצעות לסדר היום, והיום מצאתם לנכון להעלות שוב את נושא הבראות בקשר להצעה להקים ועדת חקירה ממלכתית, כפי שהציע בכד הנשיא, ואתם מתייחסים לדין-וחשבון של ועדת טריינין. טוב היה לשמוע את דעות חברי הכנסת בטרם יתקיים הדיון בממשלה ביום ראשון.

אני רוצה לומר לכם איך התגלגלה הזכות הזאת של ועדת טריינין. פעמים מספר ביקשתי לקיים בממשלה דיון בנושא הבראות, דיון יסודי ומקיף, ולקבל גם החלטות, המצב הקיים היום הוא בלתי נסבל, אינו יכול להימשך. הוא גורם להרס, גורם לדמורליזציה במערכת הבראות, במיוחד לנוכח מה שמתרחש היום בבתי-החולים, לא ניתן עוד להחריש. הממשלה חייבת לקיים דיון בנושא, כיוון שעליה מוטלת האחריות, ועליה בלבד, ועל ראש הממשלה העומד בראשה. היא איננה יכולה עוד להחריש לנוכח המתרחש במערכת הבראות. היא חייבת לתת חשובה.

זכיתי סוף סוף והנושא הועמד לדיון בממשלה לפני שבועיים. אבל רק התחלנו בו, והיתה הבטחה של ראש הממשלה שהדיון יימשך בישיבה הבאה, כלומר אחרי חג השכבות, והכוונה היתה ליום שני. באותו שבוע, כפי שסיפרתי לכם לא פעם אחת, דפקתי על כל דלת וביקשתי סיוע ועזרה מכל גורם. הלכתי גם אל כבוד נשיא המדינה, יחד עם מנהלי בתי-החולים, כדי לגולל בפניו את המצוקות שבהן נתונה מערכת הבראות, ואת הצורך בהתערבותו של נשיא המדינה כמוסד מוסרי, שכאשר הוא אומר ומציע דבר, מתחשבים בו, כי זה נאמר על-ידי נשיא המדינה.

ימים מספר לאחר שהיינו אצל הנשיא, כאשר הייתי בנהרייה בערב התרמות למען בית-החולים, כי בלי התרמות אין בית-החולים יכול להתקיים, ובתקציר המדינה אין די. אחרי השעה 21:00 קיבלתי ידיעה האומרת שכבוד נשיא המדינה הציע להקים ועדת חקירה ממלכתית על-פי חוק ועדות חקירה.

חברי הכנסת זוכרים ודאי, שכאשר הקמתי את ועדת טריינין, ומיד, אזכיר גם את המועדים, הודעתי שההסתדרות הרפואית התנגדה להקמת ועדת החקירה על-ידי ודרשה עוד אז הקמת ועדת חקירה ממלכתית, אבל הדבר הזה לא התקבל.

כאשר באנו ביום שני זה, שלשום, לישיבת הממשלה, התחיל ראש הממשלה את הדיון בהצעה בדבר הקמת ועדת חקירה, והתחיל לקרוא לפנינו גם את כתב ההסמכה של הוועדה. ביום שישי הועבר אלי כתב ההסמכה טלפונית ממזכירות הממשלה, לאחר שחובר על-ידי ראש הממשלה, שנועץ בשר האוצר בלכר ולא בשרת הבראות, כאילו הנושא הזה אינו נוגע לשרת הבראות כלל וכלל. מובן שכתב ההסמכה לא היה מקובל עלי, ואני הכנתי כתב הסמכה אחר לגמרי. באנו לישיבת הממשלה ועל-פי סדר-היום היינו צריכים להמשיך את הדיון במשבר במערכת הבראות.

אחרי הצגת הדברים על-ידי ראש הממשלה נטלתי את רשות הדיבור והמשכתי לתאר את המצב של מערכת הבראות כמות שהיא. הצעתי שני דברים, אפילו חלילי הממשלה על הקמת ועדת חקירה. ויברתי על ועדת טריינין ועל דוחות הבנינים שהיא הגישה לי ועל ההצעות ועל כיצור דברים בנושאים הללו על-ידי משרד הבראות. אמרתי גם שיכול להיות שהניתוח יצליח אבל הפציינט ימות. עד שוועדת החקירה תקום ועד שהיא תביא מסקנות והמלצות, יכולים לעבור שישה חודשים ויותר, אם לא שנה ויותר.

באמצעות קופות-החולים הקיימות, או על-ידי אותו ביטוח שכולל אותן בתוכו.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:
המקסימום צריך להינתן על-ידי קופות-החולים, לא המינימום.

גרשון שפט (התחיה):
סליחה. שרת הבראות צודקת. המקסימום צריך להינתן על-ידי קופות-החולים, כפי שהודח הזה מציין.

הרוח מציין שהשרון הוא שירותי בריאות נוספים שאין אפשרות למנוע את קיומם וצריך להתחשב גם בהם. אבל, צריכה להיות הגדרה מדויקת של הסל הכולל של הביטוח של כל האוכלוסייה, וההגדרה המדויקת של הסל הזה תיעשה כך, אני מקווה, שלא ייגרם עוול לאוכלוסייה כולה, ובמיוחד לפרטים החלשים שבתוכה. אנחנו יודעים שהפרטים החלשים באוכלוסייה הכללית מבוססים באמצעות קופות-החולים השונות הקיימות.

כאשר הקימו את הוועדה, אמרתי שההסתדרות הרפואית מנעה מהרופאים שלה להשתתף בוועדה הזאת. אני חושב שכבר אז צריך היה לנקוט אמצעים, אינני יודע אילו בדיוק, נגר ההסתדרות הרפואית. לא ייתכן להקים ועדה החוקרת עניין שהוא חשוב במיוחד לרופאים, ולאפשר לרופאים לטעון בסופו של דבר: אנחנו לא נתחננו, זה לא מחייב אותנו, ודברים כיוצא באלה.

לפני כמה ימים הזכרתי את הרפואה השחורה בחלוקים הלבנים: בחלוקים לבנים עושים הרבה רפואה שחורה. ממה שהספקתי לראות בדוח למדתי, שהוא קובע שעם הנהגת שרון ייאסר על עובדי מערכת הבראות הממשלתית לעבוד עבורה נוספת מחוץ למוסד הממשלתי שבו הם מועסקים. גם זה דבר חשוב, מפני שאנו רואים את פני הדברים במקומות השונים.

יאיר צבן (מפ"ם):
אם אתה מאמין ביכולת לעקור תופעות בלתי חוקיות —

גרשון שפט (התחיה):
חבר הכנסת צבן, אני חושב שאם תאמץ הממשלה היום את הדוח — ואני מסכים שיש בו גם חסרונות, אלא שאין יתרונות בלי חסרונות, ובכל אופן צריך לעשות משהו — אם זה ייעשה ויתחילו לפעול בהתאם לדוח הזה, כי אז נחקדם התקדמות גדולה. ואם פה ושם יהיו עשבים שוטים שצריך לעקור אותם, הרי עצם העובדה שהדוח כולו התקבל ואפשר לממשלה או למשרד הבראות או למי שמטפל בעניין לעקור את עשבי הכר שאנחנו רואים היום, שהם כבר עצים גדולים ולא עוד עשבים.

אני מצפה משרת הבראות שתצליח לשכנע את הממשלה לקבל את הדוח הזה.

היו"ר א' נחמיאס:
חודה לחבר הכנסת גרשון שפט. גברתי שרת הבראות, בבקשה.

שרת הבראות ש' ארבל-אלמזלני:
אדוני היושב-ראש: חברי הכנסת הנכבדים, מדי שבוע אני מביעה את הערכתי לכם, וגם השבוע אני מביעה הערכה והוקרה לכם, על שאתם ממשיכים לעסוק בעניין הבראות. כל הכבוד לכם.

ביטח את עצמו בביטוח נוסף, אלא הדבר ייעשה כאמצעות הקופות, שלא למטרות רווח.

נכון, זה בא גם לתת תוספת הכנסה לרופאים. אבל השר"ן המוצע נותן אפשרות לבחור את הרופא בבית־החולים ונותן אפשרות שהחולה ישלם על הכל בעצמו. וכאן יצטרפו לפצות את בית־החולים, יצטרפו לפצות את הרופא, וכמובן יצטרפו לפצות את האחרים על כל הדברים האלה.

אני רוצה להאריך היום. יתכן שבשבוע הבא אבקש למסור הדעה הכנסת בכל הקשור לוועדת־טריינין, ייתקיים על כך דיון בכנסת. חשוב לנו מאוד לשמוע את דעתם של חברי הכנסת בטוגיה זו. אני רוצה לומר לכם: הבסיס חיוכי מאוד, ובחודמנות זו אני רוצה להודות לוועדה על העבודה החשובה שהיא עשתה. על הזמן שהקדישו חבריה, על המאמצים, על השעות הרבות. הם עשו עבודה יוצאת מן הכלל, ויבורכו על כך. טבעי הדבר שאפשר יהיה להתווכח אתם על נקודה זו או אחרת, כאשר נוכל להתקרב לביצוע.

אמליץ בפני הממשלה לקבל את הדוח ולאמץ אותו, לתת את ההסכמה כדי שנוכל לבצע את הדברים שהתחלנו בכיועם, כפי שאמרתיו לכם. חוק ביטוח בריאות נמצא בוועדת השרים לענייני חקיקה, חוק רשות אשפוז כבר מוכן להפצה כחוק. כאשר תהיה רשות אשפוז כללית ארצית, היא תכלול גם את בתי־החולים של קופת־חולים. נבצע זאת בשלבים. בשלב ראשון — בתי־החולים הממשלתיים, ובשלב הבא נצטרף גם את בתי־החולים של קופת־חולים.

מינית את הוועדה כ"ז באפריל 1987, כמה חודשים לאחר כניסתי לעבודה. חבר הכנסת רן כהן שאל מדוע זה לא הוקם קודם לכן. זה לא הוקם, מינית אותה עכשיו. מינית את הוועדה כי סברתי והייתי משוכנעת שיש צורך לחולל רפורמה במערכת הבריאות. שכן היא לא יכולה להמשיך להתנהל ולחפף. יש צורך בשינוי המבנה. יש צורך בשינוי התפקוד. יש גם צורך בקביעת היעדים והקריטריונים שלפיהם תמשיך מערכת הבריאות לפעול.

אדוני היושב־ראש, אני מודה לחברי הכנסת ומציעה להם להסתפק בתשובה שלי. אביא הדעה לממשלה בנושא זה, המסקנות תחקבלנה לאחר הדיון שיהיה ביום ראשון בממשלה. אז תהיה לחברי הכנסת אפשרות לדון בנושא בצורה רחבה יותר וגם לקבל החלטות. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשרת הבריאות. אני מניח שחברי הכנסת נענים לפנייתה של שרת הבריאות.

גרשון שפט (התמחה):

במקרה שזה יהיה בצירוף עם הודעתה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שירשם במליאה שיתקיים דיון, וכזה ייגמר הדיון.

הי"ר א' נחמיאס:

היא הודיעה שהיא מתכוונת ליום דיון בעצמה. שרת הבריאות הודיעה כשם הממשלה שהיא תיזום דיון על דוח־טריינין. כי היא מבקשת לשמוע את דעתם של חברי הכנסת, ובלא זה תואם את דעתכם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל יש להשאיר זאת על סדר־היום של המליאה, זה יעלה עקב הדעתה, גם אם זה יהיה בעוד שבועיים.

דרשתי הקמת ועדת שרים מיוחדת שתדון בבעיות המיידיות הדחופות כדי למצוא להן את הפתרון הדרוש, ולאחר. כאן התחיל שר האוצר לציטט מהדיון־חשבון של ועדת־טריינין, מאותו פרק הקשור בנושא המימון, זה הפרק האחרון שאני קיבלתי אותו רק ביום שני, שלשום, ומשום כך לא יכולנו להביא לכל חברי הכנסת את הדוח במלואו, כי לא הספקנו לחבר את כל הפרקים לכרך אחד.

שר האוצר ציטט אותם משפטים הקשורים בשר"ן. הקשורים בנושא שוועדת־טריינין מתייחסת אליו בתחום ההתייעלות של מערכת הבריאות.

השרים שאלו אותו: האם אתה מוכן לקבל את דוח ועדת־טריינין? אם אתה אומר שהקטע הזה הוא לרווח, האם אתה מקבל את הדוח? הוא אמר לשרים: אם שרת הבריאות תקבל אותו; קודם כול תשאלו אותה אם היא תקבל אותו, אחר כך אני אמסור תשובה. ואני לא היססתי ואמרתי: אני מוכנה בהחלט לקבל את דוח ועדת־טריינין כמקשה אחת אם יהיה שר האוצר מוכן לקבל כמקשה אחת, ולא כצורה סלקטיבית. לקבל מה שמוצא חן בעיניו ולא לקבל מה שלא מוצא חן בעיניו. כמובן, לא באה תשובה חד־משמעית משר האוצר, והוחלט שבשבוע הבא יתקיים דיון בדוח ועדת־טריינין. נקודה שיהיה זה דיון מקיף.

הדוח חיובי ב־99%, פרט, לדעתי, לנקודה שסביבה היה הנוכח כאן, וזה נושא השר"ן. אני מסכימה עם חבר הכנסת רן כהן על כך ששר"ן אינו דומה לשר"פ. מעולם לא דיננו, בוודאי לא אני, שירות נוסף אחרי שעות העבודה הרגילות — הפעלת חדרי הניתוח, הפעלת המחנקים, הפעלת המכשירים כדי לשרת את החולים במטרה לקצר תורים, הן לניתוחים והן לטיפולים אחרים.

יאיר צפן (מפ"ס):

תמורת חשלום של החולים?

שרת הבריאות ש' ארבל־אמלחלני:

לא. את הנקודה הזאת אני רוצה להבהיר. בפגישה שקיימנו אתמול עם חברי הוועדה הבהרתי, כאשר נשאלתי בקשר לסוגיה הזאת: הבעיה היא גיוס אמצעים וגיוס מימון נוסף ממקורות אחרים. אני חושבת שלא יהיה אכפת במיוחד למישהו אם את האמצעים הללו נגייס כאמצעות ביטוח משלים כולל — לא סלקטיבי, לא רק למי שרוצה לבטח את עצמו, אלא לכלל; הוא יכול להיות גם פרוגרסיבי. אלה שאין ביכולתם לשלם והמקבלים הטבת הכנסה, המדינה תשלם בעבורם את הביטוח המשלים הזה. והדבר ייעשה כאמצעות קופות־החולים וחברה שהם ימצאו לנכון להשתמש בשירותיה — לא מסחרית, לא פרטית, חברה שלא תרוויח על חשבון החולים. זה לא יהיה למטרות רווח, זה ייעשה על־ידי קופות־החולים ובתי־החולים, ללא חשלום נוסף מצד החולה.

לא כן מה שמוצע כאן. ברור נאמר, שהבסיס הוא רפואה ציבורית שוויונית ללא חשלום — הם שוללים את האפשרות של הטלת אגרה על החולה תמורת ביקור אצל הרופא, הם שוללים גם חשלום בעד אשפוז, הם שוללים זאת. הם מציעים לקבוע סל שירותים, וככל שסל השירותים יהיה רחב יותר ויכלול יותר שירותים, כך יקטן הנושא של השר"ן כפי שהם מציעים אותו.

אני חושבת שאפשר בהחלט להתאחד סביב הנקודה הזאת: יהיה כאן ביטוח משלים, יהיה ביטוח כולל לכולם, והוא יתבצע באופן שלא יטיל חשלום על החולה עצמו, כי הוא כבר

שבוע או שבועיים יהיה דיון על הרוח, יתקיים דיון ונצרך את הדברים.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:

בשבוע הבא אני את הדוח בשלמותו, בכריכה, על שולחן הכנסת. לחברי הכנסת יהיה זמן לעיין בו. אני מבקשת מיושב-ראש הישיבה להעביר ליושב-ראש ולסגנים את פניתי. שבוע לאחר מכן אני אבקש למסור הודעה בכנסת בכל הקשור בוועדת-טריינין ולקיים על כך דיון במליאה. לכן אבקש להסתפק כמה שאני מודעה עכשיו. כאשר אביא את ההודעה, יהיה ממילא דיון. לשם מה להשאיר את ההצעות האלה תלויות ועומדות?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כאשר תביא הודעה מטעמך לכנסת, זה יהיה מטעם-שרת בממשלה ואנכ ההצעות שאנחנו העלינו. אין טעם להסיר.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, אני חושב שאתה צריך להיענות לבקשה של שרת הבריאות. אלה שני נושאים שונים. תודה רבה.

יג. הצעת חוק איסור אפליית נכים בתעסוקה, התשמ"ח — 1988 *

(הצעת חבר הכנסת ר' כהן)

הדבר הראשון החשוב הוא הצורך למנוע מהנכה סטיגמה של היותו נכה בעבודה. איננו רוצים שהוא יהיה נושא לכדיקות, לטרטורים של הלווי-וזהור ולכפייה. צריך לנסות להכניס אותו לעבודה. הכוונה שלנו בהצעת החוק היא לומר, שכל עבודה שיכולים לבצע אותה באותה מידה של הצלחה, או במידה דומה, נכה ושאינו נכה, לא יהיה אפשר במדינת ישראל להפלות נכה משום נכותו כלי לעבוד על החוק, כיוון שהדבר יהיה בכחית עבירה על החוק.

זו בעצם נקודה יותר צודקת ויותר נכונה מן הבחינה העקרונית מהגישת של השר, שאני מצדיק אותה. של קביעת נורמה של נכה אחד לכל 100 עובדים, ואני כמובן לא בא לדבר נגדה.

החוק הזה, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, יותר משהוא נחוץ לנכים — והוא כמובן נחוץ להם ביותר, שכן אלפי נכים יכלו להיות מועסקים באופן תקין ונכון במדינת ישראל — הוא נחוץ לחברה הישראלית כולה, ובוודאי הוא חשוב גם לשיפור היעילות המשקית, לייצור ולחליג.

הדבר השני — בעוד הצעת החוק של שר העבודה והרווחה מגדירה נכות כמתחילה מ-40%, אנחנו רוצים להתייחס אליה באופן כללי, כלי הגדרה של 40%. בעצם, כל אדם שמוכר כחור נכה במדינת ישראל, החוק הזה יחול עליו.

יש כאן צוואר-בקבוק. הלא יש מפעלים שיכולים להעסיק הרכה יותר נכים מאשר אחד ל-100. כרגע שנקבע בהצעת החוק של השר, שאחד ל-100 יעסק, מפעלים יכולים להרשות לעצמם להסתפק במכסה הזאת ולצאת ידי חובתם. מדוע במקום שאין בו מגבלה לגבי עבודת נכים ייחפץ עניין האחד מתוך 100 למגבלה? לעניות דעתי, הדבר מיותר. מה עוד, שאפשר שנכים יעבדו שלא מכוח מכסה אלא מכוח היותם עובדים יוצרים, אזרחי מדינת ישראל, שווים לכל דבר. מדוע לא? למה צריך לעשות את זה על-פי מכסה?

היו"ר א' נחמיאס:

להשאיר מה על סדר-היום?

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא לקחת חזרה את ההצעות האלה ולא לגמור את הדיון.

גרשון שפט (התחיה):

הדיון יתקיים יחד עם הודעתה של שרת הבריאות.

היו"ר א' נחמיאס:

הודעתה של שרת הבריאות ברורה לחלוטין. היא אומרת, קודם כול, שתסתפקו בהודעה שלה לגבי הנושא שהעלינו. מאחר שגם היא מעוניינת לשמוע את דעת חברי הכנסת, היא תחום דיון במליאה לגבי ועדת-טריינין, וודאי שאותם חברים שנרשמו היום והעלו את ההצעות לסדר-היום אמורים להיות בין הנואמים בדיון.

גרשון שפט (התחיה):

זה טוב, אם בטוחים שבשבוע הבא יהיה דיון. מדוע לא נשאיר את העניין פתוח ויהיה דיון במליאה? והיה אם בעוד

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא. חבר הכנסת דרוקמן כאן? איננו. אם כן הנושא לא יעלה. ניגש להצעה האחרונה, הצעת חוק תש"י, בנושא: הצעת חוק איסור אפליית נכים בתעסוקה, התשמ"ח — 1988. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, גברתי שרת הבריאות, אני מתכבד להעלות את הצעת חוק איסור אפליית נכים בתעסוקה. אנחנו עוסקים בה תקופה ארוכה ביותר, וגיבשנו אותה רק לאחר שכינסנו את ארגוני הנכים בישראל לקבוצותיהם ולמוגניהם, ולאחר יום עיון ארוך שערכנו בכנסת, שבו השתתפו גם רכים מחברי הכנסת, שוכנענו, שאכן צריך להשלים את הצעת חוק תעסוקת נכים, שאותה הגיש שר העבודה והרווחה, והיא הועברה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת, בהצעת החוק שאני מתכבד להגיש כאן.

אפתח בציטוט דבריו של מזכ"ל ארגון הגג של ארגוני הנכים, עורך-הידן אלי אופיר, בעצמו נכה בדרגה של 100%. הוא מנכ"ל ארגון המאגד יותר מ-20 ארגוני נכים, ואלה מייצגים יותר מ-300,000 נכים בישראל. הוא אמר: אם נצרך את הדברים הטובים שבהצעת החוק של שר העבודה והרווחה להצעת החוק, שמגיש חבר הכנסת רן כהן, יש לנו מלט, חול ומים, ואז נקבל בטון חזק וטוב. נדמה לי שיותר מזה לא צריך לומר, כיוון שהאיש יודע היטב את החומר. ההצעה גם זכתה, כאמור, לכרכתם של כל ארגוני הנכים.

אדוני היושב-ראש, עיקרה של ההצעה מתמקד בכמה סוגיות, ורק בגלל סדר-היום הארוך והמעייף והעובדה שחלק מנציגי ארגוני הנכים עדיין נמצא כאן, לאחר שעות התשה ארוכות, אקצר בהצגת הצעת החוק.

בעיות שיקום נכים ותעסוקת נכים מטרידות אותנו זה זמן רב. כזכור הגשנו לכנסת לפני כמה חודשים הצעת חוק תעסוקת נכים, החשמי"ח — 1987, אשר נתקבלה בקריאה ראשונה ונמצאת עתה על שולחנה של ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

הצעת החוק האמורה נועדה להבטיח תעסוקה לנכים הניתנים להשמה בעבודה, לאחר שעברו תהליכי שיקום המבוצעים על-ידי רשויות המדינה, ובעיקר על-ידי משרד העבודה והרווחה, על-ידי קביעת מכסה מסוימת של נכים שכל מעסיק חייב לקבל לעבודה.

מטרה שנייה שחוק תעסוקת נכים בא להשיג היא הגנה על נכים מפני פיטורים ופירותיים. הניסיון הראה, כי חלקם של הנכים בקרב המובטלים עולה על שיעורם בכלל המועסקים במשק. הניסיון הראשונים המועמדים לפיטורים כשהמפעל נמצא במצוקה ולהם הקשיים הגדולים ביותר בקליטה בעבודה חרשה.

אולם, קיים הבדל בסיסי בין הצעת החוק האמורה שהגשנו לכנסת ואשר, כאמור, אושרה בקריאה ראשונה לבין הצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן, והבדל זה מבליט את הבטיחות שבהצעת החוק שלפנינו. בהצעת חוק זו אין כל הוראה המבטיחה באופן פוזיטיבי תעסוקה לנכים ולא נזכרת בה, בניגוד לחוק תעסוקת נכים, הדרישה שהגנה יהיה בעל כושר עבודה מלא למרות נכותו.

כהעדר שני תנאים אלה קשה לראות כיצד יכולה הצעת החוק להועיל לעניינם של הנכים, מאחר שבהעדר כושר עבודה מלא יוכל חמדי המעסיק לטעון שהנכה אינו מתאים לתפקיד המוצע, ואז יהיה קשה מאוד להאשים את המעביד באפליה.

נושא שני שיש בו משום קושי הוא חיוב המעסיקים לקיים דרכי גישה נוחות ושירותי עזר ולספק לנכה כלי עזר הנחוצים לו לשם עבודתו. אני מניח שבכביטוי "כלי עזר" מתכוון המציע לציוד מיוחד הבא לסייע לעובד הנכה להתגבר על נכותו.

חסרונה של הצעה זו הוא בשניים: ראשית, יש בכך משום גורם מרתיע שיהווה חמץ לשלילי לגבי מעסיקים להעסיק נכים, ושנית, אותם מעסיקים אשר יראו רצון טוב ורעסיקו נכים, "יעצושו" בהגדלת עלות העבודה הנובעת מההוצאות הנוספות שסעיף זה בחוק המוצע יטיל עליהם.

מהאמור לעיל אין להסיק שאני מקל ראש בבעיות שעורר חבר הכנסת רן כהן. הבעיות הן נכבדות, אולם ספק אם ההצעות שהועלו בהצעת החוק יעזרו לפתרונן.

הפתרון האמיתי לבעיית הנכים הוא שיקומם, הכשרתם לחיי עבודה תקינים ומציאת מקומות עבודה מתאימים להם.

משרד העבודה והרווחה, באמצעות שלוחותיו באגף השיקום, האגף להכשרה מקצועית, המוסד לביטוח לאומי ושירות התעסוקה, רואג מדי שנה להשמתם של מאות מוגבלים בעבודה בשוק הטבעי, בשירותים ובמוסדות שונים.

שירותי השיקום של המשרד עוסקים בטיפול באלפי מוגבלים בקשת רחבה של שירותים במסגרות שונות, תוך התאמת תוכנית שיקומית אינדיבידואלית לכל מוגבל בהתאם לכישוריו ולמגבלותיו. במטרה להביאו לתעסוקה במשק הטבעי. תהליך השיקום כולל: אבחון, הערכה, טיפול, הקניית הרגלי עבודה, הכשרה טרום-מקצועית והכשרה מקצועית, השמה בעבודה המתאימה ומעקב עד לקליטתו של המוגבל בעבודה.

הנקודה השלישית, ההגדרה אומרת שכל מפעל יעסיק אחד ל-100 עובדים מדרגת נכות 40% ומעלה. כאן קיימת סכנה ממשית ביותר להיווצרות כעיה מסובכת ביותר. משום שאותם מפעלים שיצטרכו לקבל נכים על-פי המכסה יצריפו לקבל את הנכים בשיעור של 40% או עד 50%. הלוא בכך הבעיה בעצם לא חיפתה, שכן אנחנו רוצים לדאוג לכך שדווקא נכים בעלי רמת נכות גבוהה שיכולים להשתלב במעגל הייצור והעבודה, דווקא הם ישולבו במכסה, וכל השאר יוכלו להיכנס לעבודה ככל האזרחים שלא צריך להכניסם מכוח המכסה הזאת שנקבעה בהצעה של השר.

אדוני היושב-ראש, שתי ההערות האחרונות שאני רוצה להעיר הן: אנחנו גם לא מעוניינים ללכת בכיוון של פיתוח מנגנון מפקחים וממונים, פקידים — כיורוקרטיה שלמה, שבעטיה עלול להיווצר מצב שבו לא נדע כמה נכים יזכו באמת לעבודה.

ההצעה שלנו הולכת יותר בכיוון של ועדה ציבורית שבה נציגי הנכים עצמם לוקחים חלק מרכזי בהחלטות הזאת על תעסוקת נכים במקומות עבודה ראויים.

הנקודה האחרונה, ובה אני רוצה לסיים — יש עניינים רבים שצריך לדאוג להם, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, כדי לאפשר באמת את נגישותם של נכים לעבודה יצרנית ותקינה — והכוונה לדרכי גישה נוחות, לעזרים מסייעים ולכן שהעזרים הללו ימצאו ברשותם של הנכים.

הסעיף האחרון — אנחנו רוצים, כמובן, לדאוג לכך שנה במדינת ישראל לא יוכל להיות מופלה משום בחינה — קבלה לעבודה, פיטורים מהעבודה, קידום, השתלמות — כל אותם נושאים שכללנו אותם בעצם בחוק שוריון הוזהרות בעבודה, כאשר רצונו למנוע ולאסור אפליית נשים. ההצעה הזאת נשענת על אותו עיקרון.

אני פונה באמת בבקשה, שהצעת החוק הזאת לא תבוא במקום הצעת השר, אלא תצורף לה כאשר ידונו בוועדת העבודה והרווחה בגיבוש הצעת החוק הזאת לקריאות נוספות במליאת הכנסת. תודה רבה.

שבת ימים (המצרף):

אני רוצה להציע לך רעיון. במגילת חוק וכויות האדם, שבים מן הימים אמור להיות חוק הכנסת, אנחנו תחרים כל הזמן על אי-אפליה מטעמים שונים. כרמה התחיקתית של אי-אפליה אפשר להכניס גם את העניין הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת שבת ימים, אני יותר מאשר מברך על ההצעה שלך. אני יכול לגלות את אחיך, ברשות היושב-ראש, שאנחנו אפילו חושבים להגיע לחקיקה שתגדיר את זכויות הנכה. הכיוון שאחיה הצבעת עליו הוא אחד הכיוונים בעניין הזה.

אנחנו לא באים להתנגח עם גישות אחרות. אנחנו באים להשלים ולתת ממד נוסף וחיוני. תודה רבה, אדוני.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה, דברי תשובה.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שלפנינו דנה בשני נושאים עיקריים: האחד — מגיעת אפליה בעבודה לגבי נכים, והשני — מתן אפשרות גישה למקום העבודה ותנאים פיסיים נאותים לנכה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לסגן שר העבודה והרווחה, חבר הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי להעברת הצעת חוק איסור אפליית נכים כמעסוקה, התשמ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק איסור אפליית נכים כמעסוקה, התשמ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
הצעת חוק איסור אפליית נכים כמעסוקה, התשמ"ח — 1988, תועבר ללא התנגדות לדיון מוקדם לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

יד. הודעה אישית של השר ח' קורפו

התשמ"ח (18.5.88) בעניין טיוטת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון) — שינויים במבנה בתי-המשפט), התשמ"ח — 1988.

סדר-היום: לשיבת ועדת השרים לענייני חקיקה, ליום ג', ח' בסיוון התשמ"ח — 24.5.1988.
בשעה 09:30, במזכירות הממשלה

א. טיוטת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון) — שינויים במבנה בתי-המשפט), התשמ"ח — 1988 — המשך הדיון; ב. טיוטת חוק בתי-המשפט (הכרעת הדין ורישום פרוטוקולים), התשמ"ח — 1988, דיון חוזר; ג. הצעת חוק לחיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 7) (מס' 2), התשמ"ח — 1988; ד. טיוטת חוק הביטוח הלאומי (תיקונים שונים — תיקון מס' 69), התשמ"ח — 1988; ה. טיוטת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון), התשמ"ח — 1987; ו. הרשאות לפי חוק נכסי המדינה, התשי"א — 1951, כמשדר החקלאות.

תוספת לסדר-היום:

ז. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) — חבר מועצת רשות מקומית), התשמ"ח — 1988, של חבר הכנסת אמנון לין (מס' תרע"ג); ח. הצעת חוק איסור אפליית נכים כמעסוקה, התשמ"ח — 1988, של חבר הכנסת רן כהן, (מס' חש"י); ט. הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (פטור לבתי-חולים), התשמ"ח — 1988, של חבר הכנסת מנחם פרוש (מס' תשכ"ה); י. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראות שעה), התשמ"ח — 1988, של חברי הכנסת ר' אדרי וע' ברעם (מס' תשי"ג); יא. הצעת חוק פיצויים לנפגעי חיסון, התשמ"ח — 1987, של חבר הכנסת חיים רמון (מס' תר"ר).

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר התחבורה.
מורי ורבותי, הישיבה הבאה שלנו — כיום שני, כמזכרה. ישיבה זו נעולה.

כאמור, הצעת חוק מעסוקת נכים נמצאת על שולחנה של ועדת העבודה והרווחה, וכטוחני כי בעת הדיון שיתקיים בהצעת חוק זו, ואני מקווה שהוא יתקיים בקרוב, בוועדה, יוכל חבר הכנסת רן כהן להעלות את הצעותיו: כמידה שיש בהן משום השלמה או חיקון להצעת חוק מעסוקת נכים, הן יידונו ודאי ביסודיות ובהעמקה.

מכל הנימוקים שצינתי בדברי החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה להתנגד להצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן, אבל אני נענה להצעתו של חבר הכנסת שבח ויס, שביקשני לתמוך בהצעה, ואני מציע להעביר את ההצעה לוועדה כהשלמה להצעת החוק שלנו; שם תועלינה לדיון שתי ההצעות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם העובדה שאנחנו רוב פה לא מוזיקה לעניין.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני שר התחבורה, בבקשה, רצית למסור הודעה אישית. שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, בדיון שנערך היום בכנסת על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראת שעה), של חברי הכנסת רפאל אדרי ועוזי ברעם, כינה השר שחל את הודעתי על פרוסם סדר-היום של ועדת השרים לענייני חקיקה ועל הכללת הסעיף הזה בסדר-היום כלא-אמת, בביטוי לא-פרלמנטרי.

אני רוצה לצרף לפרוטוקול של הכנסת את הודעת המשנה למזכיר הממשלה לשרי הממשלה, לשיבתם ביום ג', ואח הסעיפים שעל סדר-היום לאותה ישיבה; הסעיפים שיידונו בישיבת ועדת השרים לחקיקה, י"א סעיפים. אחרי ששת הסעיפים העוסקים בהצעות חוק הופיעו הצעות חוק פרטיות של חברי הכנסת: הצעת חוק הביטוח הלאומי; הצעת חוק איסור אפליית נכים כמעסוקה; הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות), זו הצעת החוק שנדונה היום; והצעת חוק פיצויים לנפגעי חיסון, התשמ"ח — 1987, של חבר הכנסת חיים רמון.

אני מבקש לצרף את הרשימה הזאת לפרוטוקול הכנסת, למען יירשם בהיסטוריה שדברי היו אמת.

להלן נוסח המסמך המצורף בזה לפרוטוקול:

"אל: חברי ועדת השרים לענייני חקיקה

מאת: מזכיר הוועדה

אנו מתכבדים להזכירכם, כי ועדת השרים לענייני חקיקה תקיים את ישיבתה השבועית מחר, יום ג', ח' בסיוון התשמ"ח (24.5.88), בשעה 09:30 במזכירות הממשלה.

מצורפים בזה: א. סדר-יום מעודכן לישיבה של ועדת השרים ביום ג', ח' בסיוון התשמ"ח (24.5.88); ב. סטנוגרמה של ישיבת ועדת השרים לענייני חקיקה מיום ב' בסיוון

נספחות

א. סדר-היום לישיבות תל"ה — תל"ז

- א. שאילתות בעל-פה.
- ב. שאילתות ותשובות.
- ג. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש רשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (אישור חוקי עזר ופרסומם), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 18), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. המצב במפעלי "אליאנס" ו"מנועי בית-שמש" — הצעת חבר הכנסת י' צבן.
- ז. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- ח. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ט. סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו.
- י. הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל אחריותה של מערכת החינוך נוכח הסקר על ממדי ירידה מן הארץ מקרב תלמידי תיכון.
- יא. הצעות לסדר-היום.
- יב. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
- יד. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
- טו. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יח. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.
- יט. עיצומים והשבחתו במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- כ. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק חגורות כטיחות ברכב, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת חוק המכר (דירוח) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כד. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- כה. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כו. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- כז. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים כשטחים — הצעות חברי הכנסת ו' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- כח. נאום חוססין ומשמעיותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לך, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי ור' נאמן.
- כט. הקמת מנזר הכרמליטים באושכין — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי ור' גרוסמן.
- ל. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לא. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש כלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לב. הפסקת ורם המים לעיר אוס-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ח' טובי.
- לג. כקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות ור' בן-שלמה.
- לד. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כוורת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- לה. לימודי מדעים מדויקים בכתי-הספר — הצעות חברי הכנסת י' צבן ור' ארצי.
- לו. שניונים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
- לח. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
- לט. ועידת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ח' טובי ור' שריד.
- מ. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן ור' נאמן.
- מא. הצתת כנסיית "סנט-פאול" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטיני ור' טובי.
- מב. ביטול החוזה עם המרכז המורמוני — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.
- מג. האנטישמיות הגואה ברחבי תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

- מד. הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא מגפת הסמים בישראל — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- מה. גידול מדהים בשימוש בסמים — הצעת חבר הכנסת א' ולדמן.
- מו. יוזמת השלום האמריקנית — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
- מז. היחידה לפיקוח על שעות עבודה ומנוחה במשרד העבודה והרווחה — הצעת חבר הכנסת ש' כן-שלמה.
- מח. דין-וחשבון צה"ל על האירוע בכפר ביתא — הצעות חברי הכנסת ג' יצחקי, ר' כהן וחי' קורפא.
- מט. מערכת הבריאות — הצעות חברי הכנסת ר' כהן, ג' שפט, ד' דינו, י' צבן, ת' דיאר, ש' כן-שלמה ומ' גלזר-תעסה.
- נ. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל מניעת חופש התבטאות של מר יעקב הדני, ראש אגף החינוך הדתי במשרד החינוך.
- נא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה תל"ז

41. מתן עדיפות לגנב — הצעת חבר הכנסת א' שוחט.
42. הריגת ערכים על-ידי מתנחלים — הצעת חבר הכנסת ד' עטשי.
- 43-47. ועדת חקירה בנושא מערכת הבריאות — הצעות חברי הכנסת א' רובינשטיין, ר' כהן, י' צבן, ש' יריס וג' שפט.

ג. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988

1. הוספת סעיף 27א
- אחרי סעיף 27 לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה — 1975, יבוא:
- 27א. ראש רשות המסיים תפקידו
- (א) כסעיף זה —
- ראש רשות המסיים תפקידו — אחד מאלה:
- (1) ראש רשות המכהן לפי סעיף 27;
- (2) ראש רשות שלא הוצע כמועמד לראש הרשות לפי סעיף 5 — מהיום האחרון להגשת רשימות המועמדים;
- (3) ראש רשות שהוצע כמועמד לראש הרשות לפי סעיף 5, לא נבחר לפי סעיף 9(א) ולא היה אחד משני המועמדים שקיבלו את המספרים הגדולים ביותר של קולות כשרים — מהיום שלאחר יום הבחירות;
- (4) ראש רשות כאמור בפסקה (3), שהיה אחד משני המועמדים בבחירות חוזרות ולא נבחר בבחירות החוזרות — מהיום שלאחר יום הבחירות החוזרות.
- "חזרה" — חזרה לפי סעיף 195 לפקודת העיריות² (להלן — הפקודה), שנעשה ללא החלטת המועצה או על-פי החלטת המועצה שהתקבלה לאחר שראש הרשות נעשה ראש רשות המסיים תפקידו.
- (ב) ראש רשות המסיים תפקידו, לא יהיה רשאי —
- (1) למנות עובדים לפי סעיף 170 לפקודה;
- (2) לפטר עובדים לפי סעיף 171א(2) לפקודה;
- (3) להעלות עובדים בדרגה;
- (4) לחתום על שטרות לפי סעיף 199 לפקודה או על מסמכי תשלום לפי סעיף 191 לפקודה, בסכום העולה על החלק השנים-עשר של התקציב הרגיל לכל חודש של כהונה כראש רשות המסיים תפקידו, למעט:
- (א) תשלום שכר ופירעון מלוואה;
- (ב) שטרות ומסמכי תשלום הנובעים מהתחייב-ויות שנעשו כדין לפני שנעשה ראש רשות המסיים תפקידו.
- (5) ראש הרשות החדש רשאי, כתוך שלושים ימים מתחילת כהונתו, לבקש מהשר כי יבטל חוזה שראש הרשות המסיים תפקידו התקשר בו; ביטל השר את החוזה — לא יחולו הוראות חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א — 1970, למעט הוראות סעיף 9.
- (א) פעל ראש הרשות המסיים את תפקידו בניגוד להוראות סעיף קטן (ב), לא יהא תוקף למנוי עובד, לפיטורי עובד או להעלאתו בדרגה, כאמור בפסקאות (1) עד (3), וכל תשלום כאמור בפסקה (4) ייחשב בלתי חוקי ויחולו הוראות סעיף 221 לפקודה.
- (ד) שר הפנים רשאי להתאים את הוראות הצורים לפי פקודת המועצות המקומיות, על-פי האמור בסעיף זה.

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 211; התשל"ו, עמ' 151; התשל"ח, עמ' 137; התש"ס, עמ' 160; התשמ"ג, עמ' 142; התשמ"ד, עמ' 6.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197.

³ ס"ח התשל"א, עמ' 16.

ד. הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (אישור חוקי עזר ופרסומם).

התשמ"ח — 1988

2. תיקון פקודת המועצות המקומיות

במקום סעיף 22 לפקודת המועצות המקומיות², יבוא:

"22. אישור חוקי עזר ופרסומם

(א) אישרה המועצה חוק עזר, יחתום עליו ראש המועצה, וחוק העזר יפורסם ברשומות.

(ב) לא יפורסם חוק עזר כאמור בסעיף קטן (א), אלא כעבור שישים ימים מהיום שהביא ראש המועצה את חוק העזר לידיעת השר; הודיע השר או מי שהוא הסמיכו לכך כי אין לו התנגדות לחוק העזר, יפורסם חוק העזר אף לפני תום מועד זה.

(ג) השר רשאי, בתוך התקופה האמורה בסעיף קטן (ב), להורות על עיכוב פרסום חוק העזר, ובלבד שלא יחליט כאמור אלא לאחר שהשר או מי שהוא הסמיכו לעניין זה פירט את הסתייגותיו ונתן לראש המועצה או למי שהוא הסמיכו לכך הזדמנות לטעון את טענותיו נגד עיכוב פרסום חוק העזר.

(ד) עיכב השר פרסום חוק עזר כאמור בסעיף קטן (ג), רשאי הוא לעשות אחת מאלה:

(1) להורות על ביטול העיכוב;

(2) לפסול את חוק העזר מנימוקים שיפרט;

(3) להחזיר את חוק העזר עם הערותיו למועצה לדיון מחדש.

(ה) ביטל השר את הוראתו לעכב את פרסום חוק העזר, יפורסם חוק העזר ברשומות."

3. הוראות מעבר

חוק עזר שמרעצה התקינה והעבירה לאישור שר הפנים לפני תחילתו של חוק זה (להלן — החוק), יחולו עליו הוראות החוק וראו את יום תחילת החוק כיום שבו הובא חוק העזר לידיעת השר.

1. תיקון פקודת העיריות

בפקודת העיריות¹ —

(1) במקום סעיף 258 יבוא:

"258. אישור חוקי עזר ופרסומם

(א) אישרה המועצה חוק עזר, יחתום עליו ראש העיריה וחוק העזר יפורסם ברשומות.

(ב) לא יפורסם חוק עזר כאמור בסעיף קטן (א), אלא כעבור שישים ימים מהיום שהביא ראש העיריה את חוק העזר לידיעת השר; הודיע השר או מי שהסמיכו לכך כי אין לו התנגדות לחוק העזר, יפורסם חוק העזר אף לפני תום מועד זה.

(ג) השר רשאי, בתוך התקופה האמורה בסעיף קטן (ב), להורות על עיכוב פרסום חוק העזר ובלבד שלא יחליט כאמור אלא לאחר שהשר או מי שהוא הסמיכו לעניין זה פירט את הסתייגותיו ונתן לראש העיריה או למי שהוא הסמיכו לכך הזדמנות לטעון את טענותיו נגד עיכוב פרסום חוק העזר.

(ד) עיכב השר פרסום חוק עזר כאמור בסעיף קטן (ג), רשאי הוא לעשות אחת מאלה:

(1) להורות על ביטול העיכוב;

(2) לפסול את חוק העזר מנימוקים שיפרט;

(3) להחזיר את חוק העזר עם הערותיו למועצה, לדיון מחדש.

(ה) ביטל השר את הוראתו לעכב את פרסום חוק העזר, יפורסם חוק העזר ברשומות."

(2) במקום סעיף 262(ב) יבוא:

(ב) החליטה מועצה לאמץ חוק עזר לעצמה, תודיע על כך לשר וההודעה על האימוץ תפורסם ברשומות."

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197.² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 256.

ה. הצעת חוק שכר מינימום (תיקון — פרמיות), התשמ"ח — 1988

(הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר)

1. תיקון סעיף 3

בסעיף 3 לחוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987¹ —

(1) בסעיף קטן (ב), בסיפא, אחרי "מענקים על בסיס

שנתי" יבוא "פרמיה מדודה, מוסמכת, קבועה או קבוצתית";

(2) סעיף קטן (ג) — בטל.

¹ סי"ח התשמ"ז, עמ' 68.

ד ב ר י ה ס ב ר

מלא כעד עבודתם, ונוסף על כך את כל התוספות האחרות.

מוצע כי הפרמיה המגיעה לעובד חשולם לו נוסף על שכר המינימום המגיע לו לפי החוק, ולא כחלק מאותו שכר.

רק פועלי ייצור היום הם הנפגעים מכך ששליש מהפרמיה שהם מקבלים נחשב לחלק משכר מינימום. במקום מדיניות של "פנים אל עובד הייצור", אנחנו פוגעים בו בידועין בחוק שכר המינימום הקיים, בעוד שכל יתר השכירים בארץ מקבלים שכר

ו. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראת שעה), התשמ"ח — 1988 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

2. מועד הבחירות הבאות

הבחירות למעצות של הרשויות המקומיות שלאחר הבחירות לפי חוק זה ייערכו ביום ג' השלישי לחודש חשוון שלאחר גמר ארבע שנים מיום הבחירות לפי חוק זה.

1. דחיית הבחירות

על אף האמור בסעיף 2 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות) (הוראת שעה), התשמ"ב — 1982¹, הבחירות למעצות של הרשויות המקומיות, שנועדו ליום כ"א בחשוון התשמ"ט (1 בנובמבר 1988), נדחות והן יתקיימו ביום ל' באדר א' התשמ"ט (7 בארס 1989).

¹ ס"ח התשמ"ב, עמ' 203.

ד ב ר י ה ס ב ר

למעשה לסמיכות של הבחירות הכלליות לבחירות המוניציפליות.

הוראת שעה זו באה לחזק את כוונת המחוקק, וזה מאותן סיבות שהובאו בדברי ההסבר לחוק המקורי.

הוראת שעה זו נגזרת מחוק הרשויות המקומיות, התשמ"ג — 1982, הבא לקבוע הפרדה מוחלטת בין הבחירות לכנסת לבחירות המוניציפליות.

הקדמתן של הבחירות לכנסת האחת-עשרה הכיאה

ז. הצעת חוק איסור אפליית נכים בתעסוקה, התשמ"ח — 1988 (הצעת חבר הכנסת ר' כהן)

(3) קידום בעבודה;

(4) השתלמות מקצועית;

(5) תשלום שכר ונלוות לשכר;

(6) פיטורים, או פיצויי פיטורים.

(ב) אין רואים אפליה לפי סעיף זה כאשר היא מתחייבת מאופיו או ממהותו של התפקיד, או כאשר מדובר במועמד לעבודה העשוי להיות סיכון סביבתי.

3. נגישות

מעסיק יתקין דרכי גישה נוחים למקום העבודה ושירותי העזר בהתאם להוראות חוק התכנון והבנייה.

4. עוזרים מסייעים

המעביד יספק לעובד את כלי העזר הנחוצים לו לעבודתו.

5. סמכות שיפוט

לכית-הדין האזורי לעבודה תהיה סמכות ייחודית לדון בכל הליך אזהרה, כשל הפרת הוראות חוק זה.

1. הגדרות

בחוק זה — נכה — אדם שלו פגמה פיסית או נפשית, ארעית או קבועה, המגבילה את אפשרות פעולתו היומיומית.

נגישות — אפשרות גישה לנכה למקום עבודתו, כמפורט בחוק התכנון והבנייה התשכ"ה — 1965¹ (להלן — חוק התכנון והבנייה).

מעסיק — מעסיק ציבורי שהינו גוף מבורר, כמשמעותו בחוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958².

סיכון סביבתי — עבודתו של נכה העלולה לגרום להתמרת מצבו הרפואי או הנפשי או לגרום לנזקים פסיים לעובדים בסביבתו עקב אירועים בלתי צפויים.

2. איסור אפליה

(א) לא יפלה מעסיק בין דורשי עבודה או בין עובדיו מתמת נכותם ככל אחד מאלה:

(1) קבלה לעבודה;

(2) תנאי עבודה;

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

6. מועצה ציבורית (ב) תפקידי המועצה:
- (א) שר העבודה והרווחה ימנה מועצה ציבורית אשר חבריה יהיו:
- (1) ארבעה נציגי הנכים, וכלבד שלפחות אחד מהם יהיה עיוור, לפחות אחד מהם יהיה מוגבל בניידות פיסית;
- (2) שלושה נציגי מעסיקים;
- (3) שלושה נציגי ציבור;
- (1) לייעץ לשר העבודה והרווחה בכל הנוגע לתעסוקת נכים.
- (2) למסור מידע לציבור המעסיקים והעובדים בכל הנושאים הקשורים לתעסוקת נכים.
- (3) לשמש גוף בורר בין נכה למעסיק לגבי השאלה אם מתקיים נכה סיכון סביבתי או לא.

ד ב ר י ה ס ב ר

ציבור הנכים לרבות נכי צה"ל, נכי תאונות דרכים, נכי תאונות עבודה, נכים מלידה ואחרים — נדחים כיום עלידי שוק העבודה לא בשל אי-כשירותם לעבודה אלא בשל לקראת הנכה ושילובו כשווה זכויות בחברה.

ח. הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:
מפעל "פריזה" ומפעל "אליאנס" *

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים
שלום רב,

- הנדון: מסקנות ועדת העבודה והרווחה מס' 55 בנושא: מפעל "פריזה" ומפעל "אליאנס"
- הריני מתכבד להשיב על מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא הנ"ל.
1. מפעל "פריזה" מופעל עלידי מפעל "זן-לכול" במתכונת מצומצמת של כ-30 עד 50 עובדים בתחום המיצים והתרכיזים, ועוד מספר קטן של עובדים במחסנים.
2. במפעל "אליאנס" העומד לפני תוכנית הבראה ופיטורי יעול דנים בפיטורי 250 מתוך כ-1,100 עובדיו. בשנה האחרונה פוטרו כ-100 עובדים.
3. המפעל סיים את שנת 87 בהפסד, וממשיך לצבור הפסדים תפעוליים.
- ב ב ר כ ה,
משה קצב
שר העבודה והרווחה
- רוב המפוטרים (למעלה מ-400) סודרו בעבודות חלופיות

* הונחו על שולחן הכנסת ביום י"ז בשבט התשמ"ז — 16 בפברואר 1987.

ט. הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה
בנושא: הכאת ילדים *

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים
שלום רב,

- הנדון: מסקנות ועדת העבודה ורווחה מס' 42
בנושא: הכאת ילדים
- הריני מתכבד להשיב על המסקנות הנ"ל.
1. מחדש ספטמבר 1987 התחלנו בהכשרת פקדי סעד להפעלת קבוצות הורים מכים ומזניחים ברחבי הארץ.
2. א. פקדי הסעד לחוק הנוער, כשיתוף בתי-חולים

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ"ג בתמוז התשמ"ז — 30 ביולי 1986.

מתאימה לביצוע בעתיד. לצורך קליטת פניות נוספות, יש צורך בתוספת כוח אדם וככלים טיפוליים.

3. חובת הדיווח מוטלת על אנשי מקצוע המוגדרים בחוק, החייבים בדיווח לפקדי הסעד, שהוא הרשות המוסמכת לכך. חובת הדיווח מועברת לכל הגורמים הציבוריים כמסגרת המגעים השונים והמפגשים שפקיד הסעד מקיים אתם.

4. הוועדה הבין-משרדית סיימה את עבודתה, ומשרדנו פועל ליישום ההמלצות, בתיאום עם הגורמים האחרים.

ב ב ר כ ה,
משה קצב
שר העבודה והרווחה

ואגודת אל"י. מקיימים בשנה האחרונה פעולות הסברה רחבות לשירותים השונים בקהילה, לשם הגברת המודעות בדבר חובת הדיווח. במקומות מספר אף הופץ בנושא חומר בכחב.

ב. החל מ-10 ביוני 1987 מפעילה אגודת אל"י, באמצעות מתנדבים, "קו חם". המשרד השתתף במימון הכשרתם (באמצעות השירות למתנדבים).

ג. הטיפול בהורים מכים מתבסס על מוטיבציה של ההורים לקבלת טיפול. אנו בודקים עם היועץ המשפטי ועם גורמים אחרים הצעה לשינוי בחוק הנוער, אשר תחייב הורים בקבלת טיפול.

ד. הטלוויזיה הביאה את הנושא לציבור בתוכנית "מבט שני". הפעלת תשדירי שירות ברדיו ובטלוויזיה נראית לנו

י. הודעת שר הביטחון בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: פיתורי עובדים אחרי שירותם במילואים *

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים
נכבדי,

כמו כן הופץ התיקון האמור, באמצעות אגף כוח-אדם, למפקדים כצה"ל, ואלה נתבקשו לוודא את העברת המידע לכלל חיילי המילואים. אנשי המילואים אף הופנו לקבלת סיוע משפטי חינוך בנושא זה מגורמי צה"ל.

בברכה
יצחק רבין
שר הביטחון

ביום 10 ביוני 1988 העברת אלי את מסקנות ועדת העבודה והרווחה של הכנסת בדבר פיתורי עובדים אחרי שירותם במילואים.

חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ח — 1987, בדבר פיתורי אנשי מילואים פורסם בספר החוקים ביום 26 בנובמבר 1987.

היחידה להכוונת חיילים משוחררים במשרד הביטחון דאגה להפצת התיקון למנהלי לשכות השיקום ברחבי הארץ.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ"א באדר התשמ"ח — 10 במרס 1988.

